

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА  
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ТА БІЗНЕСУ  
КАФЕДРА ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ



## ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Збірник тез доповідей  
та матеріалів учасників круглого столу  
студентського наукового гуртка  
«Фінансів та бізнесу»  
кафедри фінансового менеджменту

Фінансова безпека суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану: Збірник тез доповідей та матеріалів учасників круглого столу студентського наукового гуртка «Фінансів та бізнесу» кафедри фінансового менеджменту. – 14 травня 2024 р. – Львів: ФУФБ, 2024. – 76 с.

Редакційна колегія:

Ситник Н. С., завідувач кафедри фінансового менеджменту, д.е.н., професор  
Ватаманюк-Зелінська У.З., професор кафедри фінансового менеджменту, д.е.н.,  
професор

Смолінська С.Д., доцент кафедри фінансового менеджменту, к.е.н., доцент

Тексти подаються в авторській редакції. Відповідальність за точність, достовірність та зміст матеріалів несуть автори.

Матеріали круглого столу призначені для викладачів, аспірантів і студентів економічних спеціальностей закладів вищої освіти.

Наша адреса:

Львівський національний університет імені Івана Франка, факультет управління фінансами та бізнесу, кафедра фінансового менеджменту.

79038, м. Львів, вул. Медової Печери, 53, каб. 114.

<https://financial.lnu.edu.ua/department/finansovoho-menedzhmentu>

## ЗМІСТ

<b>Басараб С.О. НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ В УКРАЇНІ .....</b>	<b>5</b>
<b>Білас Д. Я. ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНИХ СТРАТЕГІЧНИХ ЦІЛЕЙ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ, СПРЯМОВАНИХ НА ПІДТРИМКУ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ.....</b>	<b>7</b>
<b>Білас Д. Я. ПОДАТКОВА БЕЗПЕКА ЯК КЛЮЧОВА СКЛАДОВА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....</b>	<b>10</b>
<b>Ванцура С.О. ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....</b>	<b>13</b>
<b>Ванцура С.О. ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА СУБ'ЄКТІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....</b>	<b>15</b>
<b>Ванцура С.О. РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ПІДТРИМЦІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ.....</b>	<b>17</b>
<b>Гарбіч С.Т. БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНОСТІ.....</b>	<b>18</b>
<b>Дарчук П. О. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ БЮДЖЕТУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ В КРИЗОВИХ УМОВАХ.....</b>	<b>21</b>
<b>Дарчук П. О. СУЧАСНІ ТРЕНДИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ЦИФРОВИХ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ.....</b>	<b>23</b>
<b>Дорота Д. М. РОЗВИТОК ЦИФРОВИХ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ.....</b>	<b>27</b>
<b>Зубальська О. М. ПРОБЛЕМА ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ.....</b>	<b>29</b>
<b>Коваль М.Б. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФІНАНСУВАННЯ ВИДАТКІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ.....</b>	<b>31</b>
<b>Козік М. Р. РЕЛОКАЦІЯ БІЗНЕСУ: ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....</b>	<b>33</b>
<b>Легуцька Х. С. ПОДАТКОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....</b>	<b>35</b>
<b>Марцеховська В. О. ОСОБЛИВОСТІ СТРАХУВАННЯ АВТОКАСКО В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ.....</b>	<b>38</b>
<b>Михальчук С. В. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ФОНДУ ГАРАНТУВАННЯ ВКЛАДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ.....</b>	<b>40</b>
<b>Міщенко К. С. ОСОБЛИВОСТІ ТОРГОВЕЛЬНОГО ФІНАНСУВАННЯ.....</b>	<b>43</b>

<b>Половчак І.Р. АКЦІОНУВАННЯ ЯК МЕТОД ФІНАНСУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ.....</b>	<b>45</b>
<b>Половко Д. М. РОЛЬ БЮДЖЕТУВАННЯ В ОПТИМІЗАЦІЇ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВ.....</b>	<b>49</b>
<b>Романюк Д.В. МІЖБЮДЖЕТНІ ВІДНОСИНИ В УМОВАХ ВІЙНИ.....</b>	<b>51</b>
<b>Синєгубова О.Є. ІНВЕСТИЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....</b>	<b>52</b>
<b>Синєгубова О.Є. ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ.....</b>	<b>55</b>
<b>Суровик А.С. ОЦІНКА ФІСКАЛЬНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ В УКРАЇНІ.....</b>	<b>57</b>
<b>Тарарук Н. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ ДОХОДІВ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ.....</b>	<b>60</b>
<b>Ткачук А.В. АНАЛІЗ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ У 2021-2023 РОКАХ.....</b>	<b>62</b>
<b>Фольтович Д.Р. ОСОБЛИВОСТІ БАНКІВСЬКОГО ПРОЕКТНОГО ФІНАНСУВАННЯ.....</b>	<b>65</b>
<b>Фурман О.О. ЄДИНИЙ ПОДАТОК ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....</b>	<b>67</b>
<b>Шеремета Л.М. ФІНАНСУВАННЯ ДЕВЕЛОПЕРСЬКИХ ПРОЄКТІВ.....</b>	<b>68</b>
<b>Щекодїна А.О. ЗМІНИ В ПОДАТКОВОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....</b>	<b>71</b>
<b>Яворська С. І. ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ .....</b>	<b>72</b>
<b>Ясько А. Д. СТРАХУВАННЯ ВОЄННИХ РИЗИКІВ: СТРАТЕГІЇ ТА ВИКЛИКИ ДЛЯ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ.....</b>	<b>74</b>

**Басараб С.О.**  
**Науковий керівник: д.е.н., проф. Шушкова Ю. В.**  
*Львівський національний університет імені Івана Франка*  
**НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ В**  
**УКРАЇНІ**

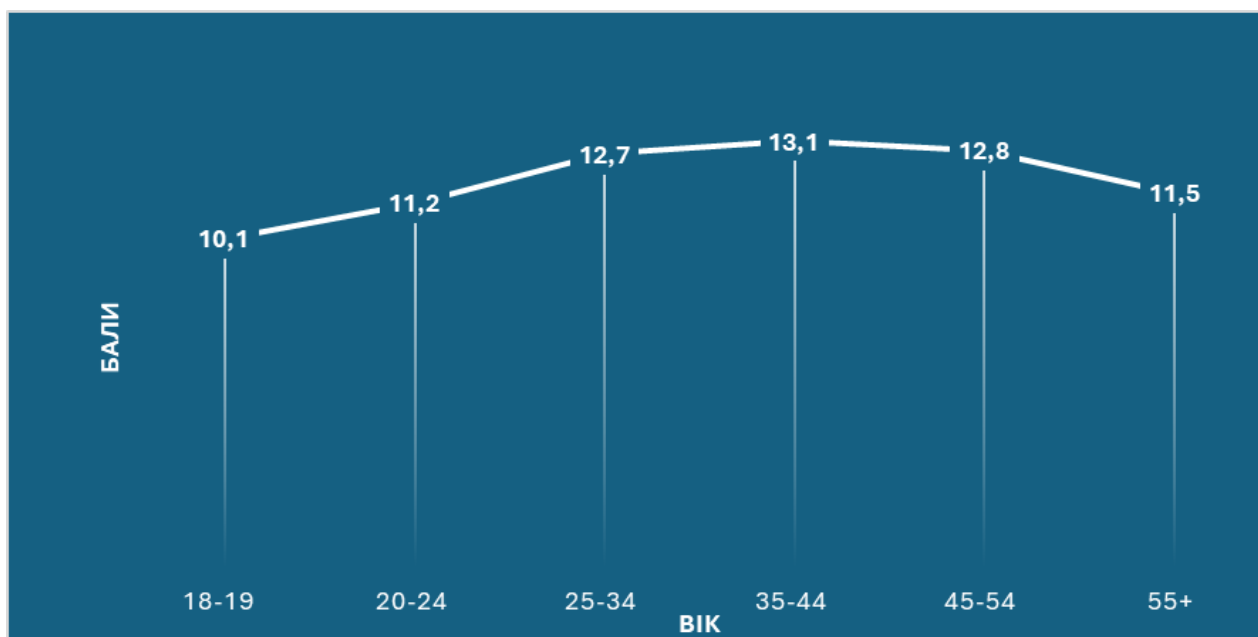
Фінансова грамотність – це комплекс знань та навичок, завдяки яким людина вміє правильно розпоряджатися наявними фінансами та примножувати капітал за допомогою доступних банківських та інших інструментів; певний обсяг знань, що дозволяє усім без винятку членам суспільства (навіть без спеціальної освіти) правильно розуміти зміст фінансових відносин, роль фінансів у суспільстві, особисте місце в цій фінансовій системі та доцільність участі у відновленні країни (наприклад, через заощадження у формі банківських депозитів, сплату податків, користування кредитними коштами, індивідуальні інвестиції тощо) [1].

Фінансова грамотність є надзвичайно важливою навичкою, яка допомагає кожному з нас ефективно управляти своїми фінансами, зберігати і примножувати свої кошти та забезпечувати стабільне майбутнє. З розвитком технологій, зростанням вартості життя та необхідністю йти в ногу з тенденціями, фінансові знання та розуміння стали необхідними для виживання. Фінансова грамотність дозволяє людям краще розуміти, як ефективно використовувати свої ресурси, складати бюджети та планувати своє майбутнє таким чином, щоб максимально реалізувати свій потенціал [2]. Водночас забезпечення фінансової грамотності в суспільстві є необхідною передумовою формування належного рівня фінансової безпеки держави, формування стабільної основи для розвитку фінансової системи країни.

На жаль, в Україні питання фінансової грамотності часто оминається увагою, що призводить до серйозних наслідків як для окремих людей, так і для суспільства в цілому. Негативний вплив фінансової неграмотності виникає через необдумані фінансові рішення (молодь часто робить помилки, пов'язані з кредитами, інвестиціями та плануванням бюджету). Це може призвести до накопичення боргів, втрати заощаджень та навіть банкрутства. Люди з низьким рівнем фінансової грамотності частіше стикаються з фінансовими проблемами, такими як нездатність сплатити рахунки, вимушене зниження рівня життя та втрата майна.

Згідно даних Національного Банку України індекс фінансової грамотності українців за три останні роки зріс до 12,3 балів у 2022 році проти 11,6 балів у 2018 році. Проте він все ще залишається на досить низькому рівні, адже останній індекс – це лише 58% від максимального значення в межах дослідження, який сягає 21 балу, та є меншим від мінімального цільового рівня, рекомендованого ОЕСР (14 балів).

Найменш фінансово обізнаною в Україні є молодь віком 18–19 років (10,1 б.) та люди, старші 55 років (11,5 б.). Найвищий рівень фінансової грамотності зафіксовано в українців віком 35–44 роки (13,1 б.) та 45–54 років (12,8 б.), тобто рівень фінансової грамотності зростає з віком (рис. 1). Це може свідчити про те, що з віком люди набувають більше досвіду та знань у сфері фінансів, або ж про те, що у старшому віці вони активніше застосовують ці знання у практичному житті. Крім того, це може бути пов'язано з різним рівнем доступності освітніх ресурсів та програм навчання фінансової грамотності для різних вікових груп.



**Рис.1. Рівень фінансової грамотності українців у 2022 році**  
*Джерело: побудовано на основі [3].*

Серед ключових проблем забезпечення зростання рівня фінансової грамотності в Україні слід відмітити:

- відсутність в суспільстві розуміння важливості фінансової грамотності і чому їй треба навчатися;
- історичні передумови формування фінансової поведінки домогосподарств, відсутність мотивації та пасивність в частині ефективного використання власних коштів;
- високий рівень недовіри домогосподарств до послуг фінансових установ, незважаючи на їх використання;
- низький рівень довіри населення до послуг кредитування, використання чужих ресурсів у власній діяльності;
- макрофінансова нестабільність та її негативний вплив на фінансовий стан всіх економічних суб'єктів;
- недостатня якість методичних матеріалів у сфері фінансової грамотності;
- недостатній доступ до методичних матеріалів про фінансову грамотність;
- низький рівень поширення матеріалів про фінансову грамотність серед населення;
- низький рівень фінансової грамотності суб'єктів підприємницької діяльності, особливо фізичних осіб-підприємців;
- дефіцит кваліфікованих кадрів, які мають здатність надавати знання у сфері фінансової грамотності;
- відсутність ефективно діючої в країні системи підвищення фінансової грамотності, яка б поєднувала у собі основні заходи у даному напрямку;
- недостатній рівень фінансової інклюзії та ін. [4].

Оцінюючи рівень фінансової грамотності в Україні, необхідно впровадити стратегії для підвищення фінансової освіченості серед населення. Одна з ключових таких стратегій – включення фінансової освіти до шкільної програми. Вона надасть учням базові знання та навички для об'ґрунтованого прийняття фінансових рішень у майбутньому. Фінансова освіта має стати пріоритетом для держави та громадських організацій. Крім того, організація фінансових тренінгів та семінарів може ефективно

підвищити рівень фінансової грамотності серед українців, дозволяючи їм набувати практичних навичок у реальних ситуаціях. Важливо також встановити співпрацю між фінансовими установами, закладами вищої освіти та громадськими організаціями для підтримки досліджень і аналітичних проєктів з фінансової грамотності, що дозволить збирати та аналізувати дані про рівень фінансової грамотності населення, виявляти недоліки і потреби, а також розробляти рекомендації для поліпшення ситуації в умовах діджиталізації.

Підвищення рівня фінансової грамотності в Україні – це не лише завдання держави, але й спільна відповідальність всіх членів суспільства. Інвестуючи в знання, ми інвестуємо в краще майбутнє для себе та країну в цілому.

Отже, підвищення рівня фінансової грамотності в Україні є важливим завданням, яке потребує спільних зусиль з боку уряду, освітніх закладів, приватного сектору та громадянського суспільства. Впровадження міжнародних навчальних програм з фінансової грамотності, розвиток програм для дорослих та залучення професіоналів до викладання – це лише деякі з кроків, які можуть допомогти українцям стати більш фінансово грамотними та підготовленими до викликів дорослого життя.

#### **Список використаних джерел:**

1. Спеціалізована енциклопедія педагогіки (СпецЕнциПед). 2023. Що таке фінансова грамотність. URL: <https://www.education.ua/blog/48527/>.
2. Освіта.ua. Приховані жертви вищої освіти: фінансова грамотність у вишах. URL: <https://osvita.ua/news/89562/>
3. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/>
4. Дубина М., Тарасенко А., Тарасенко О. (2023). Напрями підвищення рівня фінансової грамотності домогосподарств в умовах діджиталізації сфери фінансових послуг. *Економіка та суспільство*, (56). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-17>

**Білас Д. Я.**

**Науковий керівник: к.е.н., доц. Блащук-Дев'яткіна Н. З.**

*Львівський національний університет імені Івана Франка*

#### **ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНИХ СТРАТЕГІЧНИХ ЦІЛЕЙ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ, СПРЯМОВАНИХ НА ПІДТРИМКУ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ**

З початком повномасштабного вторгнення росії в Україну, сфери діяльності значної кількості країн зазнали незворотних змін. Складний трансформаційний процес спіткав також економіку держав, що, в свою чергу, змусило їх вдатися до вагомого реформаційного резонансу задля підтримки балансу у диференційованій економічній ситуації та досягнення майбутньої стабільності в економіці після завершення війни. Це доводить актуальність вивчення теми сучасних стратегічних спрямувань діяльності банків для підтримки фінансової безпеки держави під час воєнного стану.

Для забезпечення гідного рівня фінансової безпеки, банки працюють над досягненням відповідного стану банківської безпеки. Таким чином, місія державних банків під час дії воєнного стану та післявоєнної реновації економіки полягає в активній участі у підтримці фінансової стабільності України, вкладі у функціонування банківського сектору і забезпеченні фінансування важливих галузей. Вищезгадане призначення банків дає змогу підсумувати перелік власне їх стратегічних цілей у період воєнного стану. Сюди входять:

- «забезпечення фінансової підтримки пріоритетних галузей економіки та підприємств (об'єктів) критичної інфраструктури;

- доступність надання банківських послуг для забезпечення захисту прав споживачів, зокрема в рамках соціального захисту населення за умови відсутності фізичної загрози працівникам банку;
- створення умов для швидкого відновлення надання банківських послуг у повному обсязі та забезпечення функціональності й безперервності роботи банків державного сектору;
- створення, налагодження та підтримання функціонування ефективної системи фізичної безпеки (центрального апарату та відокремлених підрозділів такого банку, в тому числі безпеки працівників банку), безпеки операційних систем, зокрема з використанням хмарних рішень, та кібербезпеки;
- впровадження заходів, спрямованих на зниження ризиків, у тому числі реалізації можливих загроз, здійснення заходів з безпеки банку, зокрема контроль за ризиками безпеки (у тому числі фізичної, фінансової, кібербезпеки та безпеки операційних систем), ліквідації та/або мінімізації наслідків реалізованих загроз та кризових ситуацій;
- безперебійна ефективна робота керівників банку для забезпечення прийняття необхідних управлінських рішень;
- збереження фінансової стійкості банку, виявлення можливих загроз такій стійкості, а також оперативне реагування на загрози фінансової стійкості та/або їх уникнення» [1, с. 3].

Важливу роль у вищезгаданому ході подій відіграють державні банки. Підтвердженням цього слугує вибір скерування діяльності Міністерства фінансів України на користь розвитку банківської сфери, а саме – рішення визначити одним із пріоритетних напрямків роботи реформування державного банківського сектору. Саме з цією метою Міністерство фінансів України за сприяння Міжнародного валютного фонду, Світового банку, Міжнародної фінансової корпорації і Європейського банку реконструкції та розвитку розробило та запровадило «Засади стратегічного реформування державного банківського сектору» [2]. Їх основним завданнями є «докорінний перегляд принципів та механізмів корпоративного управління державними банками та фокусування бізнес- та операційних моделей державних банків з метою досягнення найвищої ефективності їх діяльності» [3].

Виходячи із запроваджених Зasad, діяльність та манери поведінки банків державного сектору здатні не лише зобразити переважаючі тенденції у діяльності банківської системи, але й певною мірою впливати на їхнє формування. Ця властивість помітно підвищує значимість позиції державних банків у рейтингу тригерів фінансової політики та робить їх надважливим чинником стабілізації ситуації у грошово-кредитній системі країни в загальному.

Говорячи на тему державних банків, неможливо оминати увагою 3 лідерів, які стабільно посідають перші позиції серед 67-ми працюючих банків України та трансформують проходження економічних процесів. До них відносимо наступні:

1. ПриватБанк;
2. Ощадбанк;
3. Укрексімбанк [4].

Варто також наголосити, що ці ж банки займають перші позиції у рейтингу ТОП-10 надійних банків для фізичних осіб у відповідному порядку, а також посідають місця трійки лідерів у рейтингу ТОП-10 надійних банків для юридичних осіб [4].

Лідерство вищезгаданих банків підтверджує аналітика. Так, станом на 16 лютого 2024 року, чисті активи ПриватБанку становили 685062,9 млн грн, Ощадбанку – 343457,9 млн грн, Укрексімбанку – 142454,5 млн грн [5].

Розглянемо, у який саме спосіб вищезгаданим державним банкам вдалося покращити фінансову безпеку України в умовах воєнного стану.

ПриватБанк зберіг усі раніше запроваджені пільги для корпоративних та приватних клієнтів. До них входять: автоматичне продовження платіжних карток,



відстрочка погашення кредитів для фізичних та юридичних осіб, які не мають прострочених платежів, а також відсутність комісії за зняття готівки з приватних кредитних карток. Банк залишається беззаперечним лідером з пільгового кредитування аграрних виробників. У рамках національної програми пільгового кредитування агровиробників понад 2,4000 господарств отримали кредити на проведення весняно-польових робіт за перший квартал на початку повномасштабного вторгнення [6].

Ощадбанк працює над заходами, спрямованими на зменшення негативного впливу військових дій на клієнтів банку. До них відносимо: відстрочку погашення за всіма кредитними продуктами для фізичних осіб та представників бізнесу, автоматичне продовження дії банківських карток та скасування комісій. Ощадбанк відновив карткове фінансування для клієнтів, які отримують заробітну плату або пенсію в банку. Кредитний ліміт встановлюється за бажанням клієнта до 15000 грн строком на 60 місяців. Ощадбанк також почав надавати кредити на посівну кампанію. Час на прийняття кредитного рішення було скорочено з восьми до трьох-чотирьох днів (кошти при цьому надходили через один-два дні), а умови щодо застави були лібералізовані. Керівництво банку оновило свою кредитну політику відповідно до реалій воєнного часу та регуляторних змін, запроваджених НБУ. Серед умов кредитування, як і раніше, буде збережено підтримку державної ділової активності та наявність сільськогосподарських земель під час посівної. З метою забезпечення українських аграріїв вигідними умовами фінансування банк також розширює співпрацю з найбільшими дилерами сільськогосподарської техніки. В межах цієї кооперації клієнти агросектору можуть отримати кредити на придбання техніки на суму до 60 млн грн за ставкою від 0% річних в рамках національної програми «Доступні кредити 5-7-9%» та від 0,1% за партнерською програмою [7]. До того ж, графік погашення кредиту адаптований до сезонності бізнесу [6].

Укресімбанк також продовжує дію карток, термін яких закінчується під час війни. Для забезпечення вчасного проведення весняно-польових робіт банк аналогічно надає кредити аграріям за розширеною програмою «Доступні кредити 5-7-9%». Укресімбанк підтримує українських фермерів, приймаючи заявки на оренду на строк до семи років 82 земельних ділянок сільськогосподарського призначення загальною площею 362 га, що перебувають у власності банку та розташовані в Київській області. В умовах воєнного стану з метою продовження пошуку шляхів зменшення рівня NPL та монетизації непрацюючих активів банк виставив на продаж через ДП «СЕТАМ» Міністерства юстиції України права вимоги за кредитами проблемних позичальників номінальною вартістю 66,9 млрд грн. [6].

Аналізуючи вищезгадані твердження, можемо дійти висновку, що актуальна стратегія залучення державних банків у підтримку фінансової безпеки під час війни та її реновацію в майбутній повоєнний період включає активну участь банківських установ у забезпеченні доступності надання послуг споживачам у межах соціального захисту громадян. Стратегічні цілі направлені також на створення необхідних умов безпеки та захисту, при чому як фізичного, так і інформаційно-технологічного. Особлива увага приділяється роботі над стабілізацією виконання фінансових зобов'язань банків та їх безперебійній реалізації поставлених задач. Не менш важливою складовою стратегічної організації праці банківських державних установ є здобуття професійних навичок швидко та оперативно приймати вагомі рішення. Привілейованою характеристикою в роботі банку стане також змога злагоджено відновлювати роботу попри несприятливі зовнішні чинники, що в умовах воєнного стану є дуже важливою здатністю.

Роль сталого функціонування банків державного сектору на благо стабільності банківської системи набуває особливого значення для економічної безпеки держави у воєнний та післявоєнний періоди. За наявності якісно організованої системи праці, державні банки мають змогу стати надійною точкою опори фінансової політики, що в

перспективі може стати новим горизонтом подальших досліджень. У такому випадку, жодні перешкоди не зможуть стати на заваді країнам для здобуття економічного триумфу.

#### **Список використаних джерел:**

1. «Основні (стратегічні) напрями діяльності банків державного сектору на період дії воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки» Міністерство фінансів України. Київ, 2022. - 3 с.
2. «Засади стратегічного реформування державного банківського сектору (стратегічні принципи)» Міністерство фінансів України. Київ, 2020. - 21 с.
3. «Банки державного сектору» Міністерство фінансів України: Офіційний вебпортал Міністерства фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/banki-derzhavnogo-sektoru> (дата звернення: 04.05.2024)
4. «Рейтинг надійних банків України 2024 (травень)» Forinsurer: Офіційний портал. URL: <https://forinsurer.com/rating-banks> (дата звернення: 08.05.2024)
5. «Рейтинг життєздатності банків – 2024. Перевірка на витривалість». Спецпроект MIND. MIND – Новини України та світу: Офіційний портал. URL: <https://mind.ua/publications/20269589-rejting-zhittezdatnosti-bankiv-2024-perevirka-na-vitrivalist> (дата звернення: 08.05.2024)
6. «Державні банки України в умовах війни: від підтримки клієнтів до фінансування відновлення країни». Національний інститут стратегічних досліджень: Офіційний портал. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentarij-ekspertiv/derzhavni-banky-ukrayiny-v-umovakh-viyny-vid-pidtrymky-klijentiv-do> (дата звернення: 13.05.2024)
7. «Мої кредити 5-7-9%» Ощадбанк: Офіційний сайт. URL: <https://www.oschadbank.ua/credit/579> (дата звернення: 13.05.2024)

**Білас Д. Я.**

**Науковий керівник: д.е.н., доц. Назаркевич І. Б.**

Львівський національний університет імені Івана Франка

#### **ПОДАТКОВА БЕЗПЕКА ЯК КЛЮЧОВА СКЛАДОВА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Сучасні події на території України спонукають владу та населення загалом посилено дбати про безпеку держави. Це стосується усіх сфер її діяльності, що в сукупності утворюють систему національної безпеки країни.

Одним з найважливіших показників розвитку національної безпеки держави є її фінансова безпека, що становить собою основний елемент економічної безпеки.

В економічній термінології існує чимало визначень поняття фінансової безпеки. Для прикладу, у своїх працях В. Шлемко та І. Білько наводять такий варіант цього терміну: «Фінансова безпека – це такий стан фінансової, грошово-кредитної, валютної, банківської, бюджетної, податкової систем, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, здатністю забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та економічне зростання» [1].

Фінансова безпека є надзвичайно складною диференційованою багаторівневою системою, що складається зі значної кількості підсистем, кожна з яких має власну структуру та логіку розвитку (рис. 1).



**Рис. 1. Складові елементи фінансової безпеки [складено автором на основі джерела 2, с. 140]**

Вагому позицію у фінансовій безпеці держави посідає податкова ланка. Критично важливою стає роль податкової безпеки у період війни, коли з одного боку потрібно забезпечити податкові преференції для підтримки громадян і бізнесу, постраждалих від військових дій, а з іншого боку – стале наповнення бюджетної системи податковими платежами, для забезпечення функцій держави. Тому необхідно детальніше розглянути, як саме влаштована податкова безпека у структурі фінансової безпеки України.

Податкова безпека держави визначається ефективністю державної податкової політики, яка повинна оптимально поєднувати фіскальні інтереси держави з індивідуальними та корпоративними інтересами платників податків [3].

Для вирішення проблематики податкової безпеки, варто розглянути основні аспекти, що характеризують це поняття.

З точки зору фіскальної достатності, питання податкової безпеки зводиться до гарантування державою оптимально необхідного обсягу податкових надходжень відповідно до вимог задекларованих економічних принципів.

Правовий аспект полягає у контролі за податковою системою, її відповідністю податковій політиці держави, а також процесами сплати податків згідно із законодавчо визначеними для цього нормами.

Економічний аспект податкової безпеки виражається в ступені забезпеченості бюджету фінансовими ресурсами, на який впливають певні чинники: обсяг ВВП, рівень інфляції, податкове навантаження та платоспроможний попит населення. Цей аспект реалізується через фіскальну, економічну та соціальну ефективність податкової системи.

Соціальний аспект податкової безпеки – це ступінь захисту інтересів виробників валового внутрішнього продукту та держави шляхом узгодження

справедливого режиму оподаткування, податкових пільг і, як наслідок, придбання суспільних благ на належному рівні.

Аналізуючи вищезгадані аспекти, що характеризують податкову політику, можемо дійти висновку, що оптимальне податкове регулювання, яке здатне забезпечити податкову і, як результат, фінансову безпеку держави під час дії воєнного стану, включає в себе наступний перелік факторів:

- Зміцнення фіскальної стабільності. Цей пункт уподібнюється до правового аспекту і пропонує посилене адміністрування податків, що передбачає застосування сучасних технологій для контролю за реалізацією податкової діяльності та протидії податковим злочинам. На жаль, під час дії воєнного стану, є чимало випадків зловживання податковими пільгами та ведення тіньової економіки з боку недобросовісних економічних суб'єктів. Посилений контроль, діджиталізація в роботі із податками та скасування податкових лазівок здатні покращити фіскальну стабільність та юридичну сталість податкової безпеки в період війни;

- Трансформація економічної діяльності. В економічному аспекті варто запровадити податкові стимули задля прискореного економічного розвитку держави. Наприклад, можна надавати податкові кредити для науково-дослідницьких робіт, що сприятиме розвитку інноваційної галузі. А для країни, на території якої тривають воєнні дії, ефективним нововведенням податкової політики буде зменшення розміру податків для виробництв, що займаються розробкою зброї, амуніції та військової техніки. Це стане перспективним вкладенням держави в науковий ріст низки сфер діяльності, а також скоротить витрати на закупівлю необхідного військового оснащення з-за кордону;

- Створення зразкової податкової культури. У соціальному аспекті велике значення має формування сучасної податкової культури та відповідної податкової дисципліни. Ефективним в цьому випадку буде проведення освітніх кампаній з питання оподаткування, створення доступної інструкції щодо роботи з податками, а також втілення в життя маркетингової стратегії, спрямованої на просування ідеї тренду на відповідальну сплату податків. Ці кроки допоможуть донести громадянам важливість податків та роз'яснити сутність оподаткування, що в подальшому сприятиме позитивним змінам у їхньому відношенні до податкового процесу.

Отже, податкова безпека є визначальною складовою частиною фінансової безпеки держави та її національної безпеки в цілому. Згідно з результатами проведеної роботи, для досягнення досконалої податкової безпеки необхідно впровадити реформи у фіскальному, економічному і соціальному аспектах податкової політики. Держава, як один із регуляторів та суб'єктів прийняття рішень у податковій системі, повинна регулювати і тим самим визначати власний рівень податкової безпеки. Це можливо реалізувати шляхом встановлення такого способу оподаткування для бізнес-сектору та населення країни, який надалі стимулюватиме вдосконалення економіки і вестиме контроль за дотриманням вимог податкового законодавства.

#### **Список використаних джерел:**

1. Шлемко В. Т. *Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення: монографія.* – К.: НІСД, 1997. – 144 с.
2. Будник Л., Ронська О., Лісецька Л. *Фінансова безпека держави в умовах воєнного стану. Галицький економічний вісник.* 2022. Том 77. № 4. С. 138-147.
3. Михайлюк В. В. *Еволюція поняття фінансова безпека держави в глобальних умовах розвитку. Ефективна економіка.* 2014. № 9 [Електронний ресурс] URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek\\_2014\\_9\\_57](http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2014_9_57) (дата звернення: 13.05.2024)

**Ванцура С.О.**  
**Науковий керівник: д.е.н., проф., Ситник Н. С.**  
*Львівський національний університет імені Івана Франка*  
**ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ**  
**ВОЄННОГО СТАНУ**

Вторгнення Російської Федерації в Україну 24 лютого 2022 року спричинило масштабні руйнування та поставило українську економіку перед безпрецедентними викликами. Для підтримки бізнесу в цих складних умовах держава вжила низку заходів, спрямованих на мінімізацію негативних наслідків війни та стимулювання відновлення економічної активності.

1. Податкові пільги:

Відбулось звільнення від ПДВ на імпорт критичних товарів. Перелік критичних товарів, які звільняються від ПДВ, було затверджено Постановою Кабінету Міністрів України № 353 від 20 березня 2022 року [1]. До критичних товарів, зокрема, належать: лікарські засоби та медичні вироби, продовольчі товари, паливно-мастильні матеріали, техніка та обладнання для армії та сил безпеки.

Згідно з даними Державної податкової служби України, станом на 1 березня 2024 року звільненням від ПДВ на імпорт критичних товарів скористалися понад 100 тисяч підприємств [7]. Це дозволило знизити ціну на критично важливі товари для населення та бізнесу, а також стимулювати імпорт.

Відбулось зниження ставки податку на прибуток до 16%:

- Зниження ставки податку на прибуток було запроваджено Законом України № 2145-ІХ від 17 березня 2022 року [2]. Ця пільга надається всім платникам податку на прибуток, крім тих, які отримують дохід від видобутку корисних копалин та грального бізнесу.

- Зниження ставки податку на прибуток призвело до збільшення надходжень до бюджету на 15% у 2023 році порівняно з 2022 роком. Це свідчить про те, що пільга стимулює підприємства до збільшення прибутків та сплати податків [5].

Скасування сплати єдиного соціального внеску для ФОПів та деяких категорій юросіб. Було запроваджено Законом України № 2145-ІХ від 17 березня 2022 року [2]. Ця пільга надається: фізичним особам-підприємцям (ФОПам) всіх груп, юридичним особам, які здійснюють діяльність у сфері (сільського господарства, транспортування, сфери інформаційних технологій, туризму, деякі інші сфери).

Скасування сплати єдиного соціального внеску охопило понад 2 мільйони платників. Це дозволило їм зберегти кошти та використати їх для розвитку свого бізнесу [3].

Проділення термінів сплати податків та зборів:

- Проділення термінів сплати податків та зборів було запроваджено Законом України № 2145-ІХ від 17 березня 2022 року [2]. Ця пільга надається всім платникам податків та зборів.

- Проділення термінів сплати податків та зборів дало можливість понад 500 тисячам підприємств уникнути штрафних санкцій. Це дозволило їм зберегти кошти та використати їх для розвитку свого бізнесу.

2. Фінансова підтримка:

В рамках цієї програми підприємства можуть отримати кредити за ставкою 5% річних на суму до 60 млн гривень. Станом на 1 березня 2024 року за цією програмою було видано понад 10 тисяч кредитів на загальну суму понад 200 млрд гривень [3]. Це дозволило підприємствам підтримувати ліквідність, зберігати робочі місця та відновлювати виробництво. Уряд України та міжнародні партнери запустили низку грантових програм для підтримки малого та середнього бізнесу. Наприклад, програма "Власна справа" від державного агентства України з розвитку малого та середнього підприємництва надає гранти до 250 тис. гривень на відкриття або

розвиток власної справи. За даними державного агентства, станом на 1 березня 2024 року було видано понад 15 тисяч грантів на загальну суму понад 3 млрд гривень. Це дозволило створити понад 50 тисяч нових робочих місць [1].

Спрощення доступу до програм державної підтримки експорту:

- Уряд України спростив процедури отримання державної підтримки експорту. Зокрема, було скорочено терміни розгляду заявок на отримання допомоги та збільшено перелік послуг, які можуть бути компенсовані експортерам [3].

- Завдяки цим заходам обсяг українського експорту у 2023 році скоротився лише на 10% порівняно з 2021 роком, що є значно кращим показником, ніж очікувалось на початку війни [4].

3. Регуляторні полегшення:

Відбулась спрощення процедур ведення бізнесу. Уряд України скасував низку бюрократичних процедур для бізнесу. Зокрема, було спрощено процедури реєстрації, отримання дозволів та ліцензій. За оцінками Світового банку, Україна піднялася на 30 позицій у рейтингу Doing Business за 2023 рік завдяки цим заходам [8].

4. Інші заходи

З'явилися програми перекваліфікації та працевлаштування. Державна служба зайнятості України запустила програми перекваліфікації та працевлаштування для людей, які втратили роботу внаслідок війни. Завдяки цим програмам понад 1 мільйон українців отримали нову кваліфікацію або працевлаштування [9]. Уряд України виділяє кошти на відновлення зруйнованої інфраструктури та підтримку логістичних ланцюгів [1]. Це дозволяє підприємствам швидше відновити виробництво та здійснювати доставку товарів.

Спрощення доступу до інформації та консультаційних послуг для підприємців. Дія.Бізнес – державний портал, який надає підприємцям безкоштовну консультаційну допомогу та інформацію з ведення бізнесу. Станом на 1 березня 2024 року портал Дія.Бізнес надав консультації понад 3 мільйонам підприємців [10].

Державна підтримка відіграє важливу роль у підтримці української економіки в умовах воєнного стану. Завдяки вжитим заходам вдалося частково пом'якшити негативні наслідки війни для бізнесу [6]. Податкові пільги, фінансова підтримка, регуляторні полегшення та інші заходи дозволили підприємствам зберегти ліквідність, відновити виробництво, створити нові робочі місця та підтримати експорт. Водночас, державна підтримка потребує подальшого вдосконалення. Необхідно мінімізувати бюрократичні процедури отримання допомоги, забезпечити ефективний контроль за використанням коштів.

#### **Список використаних джерел:**

1. Кабінет Міністрів України: <https://www.kmu.gov.ua/>
2. Верховна Рада України: <https://www.rada.gov.ua/>
3. Міністерство фінансів України: <https://minfin.gov.ua/>
4. Державна служба статистики України: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
5. "Економіка України в умовах воєнного стану: проблеми, виклики, перспективи" за редакцією А.С. Гальчинського (2023)
6. Гальчинський, А. С., & Осадчий, В. В. (2021). *Економіка підприємства*. Київ: Лібра.
7. Державна податкова служба України: <https://tax.gov.ua/>
8. Doing Business: <https://archive.doingbusiness.org/en/doingbusiness>
9. Державна служба зайнятості України: <https://www.dcz.gov.ua/d>
10. Дія.Бізнес: <https://business.dii.gov.ua/>

**Ванцура С.О.**

**Науковий керівник: д.е.н., проф., Голинський Ю.О.**

*Львівський національний університет імені Івана Франка*

## **ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА СУБ'ЄКТІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

В умовах воєнного стану, який триває в Україні з 24 лютого 2022 року, питання фінансової безпеки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) набуває особливої гостроти. Збройна агресія Російської Федерації спричинила руйнування інфраструктури, порушення ланцюгів постачання, значне скорочення обсягів виробництва та експорту, а також інші негативні наслідки для української економіки.

Фінансова безпека суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності визначається, як стан захищеності їхніх економічних інтересів від зовнішніх та внутрішніх загроз, що можуть призвести до втрати доходів, банкрутства або інших негативних наслідків.

До основних загроз фінансової безпеки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в умовах воєнного стану відносяться:

- Військові дії: руйнування інфраструктури, блокування портів, порушення ланцюгів постачання.
- Економічні санкції: обмеження на торгівлю, інвестиції та фінансові операції.
- Нестабільність курсу валют: знецінення гривні призводить до збільшення вартості імпортованих товарів та послуг.
- Інфляція: зростання цін на ресурси та готову продукцію знижує конкурентоспроможність українських товарів на зовнішніх ринках.

В умовах воєнного стану суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності стикаються з низкою проблем, які негативно впливають на їхню фінансову безпеку:

- Зменшення обсягів експорту: через війну багато українських підприємств втратили доступ до традиційних ринків збуту [1]. За даними Національного банку України, обсяг експорту товарів з України у 2022 році скоротився на 30% порівняно з 2021 роком [4]. Зниження експортних доходів призвело до погіршення платіжного балансу України та дефіциту валютних ресурсів.
- Зростання вартості імпорту: знецінення гривні та порушення ланцюгів постачання призвели до значного подорожчання імпортованих товарів та послуг [1]. За даними Державної служби статистики України, індекс споживчих цін на імпортовані товари у 2022 році зріс на 35% [3]. Це негативно вплинуло на собівартість продукції українських підприємств та їх конкурентоспроможність на зовнішніх ринках.
- Ускладнення доступу до фінансування: війна негативно вплинула на кредитний ринок, що ускладнило для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності доступ до кредитних ресурсів [1]. За даними Національного банку України, обсяг кредитів, виданих суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності, у 2022 році скоротився на 20% [4]. Це ускладнило для підприємств фінансування оборотного капіталу та інвестиційних проектів.
- Зростання ризиків: війна та санкції призвели до зростання ризиків невиконання контрактів, курсових ризиків, політичних ризиків тощо [1]. За даними НБУ, обсяг проблемних кредитів у банківській системі України у 2022 році зріс на 30% [4]. Це збільшує ймовірність банкрутства суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Для забезпечення фінансової безпеки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в умовах воєнного стану необхідно вжити таких заходів:

- Державна підтримка: держава може надавати суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності фінансову допомогу, гарантії, страхування експортних кредитів тощо.

Уряд України вживає заходів для підтримки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в умовах воєнного стану. Прийнято закон про державну підтримку

експорту, який передбачає надання суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності експортних кредитів, гарантій, страхування експортних кредитів тощо. Урядом також розроблено програму відновлення економіки України, яка передбачає виділення коштів на підтримку експортних галузей.

- Диверсифікація ринків збуту: суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності необхідно шукати нових партнерів на інших ринках, щоб зменшити залежність від одного ринку.

Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності вживають заходів щодо диверсифікації ринків збуту. Зростає експорт українських товарів до країн ЄС, США, Туреччини, Китаю та інших країн. Українські підприємства беруть участь у міжнародних виставках та форумах, щоб знайти нових партнерів на зовнішніх ринках.

- Оптимізація витрат: важливо ретельно аналізувати витрати та шукати можливості їх скорочення. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності вживають заходів щодо оптимізації витрат. Переглядають структуру витрат, шукають можливості економії коштів. Впроваджують антикризові заходи, спрямовані на збереження конкурентоспроможності.

- Страхування ризиків: суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності рекомендується використовувати різні інструменти страхування ризиків, щоб мінімізувати можливі втрати. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності рекомендується використовувати різні інструменти страхування ризиків, щоб мінімізувати можливі втрати: страхування експортних кредитів, страхування політичних ризиків, страхування від воєнних ризиків [1].

Прогнозування фінансової безпеки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в умовах воєнного стану є складним завданням, адже воно залежить від множини факторів, багато з яких мають високу ступінь невизначеності. Серед ключових факторів, можна віднести:

- Тривалість воєнних дій: Чим довше триватиме війна, тим більший вплив вона матиме на економіку України та, відповідно, на фінансову безпеку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

- Економічні санкції: Санкції, запроваджені проти Росії та Білорусі, можуть негативно вплинути на експорт українських товарів до цих країн.

- Глобальна економічна ситуація: Світова економічна криза може призвести до зниження попиту на українські товари та послуги.

- Ефективність державної підтримки: Успіх програм державної підтримки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності може істотно вплинути на їхню фінансову стійкість [6].

Фінансова безпека суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в умовах воєнного стану є надзвичайно важливою, адже вона напряму впливає на їхню стійкість та здатність продовжувати свою діяльність. Війна, санкції та інші фактори створюють значні ризики для фінансової безпеки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності [2]. Однак, завдяки вживанню заходів щодо диверсифікації ринків збуту, оптимізації витрат, страхування ризиків та співпраці з державою, суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності зможуть мінімізувати ці ризики та зберегти свою фінансову безпеку. Важливо зазначити, що ситуація постійно змінюється, тому суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності рекомендується постійно моніторити ситуацію та вживати відповідних заходів.

#### **Список використаних джерел:**

1. *Фінансова безпека України: сучасний стан та шляхи забезпечення: монографія / за ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Гальчинського. – К.: КНЕУ, 2015. – 448 с.*

2. *Міжнародні фінанси: підручник / за ред. д-ра екон. наук, проф. О. І. Мозгового. – К.: КНЕУ, 2014. – 520 с.*



3. *Державна служба статистики України: <https://ukrstat.gov.ua/>*
4. *Національний банк України: <https://bank.gov.ua/>*
5. *Міністерство економіки України: <https://me.gov.ua/>*
6. *"Прогнози розвитку зовнішньоекономічної діяльності України в умовах воєнного стану", [https://biz.ligazakon.net/analytics/210611\\_zovnshnoekonomchna-dyalnst-v-umovakh-vyni](https://biz.ligazakon.net/analytics/210611_zovnshnoekonomchna-dyalnst-v-umovakh-vyni)*

**Ванцура С.О.**

**Науковий керівник: к.е.н., доц. Круглякова В. В.**

*Львівський національний університет імені Івана Франка*

**РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ПІДТРИМЦІ  
ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ**

З початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 року українська економіка зазнала значних збитків. Впали ВВП, експорт, промислове виробництво, інвестиції, а інфляція різко зросла. Уряд України вжив низку заходів для стабілізації фінансової системи, але їм потрібна значна допомога з боку міжнародних фінансових організацій.

Міжнародні фінансові організації надають Україні фінансову допомогу у вигляді грантів, кредитів та гарантій. Ці кошти використовуються для фінансування бюджетного дефіциту, підтримки економіки, забезпечення гуманітарної допомоги. Уряд України використовує кошти для оплати своїх видатків, таких як заробітна плата державних службовців, пенсії та соціальні виплати, кредитування малого та середнього бізнесу, а також для надання їжі, води, медикаментів та інших товарів першої необхідності людям, постраждалим від війни [4].

Є декілька міжнародних фінансових організацій, які надають допомогу Україні. Серед них – Міжнародний валютний фонд, що надав Україні понад 1,4 мільярда доларів США у вигляді екстреної допомоги, а також затвердив програму Stand-By Arrangement на суму 3 мільярди доларів США [1]. Світовий банк у 2022 році надав Україні 1,5 мільярда доларів США у вигляді грантів та кредитів [2]. Також сюди відноситься Європейський банк реконструкції та розвитку, який надав Україні 675 мільйонів євро у вигляді грантів та кредитів і оголосив про додаткову допомогу на суму 2 мільярди євро для підтримки енергетичного сектору та інфраструктури [6]. Німецький банк розвитку KfW надав Україні 500 мільйонів євро у вигляді кредитів [7]. Серед тих, хто надав допомогу Україні, виявилось і Японське агентство міжнародного співробітництва, яке зголосилось надати Україні 300 мільйонів доларів США у вигляді грантів [8].

Допомога міжнародних фінансових організацій відіграє важливу роль у підтримці фінансової безпеки України під час війни. Ця допомога допомогла запобігти дефолту України, стабілізувати валюту та підтримати економіку. Однак допомога міжнародних фінансових організацій не може вирішити всі проблеми української економіки. Уряд України також має вжити низку інших заходів, таких як проведення структурних реформ, боротьба з корупцією та покращення інвестиційного клімату.

Війна Росії проти України завдала значної шкоди українській економіці. Починаючи з 2022 році відбулось значне падіння ВВП. В Україні у 2023 році ВВП скоротилось на 30-35% порівняно з 2021 роком. Знизився експорту через пошкодження інфраструктури та блокування портів. Відбулось зменшення промислового виробництва, так як більшість виробництв було розташовані у східних та південних регіонах України, де відбуваються бойові дії. Також інвестори починають уникати Україну через високий рівень невизначеності, пов'язаний з війною. Зросла інфляція, тому що війна порушила ланцюги поставок та призвела до зростання цін на енергоносії та продовольство [3].

Окрім прямої фінансової допомоги, міжнародні фінансові організації підтримують Україну завдяки іншим інструментам: надання технічної допомоги для покращення управління державними фінансами, реформування податкової системи та боротьби з корупцією. Допомагають координувати зусилля різних донорів для того, щоб уникнути дублювання та максимізувати вплив допомоги [4].

Надання допомоги Україні відбувається на фоні складнощів, які виникають внаслідок: тривалості війни, втоми донорів, відновлення інфраструктури. Попри ці виклики співпраця між Україною та міжнародними фінансовими організаціями є критично важливою для забезпечення фінансової стабільності та економічного відновлення України [5].

Війна Росії проти України завдала значної шкоди українській економіці. ВВП, експорт, промислове виробництво та інвестиції різко впали, а інфляція зросла. Міжнародні фінансові організації, такі як МВФ, Світовий банк, ЄБРР, KfW та JICA, надають Україні значну фінансову допомогу у вигляді грантів, кредитів та гарантій. Ця допомога відіграє важливу роль у підтримці фінансової стабільності України, запобіганні дефолту та стабілізації валюти. Однак допомога міжнародних фінансових організацій не може вирішити всі проблеми української економіки. Уряд України також має вжити низку інших заходів, таких як проведення структурних реформ, боротьба з корупцією та покращення інвестиційного клімату. Надання допомоги Україні відбувається на фоні складнощів, які виникають внаслідок: тривалості війни, втоми донорів, відновлення інфраструктури. Попри ці виклики співпраця між Україною та міжнародними фінансовими організаціями є критично важливою для забезпечення фінансової стабільності та економічного відновлення України. Тому, можна однозначно заявити, що міжнародні фінансові організації на сучасному етапі відіграють надзвичайно важливу роль у підтримці економічного стану України під час війни.

#### **Список використаних джерел:**

1. *Міжнародний валютний фонд (МВФ).*  
URL: <https://www.imf.org/en/Countries/UKR>:
2. *Світовий банк.* URL: <https://www.worldbank.org/en/country/ukraine>:
3. *Роль МВФ у підтримці фінансової стабільності України. 2023.* URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D>
4. *Допомога Європейського Союзу Україні: макрофінансова підтримка та відновлення. 2023.* URL: [https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine\\_uk?s=23](https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine_uk?s=23)
5. *Міжнародні організації : навчальний посібник. Т. В. Андросова, О.В. Кот, В. О. Козуб; вид. 2-ге, перероб. та доп. Харків. : ХДУХТ, 2018. 235 с.*
6. *Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР).*  
URL: <https://www.ebrd.com/ukraine.html>
7. *Німецький банк розвитку KfW.* URL: <https://www.kfw-entwicklungsbank.de/International>
8. *Японське агентство міжнародного співробітництва (JICA).*  
URL: <https://www.jica.go.jp/english/>

**Гарбіч С.Т.**

**Науковий керівник: к.е.н., доц. Татарин Н.Б.**

*Львівський національний університет імені Івана Франка*

**БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНОСТІ**

У воєнний час, бюджетна політика є головним інструментом управління фінансовими ресурсами країни в умовах нестабільності та загроз. Розуміння викликів, з якими стикається Україна в умовах війни, проблем виконання державного бюджету та бюджетного фінансування економічного розвитку є актуальним

завданням в контексті розробки підходів до забезпечення високої ефективності бюджетної політики в умовах війни і повоєнного відновлення.

Серед складових фінансової політики особливе місце відводиться бюджетній політиці держави. Бюджетна політика – це діяльність держави щодо використання бюджетних відносин для забезпечення соціально-економічного розвитку суспільства [1, с. 23]. Бюджетна політика, будучи складовою фінансової політики держави, стимулює соціально-економічні процеси у суспільстві шляхом використання коштів централізованого грошового фонду для забезпечення належного функціонування і розвитку економіки.

Бюджетна політика під час війни є складною і відповідальною. Крім того, війна може порушити економічну активність, що призведе до зниження податкових надходжень і збільшення витрат на системи соціального захисту. Водночас, потреба в ресурсах для фінансування військових зусиль може обмежити можливості уряду інвестувати в інші сфери, такі як інфраструктура або освіта. Уряду необхідно знайти баланс між необхідністю забезпечити національну оборону і потребою підтримувати економічну стабільність та інвестувати в інші сфери економіки. Ефективна бюджетна політика може допомогти забезпечити стійкість країни та її здатність реагувати на виклики війни.

Основними характеристиками бюджетної політики України в умовах війни є такі:

- збільшення військових витрат. Під час війни уряду доводиться виділяти додаткові кошти на армію та інші служби безпеки;
- збільшення податкових надходжень до державного бюджету. Щоб допомогти фінансувати військові зусилля, уряд може підвищити податки або запровадити нові;
- скорочення необоронних витрат. Щоб вивільнити ресурси для військових зусиль, необхідно скоротити витрати в інших сферах.

Якщо порівняти 2023 рік та 2022 рік то можна виокремити такі дані. Наприклад, доходи державного бюджету на 2022 рік визначені в сумі 1 323,9 млрд. грн., видатки – в сумі 1 499,4 млрд. грн., дефіцит - 911,1 млрд. грн. Доходи державного бюджету на 2023 передбачено у сумі 1 329,3 млрд. грн., видатки – 2 640,2 млрд. грн., дефіцит - 1,33 трлн. грн., що на 418,9 млрд. грн. більше, ніж 2022 року [2].

Дефіцит бюджету 2023 року виріс на рекордні показники порівняно з доходами та 2022 роком. Дефіцит державного бюджету тісно пов'язаний з ефективністю бюджетної політики. Бюджетний дефіцит виникає, коли видатки уряду перевищують його доходи в певному бюджетному періоді. Великий і стійкий бюджетний дефіцит свідчить про те, що уряд витрачає кошти не за призначенням, що може вказувати на неефективний бюджетний менеджмент. З іншого боку, невеликий або керований бюджетний дефіцит означає, що уряд дотримується фіскальної дисципліни та узгоджує свої видатки з наявними ресурсами. Добре продумана бюджетна політика має бути спрямована на мінімізацію або усунення бюджетного дефіциту з часом, забезпечуючи стійкість державних фінансів [3 с. 113].

Щоб порівняти бюджети у воєнний час, варто розглянути динаміку показників державних бюджетів за 2022 та 2023 роки у гістограмі.



**Рис. 1. Динаміка показників державного бюджету України за 2022-2023 р.р.**

*Джерело: складено на основі [2].*

У 2023 році реальний ВВП України виріс, за різними оцінками, на 5 - 5,5%. Це відновлювальне зростання після стрімкого падіння на 28,8% у 2022 році. Незважаючи на відновлення, ВВП ще приблизно на чверть менший, ніж у 2021 році [2]. З урахуванням того, що у річному вимірі за підсумками року базова інфляція знизилася до 4,9%, тоді як у 2022 році вона становила 22,6%.

За прогнозами уряду, реальний ВВП України у 2024 році зросте на 4,6%. У вересні прогнозувалося, що наступного року національний валовий продукт зросте на 5%. Також очікуваний показник споживчої інфляції цього року зменшили із раніше прогнозованих 14,7% до 7,1%, а наступного – із 10,8% до 9,7%. Меншими будуть доходи державного бюджету через перерозподіл 4% «невійськового» ПДФО на користь місцевих бюджетів, скорочення податку та збору на доходи фізичних осіб, недобір акцизного податку з вироблених в Україні та із ввезених товарів та ввізного мита. Загальний обсяг податкових надходжень у 2024 році має перевищити 1,476 трлн. грн. Неподаткові доходи – приблизно 187 млрд. грн. [4]

Найважливішими завданнями бюджетної політики є: розробка науково-обґрунтованої концепції розвитку бюджету, визначення основних напрямів мобілізації й використання бюджетних ресурсів на перспективу і поточний період, здійснення практичних дій, спрямованих на досягнення поставлених цілей.

Розвиток бюджетної політики у системі України є важливим для забезпечення стабільності економіки, розвитку інфраструктури, ефективного управління фінансами, прозорості в урядових діях, привабливості для інвестицій, відповідності міжнародним стандартам, що сприяє загальному економічному зростанню та підвищенню конкурентоспроможності країни. Під час воєнного стану особливо важливо ефективно регулювати бюджетний процес, забезпечити виконання державного бюджету та покращувати рівень міжнародного партнерства.

### **Список використаних джерел:**

1. Дем'янишин В. Теоретичні засади бюджетної політики. Світ фінансів. 2007. Вип. 1 (10). С. 19–34.  
URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/13406/1/2007%20Demianyshyn%20%20Teoretychni%20zasady%20biudzhethnoi%20polityky.pdf> (дата звернення: 09.04.2024).
2. Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/> (дата звернення: 09.04.2024).
3. Бюджетний дефіцит в структурі макроекономічних регуляторів. Пославський А.Р. Тернопіль – 2018. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream.pdf> (дата звернення: 09.04.2024).
4. Укрінформ. Економіка. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3784816-z-akim-budzetom-zitime-ukraina-u-2024mu.html> (дата звернення: 09.04.2024).

**Дарчук П. О.**

**Науковий керівник: к.е.н., доц., Гринчишин Я. М.**

*Львівський національний університет імені Івана Франка*

### **ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ БЮДЖЕТУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ В КРИЗОВИХ УМОВАХ**

Спричинене початком війни падіння економіки України, зниження ВВП на рівні 30 %, руйнування стандартних умов господарювання обумовили необхідність термінової адаптаційної зміни підприємств для збереження бізнесу, робочих місць та перспектив розвитку після завершення війни [1, с. 314]. У складних і динамічних умовах підприємства повинні орієнтуватись, як на зміни у зовнішньому середовищі, так і нарощувати свій внутрішній потенціал. Тому необхідним стає впровадження нових методів управління фінансами підприємств, а також удосконалення системи управління діяльністю підприємств. Саме одним з таких нових методів є бюджетування, яке полягає у плануванні майбутньої діяльності підприємства шляхом формування системи бюджетів. Необхідність впровадження бюджетування на підприємствах підтверджується і тим, що даний метод забезпечує кількісний аналіз фінансового планування та контроль за його виконанням. В умовах невизначеності і непередбачуваності зовнішнього середовища бюджетування, як ефективний інструмент прийняття управлінських рішень, дозволяє виявляти певні недоліки у роботі підприємств, своєчасно реагувати на зміни внутрішніх та зовнішніх факторів, мінімізувати потенційні майбутні ризики [2, с. 54].

Участь бюджетування у виконанні всіх основних функцій управління приносить цьому процесу значні переваги, а саме:

- сприяння довгостроковому успіху бізнесу за рахунок розроблення стратегічних цілей та їх трансформації в оперативні;
- аналіз загроз і можливостей, якими може скористатися бізнес;
- оптимізацію витрат, інвестицій і грошових потоків;
- раціональний розподіл обмежених ресурсів;
- визначення потреб у зовнішньому фінансуванні;
- виявлення та аналіз вузьких місць, які гальмують бізнес;
- делегування відповідальності керівникам підрозділів;
- сприяння координації та інтеграції різних відділів;
- прив'язку мотивації працівників до результатів роботи підрозділів;
- регулярну оцінку і контроль результатів роботи підрозділів [2, с. 56].

Ефективність системи бюджетування забезпечується точністю прогнозування доходів та витрат, постійним моніторингом відхилень від запланованих показників,

своєчасним аналізом причин виникнення «больових точок» у використанні ресурсів та капіталу компанії, врахуванням в наступних прогнозах та плануванні виявлених вимог (власників бізнесу, стейкхолдерів, суспільства тощо), обмежень (виробничо-економічних, нормативно-правових тощо) для досягнення оперативних і стратегічних цілей [3, с. 34].

Підвищена невизначеність і нестабільність створюють ситуацію, коли застосування стандартних процедур при бюджетуванні є неефективним [4]. Тому механізм прийняття господарських рішень щодо бюджетування повинен бути адаптований до умов військового часу за рахунок таких кроків: підвищення оперативності прийняття бюджетних рішень; зміщення акцентів від довгострокового планування до управління короткостроковими бюджетами; заміна парадигми розвитку на парадигму оптимізації та виживання при прийнятті рішень; перехід від стратегічного управління на основі бюджетів доходів та витрат до оперативного управління грошовими потоками на основі бюджетів руху грошових коштів [1, с. 314].

Проблеми і недоліки запровадження та функціонування системи бюджетування на сучасних підприємствах значною мірою пов'язані з порушенням принципів бюджетування. До найпоширеніших принципів складання бюджетів можна віднести повноту, інтеграцію, послідовність, періодичність, збалансованість, безперервність, уніфікованість та порівнянність, прозорість, економічність, гнучкість, врахування ризиків. З усіх перерахованих принципів лише два останні враховують можливість зміни факторів зовнішнього середовища та їх вплив на діяльність підприємств. Тому доцільно їх доповнити такими принципами, як принцип оптимальності вибору методів бюджетування, принцип мінімізації бюджетних періодів, принцип пріоритетності інформації про грошові потоки [2, с. 57].

Посилення «турбулентності» зовнішнього середовища функціонування підприємств вимагає вдосконалення традиційних підходів до бюджетування, які б відповідали зазначеним принципам. Вдосконалення методів бюджетування можна узагальнити за чотирма напрямками: використання динамічних підходів до процесу бюджетування; оптимізація параметрів процесу бюджетування; ефективне управління витратами; пріоритетність інформації про грошові потоки.

Перша група напрямів вдосконалення процесу бюджетування пов'язана із застосуванням динамічних підходів на протигагу статичним. Ці підходи представлені гнучким бюджетуванням і сценарним моделюванням [4].

Другий напрям вдосконалення бюджетування передбачає оптимізацію параметрів процесу бюджетування, а саме, скорочення бюджетного періоду і обсягу планової інформації.

Третій напрям вдосконалення бюджетного процесу передбачає використання прогресивних методів, які можуть значно підвищити якість планування за рахунок ефективного управління витратами. До цих методів можна віднести бюджетування на нульовій основі і бюджетування на основі бізнес-процесів.

Четверта група напрямів вдосконалення бюджетування пов'язана з використанням пріоритету інформації про грошові потоки. Наявність достатньої суми грошових коштів є головним фактором уникнення кризового стану підприємств в умовах невизначеності [4].

Отже, враховуючи важливість бюджетування в управлінні фінансами підприємств та збільшення невизначеності і динаміки зовнішнього середовища, виникає необхідність вдосконалення цього процесу. Процес вдосконалення бюджетування повинен інтегруватися з системами стратегічного та оперативного управління, зокрема, фінансового менеджменту.

### **Список використаних джерел:**

1. Дідух С. М. Особливості обгрунтування господарських рішень й адаптації бюджетування на підприємствах України в умовах війни. *Наукові перспективи*. 2023. № 1(31). С. 314-325.
2. Гринчишин Я. М., Пилат М. В. Бюджетування як напрям удосконалення системи управління діяльністю сучасних підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 2. С. 53-59.
3. Чуприна Ю. В. Огляд сучасних підходів до формування системи управління бюджетами підприємства. *Економічний вісник Донбасу*. 2023. № 2 (72). С. 34-39.
4. Гринчишин Я. М. Вдосконалення процесу бюджетування підприємств в умовах невизначеності. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 43. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1690/1625> (дата звернення: 01.04.2024).

**Дарчук П. О.**

**Науковий керівник: д.е.н., проф. Шушкова Ю. В.**

*Львівський національний університет імені Івана Франка*

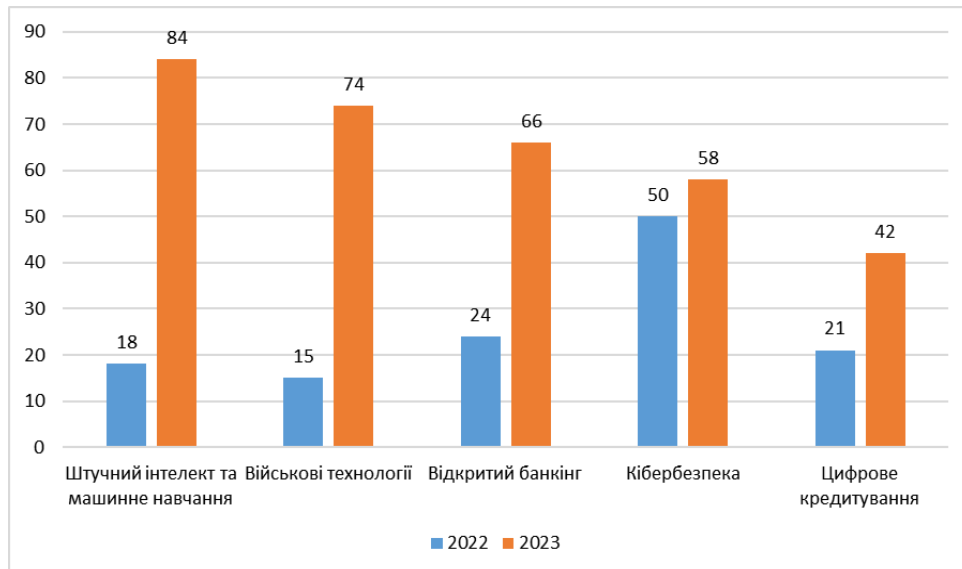
### **СУЧАСНІ ТРЕНДИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ЦИФРОВИХ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ**

Фінансові технології, або як їх прийнято називати – фінтех, являються порівняно новим явищем у країні. Дане явище поєднує у собі технології та методи надання розширення і поширення фінансових послуг за допомогою технологічних компаній. Реалізується це все за допомогою використання мобільних мереж, великих пластів даних, хмарного обчислення, розподільного реєстру, аналізу штучним інтелектом [1].

За останні п'ять років розвиток цього напрямку стрімко прогресує і причинами цьому є: по-перше, світова економічна криза, що розпочалася в 2008 році, збільшила недовіру до традиційних банківських продуктів та послуг; по-друге, цифрова трансформація охопила майже всі сфери життя, включаючи фінансовий сектор, що підвищило задоволеність споживачів, оптимізувало управління капіталом та зменшило витрати; по-третє, поширення Інтернету та зростання швидкості його роботи підтримали цифрову платіжну систему; по-четверте, популярність соціальних мереж сприяла розвитку нових фінансових послуг, таких як краудфандинг і P2P перекази; по-п'яте, покоління мілленіалів підтримує інновації та швидкість обслуговування, що стимулює попит на цифрові платіжні системи. Нарешті, успіх технологічних компаній у інших секторах привертає увагу до фінансового сектору. Начало форми Україна не відстає від світових тенденцій і активно впроваджує нові технології в сферу фінансів, навіть не дивлячись на війну, що відбивається у виникненні нових платіжних проєктів та підвищує її статус як одного з провідних інноваційних хабів у Європі [2].

Згідно даних ресурсу «Fintech Insider» український ринок фінтеху особливо активний та перспективний в напрямках штучного інтелекту, військових технологій та відкритого банкінгу, не менш «трендовими» є напрямки кібербезпеки та цифрового кредитування (рис. 1).

Протягом останнього року в Україні відбулися значні фінансові інновації, зокрема, розвиток Google Pay і поява Apple Pay. Зараз рідше можна зустріти людину, яка розраховується банківською карткою в магазині, оскільки популярність цифрових платіжних систем зростає.



**Рис. 1. Найбільш перспективні напрямки розвитку фінтеху в Україні у 2022-2023 рр., %**

*Джерело: систематизовано автором на основі [6].*

Підґрунтям для динамічного розвитку та запровадження нововведень і змін у сфері фінансових технологій є ініціативи державних органів. Так, починаючи з 2021 р., Національний банк України спільно з Міністерством цифрової трансформації розпочали низку ініціатив з розвитку проєктів, які прямо або опосередковано впливають на розвиток FinTech-галузі (табл. 1).

Також варто звернути увагу на проєкти діджитал, які реалізує Національний банк України. Серед них впровадження віддаленої ідентифікації та верифікації клієнтів без необхідності особистого візиту до банку. Це робиться в рамках впровадження Євродирективи PSD2, яка дає фінтех-стартапам доступ до даних клієнтів банків. Посилення кібербезпеки також є важливою частиною цих інноваційних проєктів [3]. Війна стала новим викликом для фінтех-компаній в Україні. Вони не лише жертвували значні кошти для військових, переселенців та постраждалих від війни, але й забезпечували безперебійність платежів та відіграли важливу роль у підтримці ЗСУ. Фінтех-галузь проходить шлях цифрової трансформації навіть у такий нестабільний період. Спрощує життя українців, позитивно впливає на бізнес та економіку в цілому.

Але існують певні труднощі з якими стикнувся український фінтех-бізнес. Серед топ-3 труднощів можна виділити наступні: нестабільна робота електромереж та інтернет-з'єднання, зниження інвестиційної привабливості компанії для інвесторів, зниження купівельної спроможності населення. Найбільша частка (32%) припадає на труднощі з нестабільною роботою електромереж та інтернет-з'єднання.

*Таблиця 1*

**Державні проєкти та ініціативи щодо стимулювання ринку фінансових технологій в Україні**

<i>Національний банк України</i>	<i>Міністерство цифрової трансформації</i>	<i>Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку</i>	<i>Український ринок FinTech, загалом</i>
----------------------------------	--	--	---



Ухвалено концепцію розвитку інноваційних наглядних (СупТех) та регуляторних (РегТех) технологій.	Спільна ініціатива з Blockchain4Ukraine щодо прийняття Закону України “Про віртуальні активи”.	Допущено на український фондовий ринок та позабіржовий ринок акції 12 американських компаній, що дало змогу розширити перелік іноземних інвесторів для українців до 85 цінних паперів.	Створення Open Banking API HUB в Україні.
Підписано меморандум про сприяння конкурентному платіжному ринку.	Розроблено концепцію е-резиденства.		Випуск NFT українськими митцями.
Розроблено проект концепції побудови в Україні системи миттєвих платежів.	Презентовано дорожню карту розвитку ринку віртуальних активів.		Вихід з пілотів в робочий режим трьох нових необанків.
Внесено зміни до Закону України “Про платіжні послуги” (дає регулятору право випускати цифрову валюту, розширювати продуктову лінійку поточним гравцям, сприяє появі дев’яти нових категорій надавачів платіжних послуг, змінює процес переказу коштів для небанківських фінансових установ, відкриває можливості для появи відкритого банкінгу, розширює прозорість інформації для клієнтів).	Започатковано проєкт “Інтернет-субвенцій” з підключення сіл до оптичного Інтернету.		Стипендії у криптовалюти та проєкт зарплати в цифровій гривні.
	Пролобійовано прийняття Закону України “Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні”.		Вперше представлений стенд українських компаній на найбільшій IT-конференції світу Web Summit (компанії відібрані Українським фондом стартапів та Ukrainian Hub).
	Підтримано створення Мінекономікою Фонду фондів.		
	Ухвалено план розвитку 5G.		

Джерело: систематизовано автором на основі [4, 5].

Щодо роботи на іноземних ринках чи виходу на них, то половина опитаних респондентів вказали, що війна не вплинула на їхню роботу у цій сфері. Натомість для 29% компаній вона ускладнила діяльність, а для 7% – навпаки полегшила [8].

Співпраця всіх учасників ринку важлива для оптимізації роботи фінтех-сектору в майбутньому. Для банків це означає підвищення конкурентоспроможності, а для фінтех-компаній – інтеграцію власних рішень у вже існуючу сферу та націлення їх на клієнтів. Спільна діяльність з банківськими установами спрощує технологічну інтеграцію та стає все більш поширеною.

Крім того, фінансові технології можуть стати корисними для регуляторів, оскільки вони тісно контактують з банківською громадськістю та її потребами, що дозволяє підвищити рівень інформованості регуляторів про звички, поведінку та бажання споживачів. В умовах стрімкого розвитку фінтех індустрії, monobank виступає яскравим прикладом інноваційного підходу до фінансових послуг. Український "банк без відділень" - monobank, потрапив до топ-200 кращих фінтех компаній світу. Список оприлюднила американська медіагрупа CNBC, яка уклала його у співпраці з незалежною дослідницькою фірмою Statista. До списку потрапили компанії з найвищим балом у своєму сегменті ринку. Monobank було відзначено у категорії "необанкінг", куди увійшли ще 19 компаній. При цьому, у топ-200 monobank виявився єдиною фінтех компанією з України [7].

Підсумовуючи усе вищезазначене, а також з огляду на темпи розвитку фінансових технологій, можна констатувати, що ці зміни є важливими та мають суттєві наслідки для фінансових ринків і глобального фінансового середовища загалом.

У 2024 році українські фінтех-компанії, незважаючи на війну, розвиваються, зокрема в технологічних напрямках, а також у сфері платежів та кредитування.

Молоде покоління клієнтів продовжує уникати традиційних фінансових інститутів або відмовляється від них на користь цілком цифрових банків і вбудованих фінансових послуг. У відповідь традиційні фінансові установи намагаються конкурувати, збільшуючи темпи інновацій і цифровізації різними способами.

Зважаючи на міжнародні тенденції розвитку фінтех-компаній, українські банки демонструють інтерес щодо створення спільних проектів разом з вітчизняними та зарубіжними розробниками інноваційних фінансових технологій. Таким чином, розвиток інноваційних фінансових технологій протягом найближчих років буде ключовим драйвером розвитку світового фінансового ринку та національних фінансових систем, а відтак й соціально-економічних відносин в цілому.

#### **Список використаних джерел:**

1. Григораш О., Волошин І. Тенденції розвитку фінансових технологій під впливом пандемії та війни. Економіка та суспільство, 2023. (47).
2. Шевченко О. М, Світові тенденції розвитку ринку фінансових технологій та особливості його фінансування в Україні. URL: 10.32702/2307-2105-2021.6.86
3. Безпалый Р. В. Тенденції розвитку цифрових фінансових технологій: глобальний вимір та українська практика. URL: [http://www.investplan.com.ua/pdf/11\\_2021/9.pdf](http://www.investplan.com.ua/pdf/11_2021/9.pdf)
4. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/strategiya-rozvitku-fintehu-v-ukrayini-do-2025-roku--kurs-na-staliy-rozvitok-innovatsiy-keshles-tafinansovu-gramotnist>.
5. Український каталог фінтех-компаній 2021. URL: <https://fintechua.org/market-map>.
6. Електронний ресурс «Fintechinsider». URL: <https://fintechinsider.com.ua/finteh-trendy-v-ukrayini-ta-sviti-shho-vplyvatyme-na-industriyu-u-2024-roczii/>
7. CNBC's top 200 global fintech companies: The complete list. URL: <https://www.cnbc.com/2023/08/02/cnbcs-top-200-global-fintech-companies-the-complete-list.html>
8. Український фінтех 2023: 246 компаній, 7 з них засновані у 2022-му. URL:

<https://ain.ua/2023/06/21/ukrayinskyy-finteh-2023/>

**Дорота Д. М.**

**Науковий керівник: д.е.н., проф. Шушкова Ю. В.**

*Львівський національний університет імені Івана Франка*

## **РОЗВИТОК ЦИФРОВИХ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ**

Впровадження сучасних інформаційних технологій в Україні сприяє активному розвитку фінансових технологій, що, у свою чергу, забезпечує конкурентоспроможність компаніям та банкам, підвищує конкурентоспроможність держави на світовій арені, впливає на розвиток економічного сектора.

Фінансові технології або Фінтех являють собою сегмент ринку, де діють компанії, що перетинають сектор надання традиційних фінансових послуг, які надаються традиційними фінансовими організаціями, такими як банки, та сферу діяльності інноваційних компаній, що змінюють сутність фінансових посередницьких послуг за допомогою нових сучасних технологій, зокрема переходячи на хмарні платформи [6].

Фінтех-компанії є організаціями, які використовують передові розробки у галузі мобільних платежів, онлайн-кредитування та цифрових моментальних переказів коштів по всьому світу, без необхідності фізичної присутності клієнта. Це дозволяє знизити витрати та надати фінансові продукти на найвигідніших умовах [1].

Стрімкий розвиток інновацій у сфері фінансових послуг, особливо після світової фінансової кризи 2008 року, призвів до формування нового технологічного сектору – Фінтех, як відповідь на потребу фінансових організацій адаптуватися до нового бізнес-середовища, підвищених вимог до їх діяльності та нових стандартів управління ризиками.

Розвиток фінансових технологій в Україні особливо помітний в останні п'ять років. Поява і розвиток вітчизняного Фінтех-бізнесу був прямо пов'язаний з серією криз 2008-2017 років, під час яких кількість комерційних банків в Україні зменшилася з 175 до 88. Це призвело до обмеженого доступу споживачів до банківських продуктів і послуг, скоротилося число структурних підрозділів банків, а також зросла недовіра до традиційних фінансових установ. Водночас відбувалися процеси, що сприяли впровадженню фінансових інновацій, а саме проникненню мобільного Інтернету в усі сфери життя, поширенню смартфонів, розвитку соціальних мереж і мобільних додатків, а також використанню штучного інтелекту в бізнесі та комунікації зі споживачами (роботи, чат-боти) і т. д. Як наслідок, на вітчизняному фінансовому ринку з'явилися нові суб'єкти, які не є комерційними банками та виконують свої «традиційні» функції, пов'язані з платежами та грошовими переказами (небанківські платіжні системи, такі як «iPay.ua», «Portmone.com», «GlobalMoney», «City24» тощо), кредитуванням (мікрофінансові організації, що надають онлайн-позики, такі як Moneyveo, Global Credit та ін.; сервіси кредитування P2P та P2B, зокрема «Finhub», «FinStream» та ін.), продажем валюти (сервіси продажу криптовалют, онлайн-обмінники, термінали компаній «iBox», онлайн-обмінники «Bitcoin», «Ethereum», «Litecoin» та спеціалізовані платіжні термінали).

Одним із феноменів українських фінансових технологій є необанк. Так званий онлайн-банкінг доволі розвинений в Україні. У 2017 році в країні був створений Monobank, який у тому ж році здобув перемогу «Найкращий український FinTech стартап», а згодом і головну нагороду в категорії «Необанк року» премії FinAwards 2018.

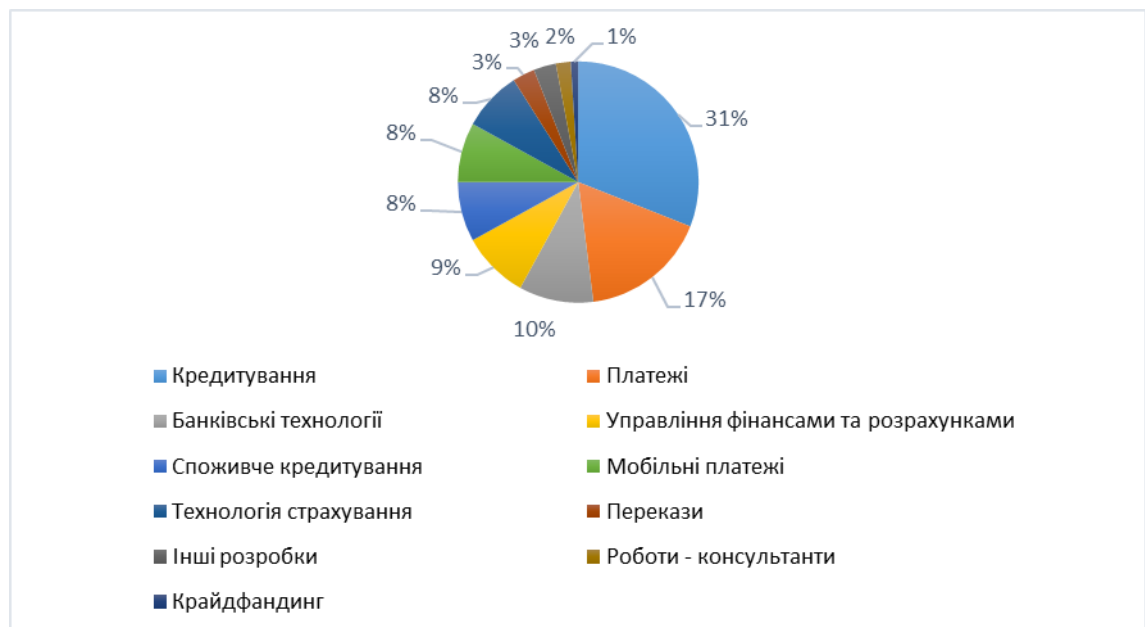
Monobank не має жодного фізичного відділення, та все ж нараховує близько 5-ти мільйонів клієнтів. За час своєї діяльності банк видав кредити, сума яких уже перевищує 4 мільярди гривень за рахунок висування мінімальних вимог для отримання кредитного ліміту. На період повномасштабного вторгнення не скасував

систему кешбеків. Донині Monobank посідає 2-ге місце серед 11 банків, які функціонують в Україні, у наданні великого кешбеку [4]. Окрім цього, зручність для клієнтів банку полягає в низьких процентах та функціональному мобільному додатку. Та все ж недоліками необанку є відсутність фізичних відділень та неможливість відкрити пенсійні рахунки.

Український ринок Фінтех знаходиться у стадії розвитку та характеризується своїми особливостями. Так, ключовим показником розвитку вітчизняного фінтех-ринку є проникнення Інтернету.

За даними Київського міжнародного інституту соціології, у 2008 році лише 24 % дорослого населення України мало доступ до Інтернету, а у 2021 році цей показник зріс до 30 млн осіб (67 % населення) [3].

Досі, залишаючись новою галуззю, що стрімко розвивається, Фінтех чітко претендує на інвестиційні можливості, оскільки являє собою велику цінність для поширення фінансових послуг та продуктів. Серед глобальних тенденцій світового ринку інвестування найвагомішу нішу посідає кредитування, платежі та банківські технології. Найбільше інвестування потребують такі сектори [2], як перекази, страхування та мобільні платежі (рис. 1).



**Рис. 1. Внесок глобальних інвестицій у фінтех-компанії**

*\*Джерело: складено на основі [2]*

Серед основних факторів, що гальмують розвиток фінансових технологій в Україні, можна виділити наступні:

- недосконале державне регулювання фінансових технологій;
- несприятливий інвестиційний клімат, що призводить до низького зацікавлення іноземних та українських інвесторів вкладати кошти у вітчизняні стартапи;
- недостатній та нерівномірний розвиток необхідної інфраструктури, зокрема телекомунікацій та Інтернету, а також проблеми щодо якості та вартості послуг Інтернету та мобільного зв'язку;
- недостатня кількість та недостатня кваліфікація фахівців у сфері нових фінансових та інформаційних технологій;
- низький рівень патентної активності та практично повна відсутність проривних ІТ-технологій, включаючи сферу Фінтех;
- нерозвиненість системи венчурного інвестування;

- концентрація технологічних компетенцій безпосередньо в банківській системі;
- недостатньо висока технологічна та фінансова грамотність населення загалом, падіння реальних наявних доходів, орієнтація на консервативне заощадження.

Крім цього, свої корективи в розвиток економічної галузі вносить війна і воєнний стан на території України. Проте Національний банк України є ініціатором багатьох фінтех-проектів. Ще у січні 2020 році НБУ затвердив «Стратегію розвитку фінансового сектора України до 2025 року», яка має напрям на розвиток фінансових та цифрових технологій [5]. Цей проєкт характеризується вивченням понад ніж 30 найрозвиненіших фінтех-екосистем світу і сучасних підходів до регуляцій ринку фінансових інновацій світовими регуляторами. Звідси відображені п'ять напрямів, а саме: фінансова стабільність, макроекономічний розвиток, фінансова інклюзія, розвиток фінансових ринків та інноваційний розвиток.

Отже, беручи до уваги факт, що Україна є доволі молодою та відкритою до технологічного фінансового розвитку, вона стикається із безліччю перешкод. В першу чергу, це воєнні дії, які мають безпосередній вплив на економічний стан та демографічну ситуацію. Але це аж ніяк не зменшує кількість розробок, які були створені й запроваджені в широке користування серед населення. Саме відкритість і готовність українців до діджиталізації є важливим і ледь не основним фактором успішного використання фінансових технологій в Україні.

#### **Список використаних джерел:**

1. Дудинець Л. Розвиток фінансових технологій як фактор модернізації фінансової системи. *Гроші, фінанси і кредит*. 2018. № 22. С. 794–798.
2. Жердецька Л., Городинський Д. Розвиток фінансових технологій: загрози та можливості для банків. *Економіка і суспільство. Науковий вісник Мукачівський державний університет*. 2017. № 10. С. 583–588.
3. Міністерство цифрової трансформації України. Міністерство цифрової трансформації України. URL: <https://thedigital.gov.ua/> (дата звернення: 12.03.2024).
4. Монобанк кредитна карта 2022 : умови, калькулятор, онлайн-заявка (Монобанк), 2022. URL: <https://finsee.com/monobank> (дата звернення: 12.03.2024).
5. Фінансова інклюзія, інновації та безготівкові операції в Україні – стратегії 2025. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/finansova-inklyuziya-innovatsiyi-ta-bezgotivkovi-operatsiyi-v-ukrayini-prioriteti-strategiyi-rozvitku-fintech-2025> (дата звернення: 13.03.2024).
6. Шевченко О. М., Рудич Л. В. Розвиток фінансових технологій в умовах цифровізації економіки України. *Ефективна економіка*. 2020. № 7. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.7.61> (дата звернення: 13.03.2024).

**Зубальська О. М.**

**Науковий керівник: доц. Клепанчук О. Ю.**

*Львівський національний університет імені Івана Франка*

#### **ПРОБЛЕМА ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ**

Процес залучення іноземних інвестицій є доволі непростим, не дивлячись на те, що інвестиції є двигуном розвитку економіки будь-якої країни. Іноземні інвестори з великою обережністю підходять до питання інвестицій, суворо дотримуючись певних правил та критеріїв у виборі об'єкта інвестування. Оцінюючи інвестиційну привабливість об'єкта інвестування, потенційний інвестор в процесі прийняття рішення висуває певні базові умови, які мають пріоритетне значення зокрема: відсутність корупції та корупційних ризиків, наявність документів стратегічного розвитку обраного регіону, прагнення та готовність місцевих

чиновників прикладати певні зусилля для реалізації нових проєктів, ступінь готовності інвестиційних проєктів та сприятлива нормативно-правова база. Всі окреслені критерії відіграють важливу роль у прийнятті рішення потенційним інвестором за умови прогнозованої політичної та соціально-економічної ситуації в країні. Проте, в сьогоdnішніх реаліях суспільство зіткнулось з новими проблемами та викликами, зокрема, пандемія Covid-19 та повномасштабне вторгнення росії на територію України. Перед Україною постали нові виклики, економіка країни, як і країна в цілому зазнала величезних втрат, що значною мірою вплинуло на процес залучення інвестицій в розвиток економіки.

На інвестиційній привабливості України негативно позначаються наступні фактори: недосконалість правового поля щодо забезпечення інвестиційних процесів; недосконала система банківських гарантій іноземних вкладів; корупційна складова владних структур на всіх етапах отримання дозвільних документів та прийняття регуляторних актів; відсутність дієвих інструментів, інституційної системи страхування воєнних ризиків та інвестиційних проєктів; негативна судова практика [1]. Тому інвестори обережні і вирішують перечекати, спостерігаючи за змінами, що відбуваються в частині реформування української інвестиційної системи. Україна і її економіка діє в умовах військового стану, що супроводжується певними особливостями її функціонування та появою нових викликів. Попри війну для іноземних інвесторів Україна залишається привабливим ринком. За офіційними даними Міністерства економіки в грудні 2022 року до уряду надійшло понад 500 заявок щодо майбутніх інвестицій в Україну. Відомство також зазначило, що більше сотні запитів отримано від стратегічних та портфельних інвесторів із США, Великобританії, Німеччини, Бельгії, Данії, Кореї.

Незважаючи на надскладні умови, в яких функціонує економіка України, завдяки героїчному протистоянню українського народу у боротьбі за свою свободу та відстоювання своїх національних інтересів на міжнародній арені, Україна формує позитивний імідж країни та утворює сприятливі передумови для залучення іноземних інвестицій. Такими сприятливими умовами є наступні:

1. Активна зовнішня політика держави, зокрема: світовий безвіз з 2017 року; Угода про Асоціацію з Європейським Союзом та статус кандидата в ЄС; інтеграційний курс до НАТО.
2. Засудження повномасштабного вторгнення росії в Україну переважної більшості держав світу, лідерів цих держав та світової спільноти.
3. Прийняття низки санкційних пакетів проти агресора та розірвання економічних угод з росією країнами Європейського союзу та США.
4. Авторитет Президента України на світовій арені, який підтверджується тим, що такі журнали як «Time», «Profil» та «Financial Times» визнали його як людину року та най-впливовішу людину станом на 2022 р.
5. Активний пошук сучасних платформ та інноваційних інструментів для залучення іноземних інвестицій.

Серед негативних факторів, які погіршили бізнес-клімат в Україні можна назвати повно-масштабну військову агресію росії проти України та атаки на українську енергосистему, корупція. Географічне розташування України робить її важливим транзитним коридором для торгівлі. Логістика є одним із найважливіших секторів економіки, з розгалуженою мережею залізниць та автомобільних доріг, морськими та річковими портами, аеропортами». Також зазначається, що транспортні вузли України доступні для всіх видів транспорту. Україна має великий потенціал, адже розташована на перетині доріг Європи, Азії та Близького Сходу, включена до Нового шовкового шляху, з виходом до моря. Враховуючи теперішні тенденції у транспортно-логістичній галузі має всі шанси вийти на перше місце в Європі, обігнавши навіть Польщу. Україна одна із найпривабливіших країн у Європі для розміщення бізнесу та найбільш



конкурентоспроможних за вартістю. У країні впроваджено спрощені юридичні процедури для ведення бізнесу, а держава, зі свого боку, надає гарантії безпеки інвестицій. Закон про підтримку значних іноземних інвестицій також сприяє сприятливому інвестиційному клімату енергосистему [2]. Також активно просувається концепція побудови цифрової держави, оскільки останнім часом в Україні швидко розвиваються цифрові технології. Україну вважають країною інноваційних підприємств, які генерують креативні ідеї, адже саме в Україні започаткували багато відомих стартапів, українці – дуже розумна та кмітлива нація.

Отже, підводячи підсумки, можна сказати, що в Україні є досить сприятливі передумови залучення іноземних інвестицій в економіку держави в найближчому майбутньому, адже єдність українського народу та відповідні кроки керівництва країни формують позитивний імідж України на світовій арені. Проте слід зазначити низку факторів та напрямів, що є ключовими у активізації процесу залучення іноземного капіталу в економіку країни, але потребують свого доопрацювання, зокрема зміцнення правового поля, сприятливі нормативно-правові умови для інвестиційної діяльності, верховенство права та прозорість прийняття управлінських рішень, відновлення зруйнованих потужностей та розбудова потужної інноваційної інфраструктури. Попри війну, держава може проводити політику, спрямовану на створення сприятливого інвестиційного клімату, що зможе залучити інвесторів, які зацікавлені в довго-строковому розвитку економіки країни [3]. Визначені фактори за умови їх своєчасної реалізації можуть стати рушійною силою інвестиційних потоків в Україну.

#### **Список використаних джерел**

1. Панкова Л. І. Аналіз тенденцій та перспектив залучення іноземних інвестицій в умовах економіки війни. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2022-6-03-02>
2. Інвестування в Україну під час війни. URL: <https://trans.info/ua/investuvannya-v-ukrayinu-pid-chas-viyny-327240>
3. Як залучити інвестора під час війни та забезпечити його захист. URL: <https://espresso.tv/yak-zaluchiti-investora-pid-chas-viyni-ta-zabezpechiti-yogo-zakhist>

**Коваль М.Б.**

**Науковий керівник д. е . н., Ватаманюк -Зелінська У.З.**

*Львівський національний університет імені Івана Франка*

#### **ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФІНАНСУВАННЯ ВИДАТКІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ**

Зарубіжний досвід фінансування видатків місцевих бюджетів характеризується такими основними тенденціями як:

- децентралізація: багато країн спрямовується на зміцнення ролі місцевих органів самоврядування, що включає передачу більшої фінансової відповідальності та компетенції на рівень місцевості;
- публічно-приватне партнерство: залучення приватного сектору для спільного фінансування та впровадження інфраструктурних проєктів, що сприяє залученню приватного капіталу та ресурсів;
- інноваційні фінансові інструменти: використання новаторських методів фінансування, таких як муніципальні облігації, фонди місцевого розвитку та інші інструменти для привертання інвестицій;
- регіональна фінансова самодостатність: зусилля забезпечення регіональних бюджетів самодостатністю, дозволяючи місцевим громадам більше контролю над власними фінансами;

– стимулювання економічного розвитку: застосування фінансових інструментів та стратегій для стимулювання місцевого економічного розвитку та збільшення доходів місцевих бюджетів [1, с.19].

У зарубіжних країнах існує широкий спектр місцевих податків і зборів, які використовуються для фінансування видатків місцевих бюджетів. Основні зарубіжні місцеві податки і збори, зокрема, можуть включати:

- 1) податок на доходи фізичних осіб: оподаткування особистих доходів, включаючи зарплатню, інвестиційний дохід та інші джерела прибутку;
- 2) корпоративний податок: оподаткування прибутку корпорацій та підприємств.
- 3) податок на додану вартість (ПДВ) або аналогічний податок: оподаткування товарів та послуг на етапах їх виробництва та продажу;
- 4) майновий податок (податок на нерухомість): оподаткування власності, такої як будинки, земельні ділянки чи комерційна нерухомість;
- 5) податок на споживчі товари та послуги: оподаткування конкретних товарів чи послуг, таке оподаткування є відмінним від ПДВ;
- 6) акцизи: додатковий збір на певні види товарів, таких як алкоголь, тютюн, автомобілі тощо;
- 7) податок на спадщину та дарування: оподаткування переказів майна шляхом спадкування чи дарування;
- 8) податок на прибуток від нерухомості: оподаткування прибутку, отриманого від власності на нерухомість [2].

Використання місцевих податків і зборів має ряд переваг. По-перше, вони є більш ефективними, ніж дотації з державного бюджету, оскільки не прив'язані до його загального обсягу. По-друге, місцеві податки і збори дають змогу органам місцевого самоврядування більш ефективно планувати свою діяльність і визначати пріоритети розвитку територій.

**Зростання обсягів дотацій із державного бюджету місцевим бюджетам** пов'язано з необхідністю підтримки малозабезпечених регіонів і забезпечення рівного доступу громадян до основних соціальних послуг. Субсидії і дотації з державного бюджету є важливим інструментом підтримки малозабезпечених регіонів.

У більшості країн світу, як і в Україні, дотації з державного бюджету спрямовують на фінансування таких видатків місцевих бюджетів, як:

- **освіта:** фінансування дошкільної, шкільної та позашкільної освіти;
- **охорона здоров'я:** фінансування закладів охорони здоров'я;
- **соціальне забезпечення:** фінансування пенсій, соціальної допомоги, соціальних послуг.

У зарубіжних країнах місцеві органи самоврядування можуть отримувати позики від державних банків, а також випускати власні облігації.

**Необхідність використання запозичень для фінансування місцевих інвестиційних проєктів** пов'язано з тим, що місцеві бюджети не завжди мають достатньо власних ресурсів для фінансування масштабних проєктів для сприяння розвитку територій [3 с.37]. Використання запозичень для фінансування місцевих інвестиційних проєктів має ряд переваг. Зокрема, це дозволяє органам місцевого самоврядування реалізувати масштабні проєкти, які сприяють розвитку територіальних громад. По-друге, це дозволяє диверсифікувати джерела фінансування місцевих бюджетів.

Зарубіжний досвід фінансування видатків місцевих бюджетів може бути корисним для України. Для підвищення ефективності місцевого самоврядування в Україні необхідно посилити роль місцевих податків і зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів, а також розширити можливості використання запозичень для фінансування місцевих інвестиційних проєктів.



**Список використаних джерел:**

1. Шевченко О. В., Романова В. В., Жаліло Я. А. та ін. – Київ : НІСД, 2020. – 19 с. [https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-09/decentralizatsiya-i-formuvannya-polityky-regionalnogo-rozvytku-v-ukraini\\_0.pdf](https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-09/decentralizatsiya-i-formuvannya-polityky-regionalnogo-rozvytku-v-ukraini_0.pdf)
2. Запорізький національний університет. URL: <https://moodle.znu.edu.ua/mod/resource/view.php?id=245320>
3. Ярошевич Н.Б. Бюджетна система: Практикум: Навчальний посібник / Н.Б. Ярошевич, І.Ю. Кондрат, А.І. Якимів. – Львів.: «Новий Світ2000», 2019. [https://fpk.in.ua/images/biblioteka/Зbac\\_pravo/Byudzhetna-Systema-Praktykum.pdf](https://fpk.in.ua/images/biblioteka/Зbac_pravo/Byudzhetna-Systema-Praktykum.pdf)

**Козік М. Р.**

**Науковий керівник: доц., к.е.н. Клепанчук О. Ю.**

*Львівський національний університет імені Івана Франка*

**РЕЛОКАЦІЯ БІЗНЕСУ: ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В СУЧАСНИХ УМОВАХ**

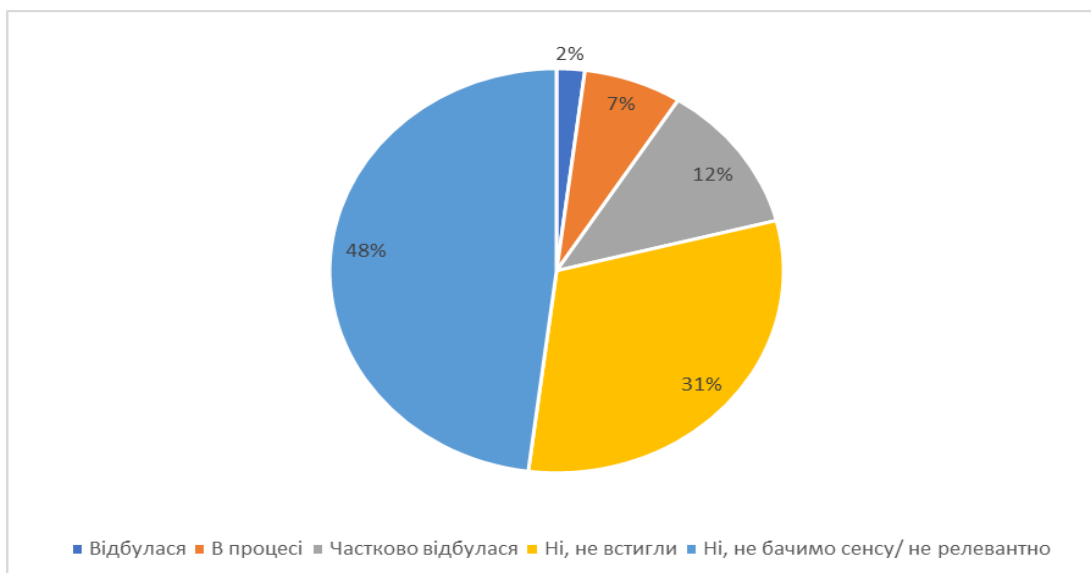
На жаль, не все в суб'єктів господарювання йде гладко. Помилки трапляються, особливо коли потрібно враховувати багато непередбачуваних речей. Адже не завжди можна думати на кілька кроків наперед. Небезпека полягає в тому, що деякі рішення можуть мати серйозні наслідки для репутації та бізнесу і навіть призвести до банкрутства.

У стресових ситуаціях, намагаючись якомога швидше стабілізувати процес, менеджери можуть діяти необдуманно і нелогічно, що призводить лише до шкоди для компанії. Наприклад, дехто намагається працювати як завжди, за старими правилами. Дехто навіть вдається до жорстких заходів, наприклад, вимагає, щоб команди більше працювали або урізає зарплати, через відсутність онлайн-роботи. Бажання повернутися до звичайної рутини є природним, але керівники повинні вміти спокійно дивитися в майбутнє, а не чіплятися за минуле.

Одна із найперших проблем із якою зіткнулися власники бізнесу — неможливість його ведення в окупованих регіонах або там, де ведуться активні бойові дії. Через це багато підприємств здійснюють релокацію на Захід України або ж за кордон. Щоб здійснити переміщення в межах України можна скористатися державною програмою релокації підприємств [2].

Показовою при цьому є ситуація щодо релокації підприємств на Сході України, де, спираючись на дані спільного дослідження Центру розвитку інновацій, Офісу з розвитку підприємництва та експорту, національного проєкту «Дія.Бізнес», «Advanter Group» за підтримки Європейського Союзу та в межах Ініціативи для відновлення економіки, розвитку підприємництва та експорту України: близько 60, 3 % підприємств не здійснювали переміщення, а приблизно 40, 7% підприємств регіону здійснили або планують його в межах України чи за кордон, що є досить високим показником (див. рис. 1.).

При цьому, основна проблема для підприємств полягає в тому, що продукти та послуги, які вони виробляли до війни, втрачають сенс. Це означає, що продукти та послуги, які вони виробляли до війни, стають неактуальними. Саме тому багато бізнес-лідерів компаній вирішили змінити свої продукти та послуги. Роблячи це таким чином, наприклад, як у випадку з Бучею. Як Бучанський швейний цех, який до війни спеціалізувалися на звичайному одязі, а тепер шиє військову форму.



**Рис. 1. Чи відбулася релокація бізнесу?**

*Джерело: складено на основі [2]*

Повномасштабна війна в Україні, яка розпочалася 24 лютого 2022 року, призвела до масового переміщення людей та підприємств. За даними ООН, станом на 19 квітня 2024 року, з України виїхали понад 12 мільйонів людей.

Багато підприємств, рятуючись від війни, були змушені перенести свої активи до інших регіонів України або за кордон.

Згідно з дослідженням Київської школи економіки, станом на травень 2023 року, з зони бойових дій було релоковано понад 6300 підприємств. Найпопулярнішими напрямками релокації стали Західні області України (Львівська, Івано-Франківська, Тернопільська), Польща, Румунія, Словаччина, Чехія.

До галузей, які найчастіше релокуються виділяють ІТ, харчову промисловість, легку промисловість та машинобудування.

Уряд України надає низку програм підтримки для релокованих підприємств, зокрема фінансову допомогу, консультаційні послуги, допомогу з пошуком приміщень та персоналу.

Існують також бізнес-питання в економічному плані. Податкове законодавство є динамічним і мінливим, а тому бухгалтерський контроль є важливим. Необхідно бути в курсі подій, щоб не поставити під загрозу виживання підприємства. Також потрібно зберегти свої активи в умовах війни. Крім того, будь-яка втрата активів внаслідок ракетних атак має бути задокументована.

Суттєвими для компаній є також проблеми з логістикою. Високі ціни на паливо через обстріли нафтобаз значно збільшили витрати на доставку, а багато розподільчих центрів були зруйновані або залишаються під окупацією. Крім того, багато товарів згнило на складах через відсутність можливості їх вивезти. За таких обставин доцільним є відмовитися від постачання значної кількості товарів, оскільки в Україні немає безпечного місця для зберігання запасів.

Релокація бізнесу - це складний процес, але при правильному підході він може стати шансом для розвитку та нових можливостей. Тим більше, більшість проблем та змін у бізнесі є керованими, головне - зробити все можливе, щоб зменшити ризики та розумно керувати цими процесами.

Фейли трапляються, і висновок простий: більше навчатися, легше ставитися до помилок та міркувати над тим, що робиш, з різних сторін. Робота – це велика частина життя. Не тільки результат, а й сам процес мають приносити задоволення.

**Список використаних джерел:**

1. Колесник Р. Д. ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕСОМ ПІД ЧАС ВІЙНИ. Підприємництво та управління проектами. НТУ «Дніпровська політехніка», 2023. – 706-708 с. (дата звернення: 21.04.2024)
2. Міністерство економіки України. Програма релокації підприємств. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=3e766cf9-f3ca-4121-8679-e4853640a99a&title=ProgramaRelokatsiiPidprimstv> (дата звернення: 21.04.2024)

**Легуцька Х. С.**

**Науковий керівник: к.е.н., доцент, Татарин Н. Б.**

*Львівський національний університет імені Івана Франка*

**ПОДАТКОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Податкова система України в умовах воєнного стану є надзвичайно важливим аспектом економічної стабільності та бюджетної політики країни. Вона відображає специфіку оподаткування в умовах війни, враховуючи поточну ситуацію та потреби держави. У даному дослідженні буде проведений аналіз податкової системи України, вплив воєнного стану на неї, а також запропоновано рекомендації щодо оптимізації податкової системи в подібних надзвичайних ситуаціях. Метою роботи є вивчення особливостей функціонування податкової системи в умовах воєнного стану та надання конкретних пропозицій щодо поліпшення її роботи.

Податкова система України – це сукупність усіх податків, зборів та інших обов'язкових платежів, які сплачуються до бюджетів різних рівнів та державних цільових фондів. Її мета – формування фінансових ресурсів для забезпечення функцій держави. Вона забезпечує концентрацію у безпосередньому розпорядженні держави фінансових ресурсів для вирішення найголовніших загальнодержавних та соціальних завдань. Через податки, пільги, фінансові санкції, що є невід'ємною частиною системи оподаткування, держава висуває єдині вимоги до ефективності господарювання, які стимулюють досягнення встановленої мети, раціональне використання підприємствами залишених у них доходів на виробничий розвиток, створюючи при цьому рівні умови для всіх учасників суспільного виробництва [1, с. 50].

Законодавче визначення податкової системи регламентується положеннями статей 3-8 Податкового кодексу України № 2755-VI від 02 грудня 2010 року, відповідно до якої сукупність податків і зборів (обов'язкових платежів) до бюджетів та до державних цільових фондів, що справляються у встановленому законами України порядку, становить систему оподаткування.

На сьогодні, податкова система України зазнає дуже багато проблем через російську військову агресію. В умовах війни вона зіткнулася з найбільшими труднощами, які призвели до суттєвих втрат.

Ключову роль у податкових реформах воєнного часу відіграли Закони № 2142-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану» та № 3050-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо звільнення від сплати екологічного податку, плати за землю та податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за знищене чи пошкоджене нерухоме майно».

Зміни до Податкового кодексу України, зокрема стосовно місцевих податків, вплинули на розділ XX «Перехідні положення» ПК України, де були визначені особливості (пільги) з оподаткування нерухомого майна, що відрізняється від земельних ділянок. Ці зміни передбачають тимчасові пільги, пов'язані з дією воєнного стану на території України, які діють до припинення або скасування

воєнного стану. Одна зі змін стосується визначення дат початку та завершення активних бойових дій або тимчасової окупації.

Інша зміна стосується періоду, за який не сплачується податок на нежитлове майно на територіях активних бойових дій або тимчасово окупованих територій. Згідно зі змінами, внесеними Законом № 3050-IX, з 1 січня 2023 року такий податок не сплачується з першого дня місяця, у якому визначена дата початку активних бойових дій або тимчасової окупації, до останнього дня місяця, у якому завершено такі події [2].

Із 2022 року складність економічної ситуації змусила ввести зміни тривалістю до кінця воєнного стану. Частина підприємств були змушені припинити свою господарську діяльність через складність економічних умов та великий ризик небезпеки підприємств та життя людей. Тому були зупинена виробнича діяльність підприємств з виробництва основних ресурсів України, які вона експортує та відповідно урізалась значна частка податкових надходжень. Дані таблиці 1 свідчать про наслідки воєнного стану.

Таблиця 1.

**Склад та структура податкових надходжень до Державного бюджету України за 2020-2022 рр.**

Види податків	РОКИ					
	2020		2021		2022	
	Сума, млрд. грн.	Питома вага, %	Сума, млрд. грн.	Питома вага, %	Сума, млрд. грн.	Питома вага, %
Податки на доходи, податки на прибуток та на збільшення ринкової вартості	225,9	26,5	285,3	25,8	265,5	28,0
Рентна плата та плата за використання природних ресурсів	52,6	6,2	80,7	7,3	85,4	9,0
Внутрішні податки на товари та послуги	538,9	63,3	698,9	63,1	569,3	60,0
Податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції	30,5	3,6	38,3	3,5	26,2	2,7
Інші податки та збори	3,33	0,4	3,92	0,4	3,3	0,3
<b>Всього</b>	<b>851,2</b>	<b>100</b>	<b>1107,1</b>	<b>100</b>	<b>949,7</b>	<b>100</b>

Джерело: складено на основі [3]

Аналізуючи дані податкових надходжень до Державного бюджету України за період з 2020 р. до 2022 р., можемо стверджувати, що податкові надходження від рентної плати та плати за природні ресурси відносно збільшились. В загальному можемо сказати, що кількість податкових надходжень в 2022 зменшилась порівняно з 2021 через повномасштабну війну, адже податкові надходження з деяких східних територій більш не надходили до бюджету, а багато підприємств були знищені, тому надходження до бюджету були компенсовані неподатковими надходженнями, серед яких переважала міжнародна допомога.

Таким чином, аналізуючи реформи податкової системи України під час війни, однією з головних трансформацій стала зміна пріоритетів функцій системи оподаткування. Перед воєнним періодом в Україні переважала фіскальна функція, внаслідок чого регуляторна та стимулююча функції були менш пріоритетними. Проте, з початком повномасштабної війни уряд України реалізував кроки, спрямовані на підтримку вітчизняного бізнесу, спрощення умов господарювання, усунення бар'єрів

та оптимізацію перерозподілу фінансових ресурсів. Більшість заходів мають на меті забезпечення підтримки бізнес сектору та створення оптимальних умов для його функціонування.

Податкова система України потребує реформування для стимулювання економічного зростання, підвищення добробуту громадян та забезпечення справедливості. Нижче наведено кілька пропозицій щодо оптимізації податкової системи:

1. Спрощення податкової системи:
  - зменшення кількості податків та зборів;
  - уніфікація ставок податків;
  - створення онлайн-платформи для сплати податків;
  - спрощення податкової звітності.
2. Зниження податкового навантаження:
  - зниження ставки податку на прибуток підприємств;
  - скасування податку на додану вартість (ПДВ) на деякі товари та послуги;
  - збільшення розміру податкової пільги на доходи фізичних осіб.
3. Стимулювання інвестицій:
  - запровадження податкових кредитів для інвесторів;
  - зниження податків на реінвестований прибуток;
  - створення спеціальних податкових режимів для інноваційних та експортно-орієнтованих підприємств.
4. Боротьба з ухиленням від сплати податків:
  - удосконалення системи адміністрування податків;
  - жорсткіший контроль за діяльністю платників податків;
  - запровадження жорстких санкцій за ухилення від сплати податків.
5. Підвищення податкової культури:
  - проведення інформаційно-просвітницьких кампаній серед населення;
  - запровадження програм з податкової грамотності в навчальних закладах;
  - створення платформи для онлайн-консультування з податкових питань [4].

Важливо зазначити, що реформування податкової системи – це складний та багатогранний процес, який потребує ретельного аналізу та врахування всіх можливих наслідків. Крім того, важливо забезпечити широке громадське обговорення та участь у процесі реформування податкової системи. Це дозволить зробити податкову систему України більш ефективною, справедливою та стимулюючою для економічного зростання.

#### **Список використаних джерел:**

1. Волохова І. С., Дубовик О. Ю. Податкова система: навчальний посібник. Харків: Видавництво «Діса плюс», 2019, 402 с. URL: <https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/09/Podatкова-systema-navchal-nyy-posibnyk.pdf> (дата звернення: 09.04.2024).
2. Офіційний сайт: Верховна Рада України. URL: <https://www.rada.gov.ua/> (дата звернення 09.04.2024).
3. Офіційний сайт: Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/> (дата звернення: 09.04.2024).
4. Шило З. С. Реформування податкової системи України: проблеми та перспективи. 2023, с. 247-258. URL: <https://doi.org/10.31713/ve1202322> (дата звернення: 09.04.2024).

**Марцеховська В. О.**  
**Науковий керівник: к.е.н., доц. Попович Д. В.**  
*Львівський національний університет імені Івана Франка*  
**ОСОБЛИВОСТІ СТРАХУВАННЯ АВТОКАСКО В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО  
СТАНУ**

Повномасштабне вторгнення росії в Україну стало викликом для всіх сфер – не винятком стала і страхова діяльність. Війна є стандартним виключенням з договорів страхування у всьому світі. Від воєнних ризиків зазвичай страхують за окремими програмами і до старту бойових дій, оскільки вони вважаються форс-мажорними обставинами у договорах, тому не підлягають покриттю страховими компаніями.

Так, власники нерухомого майна можуть сподіватися на компенсацію від держави за допомогою програми «єВідновлення», але власники рухомого майна повинні самостійно вирішувати це питання. Так, у перші місяці війни українцям часто доводилося відновлювати та ремонтувати автомобілі за свій кошт. Протягом двох років повномасштабного вторгнення в Україні не було жодної державної програми для компенсації витрат, пов'язаних з пошкодженими війною авто. Це особливо важливо, оскільки навіть невеликі ушкодження, наприклад через уламки ракет, можуть призвести до значних фінансових збитків для їх власників.

Спершу страховики на звернення за «воєнними збитками» дійсно відповідали відмовою, бо в усіх договорах КАСКО прописане основне виключення з відшкодування – збитки, нанесені авто під час воєнних дій. Проте, ситуація зазнала змін, і страхові компанії почали покривати збитки завдані війною. Також нерезиденти відмовлялися перестраховувати воєнні ризики, і українські страховики покривали їх «власними силами», хоча й у вузьких межах – близько 10% від страхової суми.

Зараз же страхові компанії адаптувалися до теперішніх реалій та оновили лінійки програм КАСКО з автострахування для своїх клієнтів, зокрема пов'язані з воєнними ризиками, такими як: пошкодження чи знищення автомобіля, внаслідок дії боєприпасів (мін, бомб, снарядів), а також через влучання ракет, безпілотних літальних апаратів, засобів протиповітряної/протиракетної оборони або їх уламків (не відносяться до воєнних ризиків та не покриваються пошкодження ТЗ внаслідок застосування зброї масового ураження, а саме: ядерної, біологічної, хімічної зброї, в тому числі тактичного призначення, а також реактивної та/або ствольної артилерії, авіабомб всіх типів).

Варто також зауважити, що деякі компанії пропонують страхування від воєнних ризиків як окремий продукт, тоді як інші включають його в комплексі зі страхуванням інших ризиків. Важливо ще враховувати, що більшість страхових компаній у полісах КАСКО встановлюють обмеження на кількість подій, пов'язаних з воєнними ризиками. Як правило, це може бути лише один раз протягом терміну дії договору. Проте в програмах страхування тільки від воєнних ризиків зазвичай відсутнє обмеження на кількість страхових випадків. Також наразі жоден страховик не покриває збитки на території активних бойових дій, прифронтових і тимчасово окупованих регіонів [1-3].

Так, у 2023 році більшість страховиків «запустили» спеціальні поліси КАСКО, проте кожен має свої особливості. Міністерство фінансів України опублікувало рейтинг страхових компаній КАСКО за 2023 рік, тому для аналізу було взято топ 5 [4].

Лідером є компанія ARX, яка першою, 3 вересня 2023 року, запропонувала продукт КАСКО з покриттям воєнних ризиків: від пошкодження до повної загибелі - «Залізний купол». Така страховка підходить тим, хто навіть немає основного полісу КАСКО, адже вона є повністю автономною. Так, компанія готова страхувати автомобілі віком до 15 років і вартістю до 5 млн грн. Тариф залежить від терміну страхування: захист на 3 місяці буде коштувати 1% від вартості автомобіля, на шість

місяців – 1,5%, а на один рік – 2%. Франшиза в такому договорі становить 10% від страхової суми [5].

СК «Арсенал Страхування» пропонує на ринку КАСКО «Патронус», яке покриває воєнні ризики. Під умови договору підпадають авто віком до 15 років, вартістю до 5 млн грн, а страховий тариф такий: на 3 місяці – 0,99% від страхової суми, на пів року – 1,49%, на рік – 1,99%. Збитки покриваються повністю в межах страхової суми, а франшиза складає 10% у випадку повної загибелі авто, 5% – часткове пошкодження [6].

Компанія Uniqa посідає третє місце і пропонує КАСКО Класичне. Страховик без доплат додав воєнні ризики у цю програму. А клієнти, які вже мають КАСКО, але без цих ризиків, можуть дооформити покриття безкоштовно, підписавши відповідну угоду.

Водночас такий страховий поліс доступний тільки для авто віком до 10 років, а у випадку воєнних ризиків покривається лише 10% від страхової суми. Авто на європейських номерах, таксі та марки Tesla не страхуються. Вартість розраховується індивідуально та залежить від вартості авто, обраного розміру франшизи тощо [7].

СК «USG» розробила КАСКО Military, яке покриває лише воєнні ризики. Водночас страховка розповсюджується лише на автомобілі віком до 5 років. Розмір страхової суми – до 8 млн грн, а вартість страхового полісу – 1,99% від вартості транспортного засобу [8].

VUSO зайняла п'яте місце в рейтингу і пропонує страхування автомобілів від воєнних ризиків під назвою Patriot 2.0 Unlimited з необмеженою кількістю страхових випадків. Однак вони не страхують автомобілі віком від 14 років і ті, які використовуються як таксі. Вартість поліса залежить від того, чи обирає клієнт комплексний захист, чи лише покриття воєнних ризиків. Мінімальний тариф складає 1,5% від вартості автомобіля у випадку страхування воєнних ризиків разом із страхуванням базових ризиків повного КАСКО від VUSO. У разі окремого страхування воєнних ризиків або якщо страхувальники є власниками полісів КАСКО інших СК, тариф становить 1,7%. Для регіонів з підвищеним ризиком, таких як Дніпро та Харків, тариф трохи вищий: 1,7% для комплексного страхування і 1,9% для страхування воєнних ризиків [9].

Щодо процедур і компенсацій за полісами КАСКО під час воєнного стану, то все відбувається у штатному форматі, аналогічно до мирного часу. Страхова компанія спочатку ретельно аналізує заяву, а потім ухвалює рішення щодо виплати. Відшкодування перераховується на банківський рахунок власника або страховик може запропонувати клієнту ремонт на сертифікованому СТО, що є партнером компанії.

Однак з'явилися і нові ініціативи: сучасні СК з огляду на безпеку все більше намагаються проводити комунікацію зі страхувальниками у режимі онлайн. Водій може зареєструвати страховий випадок, використовуючи електронні документи або їх скан-копії, якщо немає можливості надати оригінали. Якщо експерт не прибуває на місце події, власник поліса може також надати фото- та відеоматеріали самостійно [10].

Отже, в умовах дії воєнного стану страхування АВТОКАСКО стає складним завданням як для страховиків, так і для власників автомобілів. Воєнні ризики призводять до збільшення ризику пошкоджень автотранспорту. Але страхові компанії адаптують умови страхування до нових реалій, зазначаючи обмеження і виключення, а також розробляють нові програми, пов'язані з воєнними подіями. Важливо вивчати уважно умови полісу та консультуватися зі страховиком для зрозуміння всіх ризиків і обмежень.



### Список використаних джерел:

1. Руденко В. Як застрахувати авто, житло та здоров'я від воєнних ризиків. Finclub. 2024. URL: <https://finclub.net/ua/analytics/yak-zastrakhuvaty-avto-zhytlo-ta-zdorovia-vid-voiennykh-ryzykiv.html> (дата звернення: 25.04.2024).
2. Дячкіна А. Страхування авто від воєнних ризиків: що пропонують українцям та на яких умовах. Економічна правда. 2024. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2024/01/26/709189/> (дата звернення: 25.04.2024).
3. Лебедовський В. Страхування воєнних ризиків в Україні. BritMark. 2022. URL: <https://brit-mark.com/ua/articles/strahuvannya-voennih-rizikiv-v-ukrayini> (дата звернення: 25.04.2024).
4. Рейтинг страхових компаній: КАСКО. Мінфін : веб-сайт. URL: <https://minfin.com.ua/ua/insurance/rating/kasko/2023-03-31/> (дата звернення: 25.04.2024).
5. КАСКО «Залізний купол». ARX : веб-сайт. URL: <https://arx.com.ua/produkty/kasko/zaliznyi-kupol> (дата звернення: 25.04.2024).
6. ПАТРОНУС. Арсенал страхування : веб-сайт. URL: <https://arsenal-ic.ua/product/avtostrahuvannya/kasko/patronus> (дата звернення: 25.04.2024).
7. КАСКО страхування. Uniqa : веб-сайт. URL: <https://uniga.ua/private/auto/kasko/> (дата звернення: 25.04.2024).
8. КАСКО. USG : веб-сайт. URL: <https://www.usg.ua/auto/casco-offline/> (дата звернення: 25.04.2024).
9. КАСКО Patriot 2.0 Unlimited. VUSO : веб-сайт. URL: <https://vuso.ua/landing-page/kasko-patriot-2-0-unlimited-b2c> (дата звернення: 25.04.2024).
10. Чи покриває КАСКО пошкодження пов'язані з бойовими діями? Telegraf. 2023. URL: <https://www.telegraf.in.ua/topnews/10119191-chi-pokrivaye-kasko-poshkodzhennja-povjazani-z-bojovimi-dijami.html> (дата звернення: 25.04.2024).

**Михальчук С. В.**

**Науковий керівник: к.е.н., доц., Блащук-Дев'яткіна Н. З.**

**Львівський національний університет імені Івана Франка**

### **АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ФОНДУ ГАРАНТУВАННЯ ВКЛАДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ**

Фонд гарантування вкладів фізичних осіб (далі - ФГВФО) в Україні відіграє ключову роль у забезпеченні стабільності та надійності банківської системи. З моменту свого заснування він став невід'ємною складовою фінансової інфраструктури країни, забезпечуючи захист інтересів вкладників та підтримуючи довіру населення до банківської сфери. Функціонування Фонду базується на правовій основі, визначеній Законом України "Про систему гарантування вкладів фізичних осіб".

ФГВФО є економічно самостійною установою, має самостійний баланс, поточний та інші рахунки в НБУ, його метою не є отримання прибутку. Він гарантує кожному вкладникові банка-учасника системи гарантування вкладів виплату недоступних депозитів у разі банкрутства даної банківської установи [1].

Протягом дії воєнного стану в Україні та трьох місяців з дня його припинення чи скасування, Фонд здійснює відшкодування вкладів у 100% розмірі вкладу разом із нарахованими відсотками у разі неплатоспроможності чи ліквідації банку. Через три місяці після припинення чи скасування дії воєнного стану гарантована сума за вкладами становитиме не менше 600 000 грн [2].

Фінансові ресурси Фонду формуються з таких джерел:

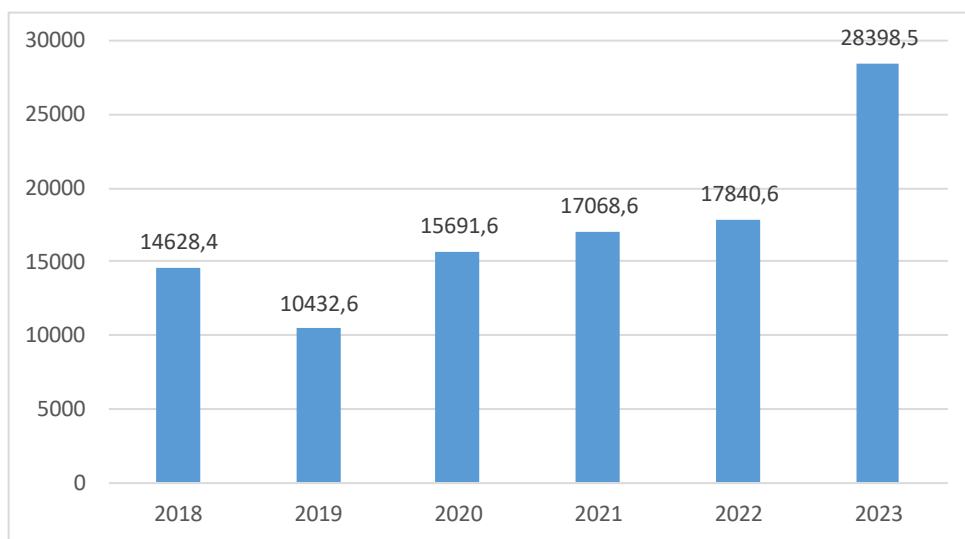
- початкові збори з учасників Фонду;
- регулярні збори з учасників Фонду;



- спеціальний збір до Фонду;
- доходи, одержані від інвестування коштів Фонду в державні цінні папери України;
- відсотки, нараховані Національним банком за коштами на рахунках, відкритих Фондом;
- кредити від Національного банку;
- неустойка (штрафи, пеня), що стягується відповідно до Закону;
- кошти з Державного бюджету України тощо [3].

На сьогодні банками-учасниками Фонду гарантування вкладів фізичних осіб є: Альтбанк, Полтава-банк, Банк Південний, IndustrialBank, Укресімбанк, Банк Альянс, Універсал Банк, Піреус Банк МКБ, ТАСкомбанк, Банк Львів, КомІнвестБанк, БТА банк, Банк «Український капітал», Креді Агріколь Банк, Банк Сенс, Полікомбанк, Укргазбанк, Кредобанк, Ідея Банк, Скай банк, Банк Фамільний, МетаБанк, МТБ банк, ОТП банк, Банк Кредит Дніпро, Укрсіббанк, Акцент-банк, Асвіо банк, Банк «Грант», ІНГ Банк Україна, ПУМБ, Приватбанк, Комерційний Індустріальний Банк, Радабанк, Райффайзен Банк Аваль, Правекс-банк, Рінбанк — Перший Інвестиційний Банк, Сітібанк, Прокредит банк, Банк Кліринговий Дім, Юнекс Банк, Банк Восток, Банк Траст-Капітал, Укрбудінвестбанк, Український банк реконструкції та розвитку, Банк інвестицій і заощаджень, Банк Конкорд, Кредит Європа Банк, Кредитвест Банк, Мотор-банк, Банк Глобус, Агросперіс Банк, Міжнародний Інвестиційний Банк, Банк Акордбанк, ЄВРОПРОМБАНК, Оксі Банк, Банк  $\frac{3}{4}$ , Дойче Банк, СЕБ Банк, Альпарі Банк, Банк Авангард, Банк Портал, Крістабланк, РВС Банк, Ощадбанк [2].

Динаміка розміру фінансових ресурсів ФГВФО протягом 2018-2023 рр. проілюстрована на рисунку 1.

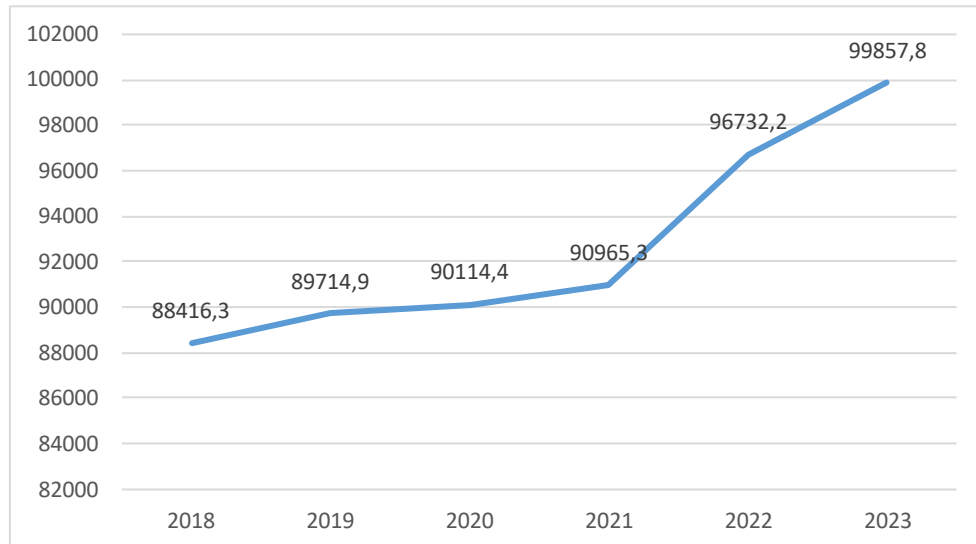


**Рис. 1. Динаміка фінансових ресурсів Фонду гарантування вкладів фізичних осіб протягом 2018-2023 рр., млн. грн.**

*Джерело: розроблено авторами за даними [3]*

Проаналізувавши дані, можна стверджувати, що у 2019 році порівняно з 2018 р. фінансові ресурси Фонду зменшились на близько 28,6%. Проте з 2020 р. спостерігається позитивна динаміка збільшення фінансових ресурсів Фонду. У 2020 р. порівняно з 2019 р. вони збільшились на близько 7,26%, у 2021 р. порівняно з 2020 р. – на близько 16,68%, у 2022 р. порівняно з 2021 р. - на близько 21,94%, у 2023 р. порівняно з 2022 р.- на близько 94,42%.

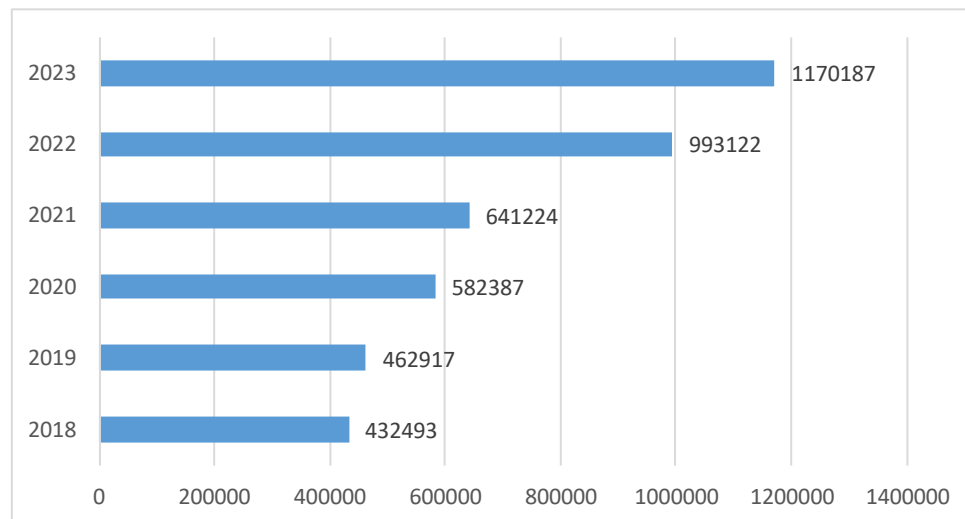
На рисунку 2 наведено дані щодо розміру депозитних вкладів за період січень-грудень 2023 року.



**Рис. 2. Динаміка обсягу вкладів у банках-учасниках Фонду гарантування вкладів фізичних осіб протягом 2018-2023 рр., млн. грн.**  
*Джерело: розроблено авторами за даними [3]*

Слід зазначити, що починаючи з 2018 р. до 2023 р. включно, обсяги вкладів мали тенденцію до збільшення. Станом на кінець 2023 року обсяг вкладів становив 1 170 187 млн. грн, тоді коли на кінець 2018 р. цей показник становив 432 493 млн. грн, тобто за 6 років відбулося збільшення приблизно у 2,7 рази.

На рисунку 3 наведено дані щодо розміру виплат коштів вкладникам неплатоспроможних банків.



**Рис. 3. Динаміка виплат коштів вкладникам неплатоспроможних банків протягом 2018-2023 рр., млн. грн.**  
*Джерело: розроблено авторами за даними [3]*

Проаналізувавши графік, чітко видно, що протягом 2018-2021 рр. динаміка виплат коштів вкладникам неплатоспроможних банків мала невелику тенденцію до збільшення, проте у 2022 р. проти 2021 р. виплати різко зросли на близько 6,6%. І таке ж зростання продовжилося у 2023 р: виплати зросли на 3,2% проти 2022 р.

Таким чином, стабільність ФГВФО є одним із найважливіших чинників для забезпечення довіри вкладників. Аналізуючи статистичні показники, можна дійти висновку, що як динаміка обсягу вкладів в банках-учасниках Фонду, як динаміка

виплат коштів вкладникам неплатоспроможних банків, так і динаміка фінансових ресурсів Фонду мають тенденцію до збільшення.

#### **Список використаних джерел:**

1. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України від 23.02.2012 р. № 4452-VI : станом на 01 січня 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17#Text> (дата звернення: 13.04.2024).
2. Офіційний сайт Фінансового порталу Мінфін. Фонд гарантування вкладів. URL: <https://minfin.com.ua/ua/deposits/fond/> (дата звернення: 13.04.2024).
3. Офіційний сайт Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. URL: <https://www.fg.gov.ua/> (дата звернення: 13.04.2024).

**Міщенко К. С.**

**Науковий керівник: к.е.н., доцент Ясіновська І. Ф.**  
Львівський національний університет імені Івана Франка  
**ОСОБЛИВОСТІ ТОРГОВЕЛЬНОГО ФІНАНСУВАННЯ**

Торговельне фінансування - це комплекс методів, інструментів та механізмів, які використовуються для фінансування зовнішньоторговельних операцій. Воно охоплює широкий спектр послуг, які допомагають експортерам та імпортерам укладати та виконувати торговельні угоди. Торговельне фінансування сприяє мінімізації ризиків, пов'язаних з міжнародною торгівлею, таких як ризик неплатежу, ризик зміни валютного курсу та політичні ризики. Цей механізм дозволяє експортерам здійснювати отримання коштів за товари перед їх відвантаженням, а імпортерам — відкладати платежі за поставлені товари, що сприяє поліпшенню кеш-потоків обох сторін. Крім того, застосування торговельного фінансування може допомогти підприємствам розширити свою міжнародну торгівлю та вийти на нові ринки, підвищити їх конкурентоспроможність завдяки поліпшеним умовам оплати та гнучким графікам платежів. Важливо зазначити, що торговельне фінансування відіграє ключову роль у стимулюванні міжнародної торгівлі, сприяючи зростанню обсягів експорту, імпорту та інвестицій.

Торговельне фінансування виступає як ключовий механізм для розвитку міжнародної торгівлі через ряд факторів. По-перше, воно робить міжнародну торгівлю більш доступною для підприємств, забезпечуючи їм необхідні фінансові ресурси для участі в ній. Особливо це стосується малих та середніх підприємств, які не завжди мають достатньо власних коштів для здійснення експортних або імпорتنних операцій. По-друге, торговельне фінансування сприяє збільшенню безпеки міжнародних операцій, оскільки воно гарантує експортерам отримання оплати за свої товари та захищає імпортерів від можливих ризиків, пов'язаних з невиконанням зобов'язань з боку експортерів. Наприклад, використання акредитивів може забезпечити експортерів гарантованою оплатою, тоді як банківські гарантії можуть захистити імпортерів від фінансових ризиків. По-третє, торговельне фінансування сприяє зростанню світової економіки, оскільки воно стимулює міжнародну торгівлю і сприяє збільшенню обсягів експорту та імпорту. Цей процес є важливим фактором економічного зростання, оскільки розвиток міжнародної торгівлі сприяє розширенню ринків збуту, підвищує конкурентоздатність підприємств та сприяє перетоку технологій та інновацій.

Акредитиви є одним з найпоширеніших інструментів торговельного фінансування, які забезпечують оплату товарів після виконання продавцем певних умов. Різні види акредитивів, такі як відкликні, безвідкликні, документарні та переказні, надають експортерам і імпортерам безпеку та передбачуваність у проведенні торговельних операцій [1].

Банківські гарантії є іншим важливим інструментом торговельного фінансування, які забезпечують захист у разі невиконання продавцем своїх зобов'язань. Ці гарантії можуть використовуватися для гарантування виконання контракту, оплати митних зборів або повернення авансу [2].

Інкасо є формою розрахунків, при якій документи за товар передаються покупцеві лише після оплати. Цей метод може бути використаний для фінансування як експорту, так і імпорту, але він може бути ризикованим для експортерів через те, що оплата гарантується лише після отримання покупцем документів [3].

Форфейтинг полягає в купівлі банком експортних боргових зобов'язань з дисконтом і є корисним для експортерів, які бажають негайно отримати готівку за свої товари. Проте цей метод може бути ризикованим для банків, оскільки вони купують боргові зобов'язання, які можуть залишитися непогашеними.

Факторинг, як купівля банком дебіторської заборгованості з дисконтом, корисний для підприємств, що прагнуть покращити свій кеш-потік. Однак цей підхід також може бути ризикованим для банків через можливість непогашення дебіторської заборгованості.

Зниження ризиків є однією з ключових переваг торговельного фінансування. Цей підхід допомагає мінімізувати ризик неплатежу, ризик зміни курсу валют та політичний ризик. Фінансові установи, такі як банки, надають гарантії щодо виконання зобов'язань, забезпечуючи безпеку та стабільність у проведенні торговельних операцій.

Покращення кеш-потіку є ще однією значною перевагою. Для експортерів, отримання коштів за товари перед їх відвантаженням дозволяє покращити ліквідність та забезпечити фінансування діяльності. З іншого боку, для імпортерів, відстрочка платежів за товари дозволяє краще управляти кеш-потіком та оборотним капіталом.

Розширення можливостей є також важливою перевагою торговельного фінансування. Цей підхід допомагає підприємствам вийти на нові ринки, знизити ризики та встановити співпрацю з новими контрагентами, розширюючи тим самим їх потенціал для міжнародного бізнесу.

Додаткові переваги включають спрощення торгівлі, зниження витрат та підтримку урядами через програми торговельного фінансування, які надають підприємствам доступ до капіталу та допомагають знизити ризики в міжнародній торгівлі.

Торговельне фінансування, як важливий елемент міжнародної торгівлі, несе певні ризики, які варто враховувати під час його використання. Основними з них є кредитний ризик, який може виникнути, коли покупець неспроможний виконати свої зобов'язання з оплати за товари або послуги. Зміна курсу валют також може призвести до фінансових втрат для сторін угоди, оскільки більшість міжнародних транзакцій здійснюється в іноземній валюті. Нестабільність у політиці країни покупця та операційний ризик, пов'язаний з помилками або збоями в процесі торговельного фінансування, також становлять значні загрози. Підприємства, що мають намір скористатися торговельним фінансуванням, повинні ретельно оцінити всі ці ризики та вжити заходів для їх мінімізації.

Важливо акцентувати увагу на потребі постійного вдосконалення систем моніторингу та управління ризиками. Ефективні системи контролю та аналізу даних дозволяють вчасно виявляти потенційні загрози та вживати відповідних заходів для їх управління. Крім того, важливо систематично оновлювати знання та враховувати інтернаціональне законодавство та регулятивні зміни, що можуть впливати на умови торговельного фінансування. Цей підхід допомагає зменшити вплив ризиків на діяльність підприємства та підвищує його конкурентоспроможність на міжнародному ринку. Додатково, слід звернути увагу на важливість постійного навчання та розвитку персоналу, щоб забезпечити їхню готовність до викликів та змін в міжнародному бізнесі. Крім того, активна співпраця зі стейкхолдерами та партнерами сприяє обміну

найкращими практиками та впровадженню інновацій у сфері торговельного фінансування. Забезпечення відкритого комунікаційного середовища сприяє вчасному виявленню та вирішенню проблем, що можуть виникнути в процесі міжнародних транзакцій.

Варто відзначити, що торговельне фінансування не є безкоштовним. Підприємствам необхідно оплатити комісії та інші збори за використання цих фінансових інструментів. Однак, незважаючи на ці витрати, переваги, які надає торговельне фінансування, часто переважають його витрати.

### **Список використаних джерел**

1. Шпильовий В. А. Акредитивна форма розрахунків у практиці зовнішньоекономічної діяльності. *Агросвіт*. 2015. № 24. С. 50–55. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/agrosvit\\_2015\\_24\\_11](http://nbuv.gov.ua/UJRN/agrosvit_2015_24_11)
2. Глібко С.В. Банківська гарантія як фінансова послуга. *Проблеми господарського та трудового права*. 2012. № 4(71). С. 222–232. URL: [https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/3946/1/Glibko\\_222.pdf](https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/3946/1/Glibko_222.pdf)
3. Смачило В.В., Дубровська Є.В. Сутність факторингу та його використання при управлінні дебіторською заборгованістю в Україні. *Фінанси України*. 2007. № 7. С. 35-45. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu\\_2007\\_7\\_4](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2007_7_4).

**Половчак І.Р.**

**Науковий керівник: к.е.н., доцент Ясіновська І.Ф.**

*Львівський національний університет імені Івана Франка*

### **АКЦІОНУВАННЯ ЯК МЕТОД ФІНАНСУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ**

Однією з основних проблем у сфері інвестування є необхідність мобілізації необхідних обсягів та накопичення інвестиційних ресурсів, що супроводжує собою пошук ефективних джерел фінансування для здійснення інвестиційних операцій.

Акціонування (акціонерне фінансування), є одним з методів фінансування інвестиційних проектів, де компанія продає частки власності (акції) інвесторам з метою залучення капіталу для реалізації своїх цілей та проектів.

Акціонування використовується для здійснення великомасштабних реальних інвестицій у різноманітні галузі або регіони, що сприяє диверсифікації інвестиційної діяльності. Під час акціонування капітал залучається шляхом випуску простих та привілейованих акцій, які розподіляються серед юридичних та фізичних осіб, або через випуск опціонів. Цей процес дозволяє залучати не лише грошові кошти, але й матеріальні та нематеріальні активи.

Привабливість акціонерного фінансування інвестиційних проектів проявляється в тому, що основна частина необхідних ресурсів надходить на початковому етапі реалізації проекту. Це надає можливість фінансувати нові підприємства, де ще немає прибутку, амортизації чи заставного майна для отримання кредиту від банку.

Крім того, цей метод фінансування (емісія простих акцій) не створює зобов'язання для підприємства щодо повернення капіталу чи виплати дивідендів протягом певного періоду часу.

Емісія акцій, як засіб фінансування інвестицій, часто розглядається як альтернатива отриманню кредитів. Хоча використання додаткової емісії звичайних акцій може бути менш витратним (зокрема, у великих обсягах залучених ресурсів), на практиці позикове фінансування залишається більш поширеним вибором.

Акціонування є ключовим методом фінансування для багатьох компаній, особливо тих, які планують розвиток, розширення або інвестування у нові проекти. Розглянемо особливості цього процесу (табл.1).

Таблиця 1

**Процес акціонування**

Планування і підготовка:	Компанія визначає потребу в фінансуванні та розробляє план, щоб визначити, скільки коштів їй потрібно залучити та які саме види акцій вона має намір випустити.
Обрання інвестиційного банку або фінансового консультанта	Багато компаній наймають інвестиційний банк або фінансового консультанта, які допомагають їм здійснити емісію акцій. Ці професіонали допомагають компанії визначити оптимальну ціну акцій, розробляють маркетингову стратегію та допомагають організувати всі необхідні документи.
Реєстрація інвестиційної пропозиції	Компанія подає реєстраційний заявку до фінансового регулюючого органу (наприклад, Управління з цінних паперів і бірж США або Європейська комісія з цінних паперів і ринків капіталу) для затвердження публічної пропозиції
Маркетинг і розміщення акцій	Після отримання затвердження від регулюючого органу, компанія та її інвестиційний банк розпочинають маркетингову кампанію для повернення інвесторів. Ця кампанія може включати презентації для потенційних інвесторів, розміщення рекламних оголошень та інші зусилля для повернення уваги.
Ціноутворення	Компанія та її інвестиційний банк визначають ціну акцій на основі попиту і пропозиції на ринку. Ціна може бути фіксованою або визначатися через аукціон.
Розподіл акцій і збір коштів	Після визначення ціни акцій компанія розподіляє їх серед інвесторів і збирає кошти від продажу.
Операція після розміщення	Після успішного розміщення акцій компанія продовжує свою діяльність та використовує зібрані кошти для реалізації інвестиційних проектів, розвитку бізнесу тощо.

Джерело: складено автором за даними [1].

Акціонерне фінансування здійснюється через додаткову емісію цінних паперів під конкретний підприємницький проект, що дає можливість інвесторам стати учасниками статутного капіталу підприємства. При цьому виділяють такі його форми [1]:

- емісія акцій та їх розміщення серед зацікавлених інвесторів;
- емісія боргових зобов'язань у вигляді інвестиційних сертифікатів, облігацій;
- формування спеціалізованих інвестиційних компаній з емісією цінних паперів та інвестування одержаних коштів в інвестиційні проекти.

Розглянемо основні переваги та недоліки даного методу (табл.2).

Таблиця 2

**Переваги та недоліки акціонування**

<b>Переваги</b>	<b>Недоліки</b>
Залучення капіталу: акціонування дозволяє компаніям залучати фінансові ресурси без необхідності погашення боргів, що полегшує їхню фінансову позицію.	Розведення власності та контролю: Випуск нових акцій може призвести до розведення власності та контролю над компанією, що може викликати конфлікти між акціонерами.
Розподіл ризику: ризик власності розподіляється між більшим числом акціонерів, що зменшує ступінь ризику для кожного окремого інвестора.	Витрати на адміністрування та рекламу: Процес акціонування може бути дорогим через витрати на юридичні послуги, рекламу, а також на відповідність правилам інформування акціонерів.
Підвищення обсягів торгівлі на ринку капіталу: випуск акцій дозволяє	Публічність і регулювання: Публічні компанії, які акціонуються, піддаються

публічним компаніям залучити увагу та інтерес інвесторів, що може призвести до підвищення ліквідності акцій на ринку.	більш суворому регулюванню та повинні розкривати більше інформації про свою діяльність.
Можливість розвитку та розширення: залучені кошти можуть бути використані для розширення бізнесу, розробки нових продуктів, входження на нові ринки тощо.	Можлива втрата контрольного пакету акцій.
Залежність доходу на акцію від результатів роботи підприємства.	Розподіл доходу між великим числом акціонерів через випуск акцій.

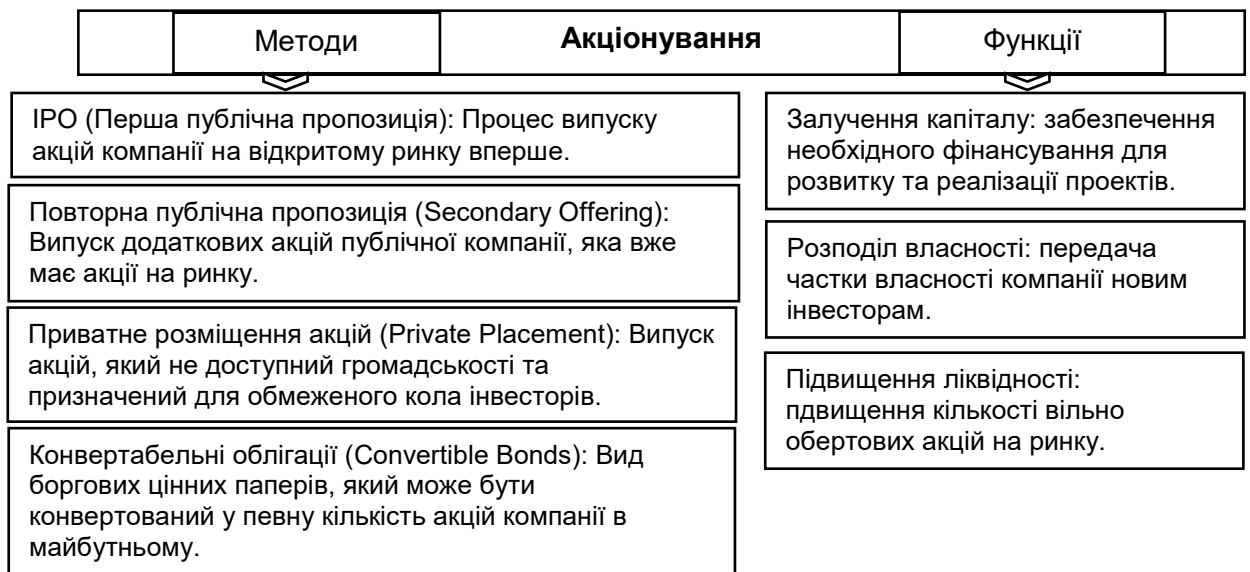
*Джерело: складено автором за даними [2, 3].*

У кожного методу акціонування є свої переваги та недоліки, і вибір конкретного методу залежить від багатьох факторів, таких як цілі компанії, ринкові умови та інвесторські вподобання.

Всі розглянуті вище особливості акціонування свідчать про те, що додаткова емісія, що здійснюється з метою фінансування інвестицій, використовується не так часто, як залучення кредиту, проте даний метод знаходить застосування на практиці, оскільки має безперечні переваги.

Акціонування є складним та важливим процесом для компаній, які шукають залучення капіталу для свого розвитку. Це дозволяє компаніям отримувати необхідні ресурси для реалізації своїх стратегічних цілей та проектів.

Розглянемо основні функції та методи акціонування (рис.1.)



**Рис. 1. Методи та функції акціонування**

*Джерело: складено автором за даними [4].*

Акціонування базується на певних принципах [5]:

Принцип публічності та прозорості: компанії повинні ретельно дотримуватися законів та нормативних актів щодо розкриття інформації.

Принцип ефективного розподілу ресурсів: капітал повинен бути використаний для максимізації прибутку для акціонерів.

Акціонування, або інвестування у акції, може бути одним із методів фінансування інвестиційних проектів навіть в умовах війни. Однак, війна може суттєво вплинути на ринки капіталу та інвестиційну активність через загрозу нестабільності, ризику втрати капіталу та зниження попиту на інвестиційні активи.

Розглянемо особливості акціонування в умовах війни (табл.3).



Таблиця 3

**Акціонування в умовах війни**

<b>Фактори</b>	<b>Характеристика</b>
Ринкова нестабільність	Війна може призвести до значних коливань на фінансових ринках. Це може створити великі ризики для інвесторів, але також може відкрити можливості для тих, хто готовий ризикувати.
Ризик втрати капіталу	Воєнні дії можуть призвести до знищення майна, порушення виробництва та інфраструктури, що може вплинути на ціну акцій певних компаній.
Геополітичні фактори	Воєнні конфлікти можуть викликати геополітичні зміни, які впливають на різні галузі та ринки.
Специфічні галузі та компанії	Деякі галузі, такі як оборона, можуть мати підвищений попит на свої продукти та послуги в умовах війни, що може призвести до підвищення цін акцій цих компаній. З іншого боку, компанії, які залежать від міжнародної торгівлі та міжнародних відносин, можуть зазнати значних втрат
Психологічний ефект	Умови війни можуть вплинути на інвесторський настрій та спричинити емоційні реакції, такі як паніка або ейфорія, що також може вплинути на ціни акцій

Джерело: розробка автора.

У цих умовах інвесторам важливо бути обережними та проводити додатковий аналіз ризиків перед прийняттям рішень щодо акційних інвестицій. Деякі можливості можуть виникати в умовах війни, але це може бути супроводжено великими ризиками, які потрібно врахувати.

Акціонування, як метод фінансування інвестиційних проектів, може відігравати важливу роль і в реалізації нової державної структурної політики. Поширення акцій серед підприємств та організацій призводить до перерозподілу платоспроможного попиту між ними, включаючи той, який не може бути задоволений відповідними товарами. Купівля акцій населенням сприяє зміні споживчого попиту на інвестиційний, зміщуючи тиск грошей, які раніше спрямовувалися на ринок предметів споживання, на ринок засобів виробництва.

Акціонерна форма фінансування інвестиційних проектів відкриває шлях до інтеграції економіки країни в систему світових господарських зв'язків, привертаючи інвестиції іноземних підприємств. Випуск та реалізація цінних паперів національними підприємствами на світових ринках має потенціал залучити додаткові валютні ресурси для розвитку технічної сфери, переозброєння та реконструкції виробничої бази. Використання фінансового ринку дозволяє ефективніше управляти великими обсягами продуктивних інвестицій дрібних акціонерів, включаючи іноземних, порівняно з тим, як це відбувається при створенні спільних підприємств.

Досвід зарубіжних країн підтверджує можливість подолання кризи деяких державних підприємств шляхом емісії акцій. Це дозволяє реорганізувати їх у форму акціонерного товариства з участю держави, що допомагає вирішити проблеми, пов'язані з нерентабельністю і потребою постійних дотацій з бюджету.

Отже, акціонування більш вигідний метод фінансування для підприємств, які шукають фінансування для нових ініціатив, оскільки воно дозволяє уникнути деяких ризиків, пов'язаних з кредитним фінансуванням, і забезпечує більшу гнучкість у використанні капіталу.

**Список використаних джерел:**

1. Жуков В.В. Системна характеристика методів проектного фінансування. Причорноморські економічні студії. Випуск 48-3. 2019. С.63-67. URL: [http://bses.in.ua/journals/2019/48\\_3\\_2019/12.pdf](http://bses.in.ua/journals/2019/48_3_2019/12.pdf)



2. Кравченко В. Форми та методи фінансування інвестиційних проектів. 2023. URL: <https://livingfo.com/formy-ta-metody-finansuvannia-investytsiinykh-proektiv/>
3. Феняк Л. А. Джерела формування інвестиційних ресурсів. Збірник наукових праць. ВНАУ. 2010. № 36. С. 134–139. URL: <http://repository.vsau.org/getfile.php/11863.pdf>
4. Горбаченко С.А., Карпов В.А. Аналіз підприємницьких проектів: навч. посібн. Одеса: ОНЕУ, 2013. 241 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/147035881.pdf>
5. Сіренко Н.М. Проектне фінансування: курс лекцій /Н.М. Сіренко, О.А. Боднар. Миколаїв: МНАУ, 2018. – 106 с. URL: [https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3605/1/Proektne\\_finansuvannia.pdf](https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3605/1/Proektne_finansuvannia.pdf)

**Половко Д. М.**

**Науковий керівник: к.е.н., доц., Гринчишин Я. М.**

*Львівський національний університет імені Івана Франка*

### **РОЛЬ БЮДЖЕТУВАННЯ В ОПТИМІЗАЦІЇ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВ**

Ефективне функціонування підприємства передбачає раціональне управління грошовими потоками, яке дозволить забезпечити фінансову рівновагу, прискорити обіг капіталу, мінімізувати вплив існуючих і потенційних ризиків, отримати додатковий прибуток. Для підвищення ефективності управління підприємством керівник повинен володіти оперативною та достовірною інформацією про те, якими коштами володіє підприємство, які платежі необхідно зробити і які надходження очікуються найближчим часом [1, с. 48]. Скорочення тривалості операційного циклу, економне використання власних фінансових ресурсів сприятиме зменшенню потреби в позикових джерелах грошових коштів.

Раціональне управління грошовими потоками, яке є особливо важливим в умовах криз, в тому числі викликаних військовими діями, може бути забезпечене завдяки якісному плануванню і бюджетуванню. Неefективне управління грошовими потоками може призвести до недостатньої наявності фінансових ресурсів для підтримки виробництва, порушення ліквідності та платоспроможності, погіршення стосунків з партнерами по бізнесу та нераціонального використання додаткових кредитних коштів [2, с. 169].

Здійснення практично всіх видів фінансових операцій генерує певний рух грошових коштів у формі їх надходження або витрачання. Такий рух грошових коштів функціонуючого підприємства у часі являє собою безперервний процес і визначається поняттям “грошовий потік”. Під час діяльності суб’єкта господарювання грошові кошти знаходяться в постійному русі, адже систематично надходять у вигляді доходів від різних операцій та витрачаються у вигляді різноманітних витрат підприємства. Ці процеси називаються кругообігом грошових потоків, і від того наскільки вони узгоджені між собою за часом та обсягом, може залежати ліквідність підприємства, його платоспроможність, фінансова стійкість тощо [3].

Поняття “грошовий потік” – це динамічний показник, що характеризує постійний рух грошових ресурсів у результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства, пов’язаний з надходженням (вхідні грошові потоки) чи витрачанням (вихідні грошові потоки) грошових ресурсів підприємства, може мати готівкову й безготівкову форму вираження в національній чи іноземній валюті та пов’язаний з певним моментом часу. В результаті збалансування вхідних та вихідних грошових потоків утворюється чистий грошовий потік, що характеризує приріст чи зменшення грошових ресурсів і є результативним чинником діяльності підприємства [4, с. 166].

Основними методами оптимізації грошових потоків можна вважати:

– методи оптимізації за обсягами: залучення інвесторів з метою збільшення обсягу власного капіталу, проведення додаткової емісії акцій, залучення пільгових кредитів, продаж частини фінансових інвестиційних інструментів і здавання в оренду обладнання, будівель, які не використовуються;

– методи оптимізації в часі: розроблення графіків податкових платежів, закупівлі сировини, матеріалів та узгодження їх з термінами реалізації продукції, встановлення порядку здійснення розрахункових операцій;

– методи максимізації чистого грошового потоку: на основі підвищення ефективності використання ресурсів і вдосконалення амортизаційної політики, оптимізації податкового навантаження [2, с. 172].

Всі фактори, що впливають на формування грошових потоків, можна розділити на зовнішні і внутрішні. До зовнішніх факторів належать: кон'юнктура товарного і фінансового ринків, система оподаткування підприємств, практика кредитування постачальників і покупців продукції, система здійснення розрахункових операцій господарюючих суб'єктів, доступність зовнішніх джерел фінансування (кредитів, цільового фінансування). Серед внутрішніх чинників слід виділити стадію життєвого циклу підприємства, тривалість операційного та виробничого циклів, сезонність виробництва і реалізації продукції, амортизаційну політику підприємства, особисті якості та професіоналізм керівної ланки підприємства [5, с. 141]. В умовах війни до негативних зовнішніх чинників слід віднести зниження попиту на продукцію підприємств, руйнування ланцюгів постачання сировини і пального, порушення логістики збуту продукції, непрогнозованість розвитку ситуації, непередбачувані дії держави, відсутність кваліфікованих працівників.

Тому ефективне планування грошових коштів дає змогу підприємству реалізувати оперативні цілі його діяльності, забезпечити високий рівень оборотності капіталу, ритмічність діяльності, підвищити ступінь фінансової рівноваги й отримати додатковий прибуток [6, с. 60].

Головним фактором уникнення кризового стану підприємств в умовах невизначеності є наявність достатньої суми грошових коштів, яка відображається в балансі та звіті про рух грошових коштів. Така інформація використовується для оцінки ліквідності і платоспроможності підприємства. Структура грошових потоків у розрізі видів діяльності, що відображається у звіті про рух грошових коштів, використовується, як один з показників, що характеризують ефективність фінансового управління підприємств. Враховуючи те, що зазначений звіт входить до складу лише річної фінансової звітності, підприємству необхідно забезпечити отримання аналогічної інформації щоквартально або навіть щомісячно [7].

Щоквартальне або щомісячне формування звітної інформації про рух грошових коштів і одночасне скорочення бюджетного періоду значно підвищать ефективність управління грошовими потоками в умовах динамічних змін зовнішнього середовища функціонування підприємств.

### **Список використаних джерел:**

1. Кошельок Г. В. Основні фінансові фактори впливу на грошові потоки підприємства. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». 2016. Вип. 19. Част. 2. С. 48-51.

2. Ясіновська І., Кольба Р. Шляхи підвищення ефективності системи управління грошовими потоками підприємства в умовах війни. Молодий вчений. 2023. № 11 (123). С. 168-174.

3. Мулик Т. О. Методичні підходи до аналізу грошових потоків підприємства. Економіка та суспільство. 2022. Вип. 39. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1379/1330> (дата звернення: 01.04.2024).

4. Коваленко Т. О., Іщенко Н. А. Оцінка ефективності формування грошових потоків підприємства. *Наукові записки КНТУ*. 2011. вип.11. ч.ІІ. С. 165-170.
5. Мельник М. І., Донцова Т. М. Управління грошовими потоками підприємства. *Регіональна економіка та управління*. 2020. № 2 (28). С. 140-143.
6. Свистун Л. А. Бюджетування грошових коштів підприємства в умовах розгортання кризових явищ в економіці. *Економіка і регіон*. 2022. № 3. С. 59-64.
7. Гринчишин Я. М. Вдосконалення процесу бюджетування підприємств в умовах невизначеності. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 43. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1690/1625> (дата звернення: 01.04.2024).

**Романюк Д.В. УФФ - 45с**

**Науковий керівник – професор, д.е.н., Ватаманюк-Зелінська У.З.**

*Львівський національний університет ім. І. Франка, м. Львів*

### **МІЖБЮДЖЕТНІ ВІДНОСИНИ В УМОВАХ ВІЙНИ**

Місцеві фінанси є базою формування соціально-економічного потенціалу держави, тому від ефективності їх формування та використання залежить як добробут окремих громад, так і рівень добробуту в нашій державі. Нормативно-правова база України регламентує механізми та інструменти розподілу доходів держави, які спрямовуються для органів місцевого самоврядування на фінансування делегованих та власних повноважень. Відповідно, стабільний розвиток територіальних громад тісно пов'язаний із забезпеченістю органів місцевого самоврядування фінансовими ресурсами, потрібними для виконання їх функцій. Проте у воєнний час принципи розпорядження місцевими фінансами характеризуються значними особливостями, зважаючи на непередбачувані ситуації, пов'язані з воєнними діями, та необхідність перерозподілу фінансів на першочергові потреби в час війни. Такі обставини не є притаманними для мирного часу, тому стають причиною багатьох проблем та незручностей, пов'язаних із формуванням, розподілом та використанням місцевих фінансів [1].

Залучення та використання бюджетних коштів протягом першого півріччя 2022 року в умовах повномасштабної війни свідчить про ефективність заходів, які застосовуються під час воєнного стану органами публічної влади. Розуміючи, що воєнні дії продовжуються, на перспективу слід розраховувати на кошти, які спрямовуються як на забезпечення невідкладних потреб, так і на подолання наслідків, спричинених війною. Тому для подолання проблем, пов'язаних із ефективним управлінням місцевими фінансами, необхідні скоординовані дії органів державної влади та органів місцевого самоврядування, спрямовані оперативно реагувати на щоденні потреби.

За, майже, два роки повномасштабної війни, місцеві бюджети, особливо західних та центральних областей, показали не лише, що можуть впоратися із кризовими ситуаціями, але й змогли значно примножити надходження у свої бюджети. Що найчастіше зв'язано із надходженням ПДФО з грошового забезпечення військовослужбовців, міграція бізнесу з тимчасово окупованих рф територій і територій активних бойових дій до безпечніших громад, а також отримання гуманітарної допомоги.

Однозначно, області, які регулярно потерпають від різного плану ворожих атак, не можуть відзначити такі ж позитивні результати бюджетів, тож важливим є забезпечення та допомога для цих регіонів. Хочеться наголосити про можливість і потребу у міжбюджетних трансфертах між областями. Це допоможе рівномірніше розподілити кошти по усіх регіонах, запобігти занепаду або ж навпаки перенасичення бюджетів. Взаємодія буде корисною, для влиття коштів у необхідні

зараз напроми, а не безглузде відмивання коштів, або ж витрати на речі які не мають першочергового значення для нашої країни зараз.

Таким чином, міжбюджетні відносини скоротять час для переходу коштів, які зможуть одразу застосовувати для потреб громад. З метою забезпечити ефективне функціонування бюджетної сфери та життєво необхідних потреб для жителів територіальних громад, які кожен день потерпають від війни.

До того ж, у бюджетному законодавстві були здійснені деякі зміни, створення умов для своєчасного та оперативного реагування на потреби фінансового забезпечення заходів територіальної оборони, захисту безпеки населення та функціонування бюджетної сфери, комунальних підприємств у період воєнного стану. Де зазначено, що - передача коштів між місцевими бюджетами можлива без укладання договору.

Отже, міжбюджетні трансферти виступають важливим інструментом для забезпечення фінансової стійкості регіонів та місцевих громад під час війни. Ці трансферти можуть вирівнювати нерівності в розподілі фінансових ресурсів та забезпечувати економічну безпеку у важливі моменти. Шляхом направлення фінансових ресурсів на соціальні програми та підтримку вразливих категорій населення можна зменшити негативний вплив конфлікту на життя людей, вони можуть бути використані для відновлення та розвитку інфраструктури, що постраждала від воєнних дій. Це сприяє економічному відновленню та стимулює розвиток регіонів Лише за таких умов можна забезпечити максимальну ефективність використання фінансових ресурсів та уникнути корупційних ризиків.

Тож, міжбюджетні трансферти є одним з важливих інструментів для підтримки України під час війни, сприяючи економічному відновленню, соціальній стабільності та загальній стійкості країни. Важливо продовжувати вдосконалювати механізми розподілу та використання цих трансфертів для досягнення максимальної позитивної дії на ситуацію в країні.

### **Список використаних джерел:**

1. Перегляд управління місцевими фінансами в умовах воєнного часу: проблеми та можливості для їх вирішення. Головна. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1755/1691>
2. Економічна правда. Як змінилися бюджети громад під час війни. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/11/7/693539/> (дата звернення: 05.01.2024).
3. Особливості бюджетного процесу в умовах воєнного стану (оновлюється). Децентралізація в Україні. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/14654> (дата звернення: 05.01.2024).
4. Як війна вплинула на бюджети територіальних громад: дослідження. Програми USAID DOBRE. Децентралізація в Україні. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/17356> (дата звернення: 05.01.2024).
5. Місцеві бюджети під час війни: що варто знати? – Право в умовах війни. URL: <https://law-in-war.org/misczevi-byudzhetny-pid-chas-vijny-shho-varto-znaty/> (дата звернення: 05.01.2024).

**Синьгубова О.Є.**

**Науковий керівник: к.е.н., доц., Клепанчук О.Ю.**

*Львівський національний університет імені Івана Франка*

**ІНВЕСТИЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Інвестиції за будь яких умов завжди є одним із ефективних засобів, який здатен забезпечити умови модернізації національної економіки кожної країни та її економічне зростання. Як один із чинників, вони формують виробничий потенціал на

інноваційній основі. Тому кожна країна прагне забезпечити сприятливі умови для залучення іноземних інвестицій, які забезпечують її певні переваги.

Україна, як і будь-яка інша країна, має потребу в інвестиціях для стабільного економічного розвитку. Проте в умовах війни інвестиційний клімат у країні може бути значно ускладнений. Нестабільність, ризики та загрози для бізнесу та інвесторів стають важливими факторами, що впливають на рішення щодо вкладень. Однак, навіть у цих умовах, можливості для інвестицій існують, і вони можуть виявитися важливими для відновлення економіки та забезпечення її стійкості у майбутньому.

За результатами експертного дослідження Європейської Бізнес Асоціації інтегральний показник Індексу інвестиційної привабливості України у першій половині 2022 року впав на пів пункту та склав 2,17 бала з 5-ти можливих. Це значення – найнижче з 2013 року. Але попри війну 91% компаній Асоціації планують продовжувати працювати на ринку України, а 55% збираються інвестувати в Україну навіть у воєнний час. Зокрема, CEO розповідають про плани інвестицій в аграрну сферу, енергетику, ІТ, будівництво, фармацевтику, FMCG, нерухомість та інше [1].

Нові виклики, які постали перед Україною, неоднозначно впливають на процес залучення інвестицій в розвиток економіки. Серед ключових негативних та проблемних факторів варто зазначити наступні:

1. Розвиток країни в умовах економіки війни. Військова агресія з боку двох сусідніх з Україною держав – росії та республіки білорусь сумарно територіально перевищують територію України більш ніж у 28 разів, а за чисельністю населення – в 3,5 рази. Героїчне протистояння українського народу проти агресора потребує значної фінансової підтримки. Прояви війни відлякують потенційних інвесторів та вносять свої негативні корективи в економіку країни серед яких варто відзначити:

- порушення міжнародної логістики через руйнації та закриття аеропортів, портів, закриті кордони;

- масове переміщення населення, яке спричинено активними бойовими діями на більшості територій України. Така негативна тенденція утворює економічні загрози для інвестування у будь-які проєкти країни через ризики їх замороження або зриву;

- діяльність міжнародних компаній на території України ускладнюються логістичними проблемами та високими ризиками, що є наслідком військової агресії росії;

- спробу анексії окремих регіонів (станом на кінець вересня 2022 року анексовано 4% Миколаївщини, 88% Херсонщини, 67% Запоріжжя, 57% Донеччини і 99% Луганщини), внаслідок чого активізувався процес релокації бізнесу із небезпечних регіонів, що спричиняє появу додаткових ризиків та втрат [3];

- ліквідацію життєво необхідної інфраструктури (силами ворожої авіації завдано низку цілеспрямованих ударів по об'єктам ТЕС, АЕС, ГЕС, мінування та блокування роботи портів, переривання логістичних маршрутів та ланцюгів постачання, знищення автошляхів на всій території України);

- зниження економічних показників та потенціалу економічного розвитку не тільки регіонів України з активними бойовими діями, а й держави в цілому, що негативно впливає на інвестиційну привабливість.

2. Відсутність системи гарантування та захисту іноземних інвестицій на рівні держави:

- недосконалість правового поля щодо забезпечення та регулювання інвестиційних процесів країни;

- відсутність дієвих інструментів, інституційної системи страхування воєнних ризиків та інвестиційних проєктів;

- негативна судова практика;

- недосконала система банківських гарантій іноземних вкладів;

- корупційна складова владних структур на всіх етапах отримання дозвільних документів та прийняття регуляторних актів[2].

Один зі способів інвестування в умовах війни - це інвестування в військову промисловість. Це може включати в себе інвестиції в виробництво зброї та бойової техніки, а також в інші важливі компоненти військової інфраструктури, такі як транспорт, зв'язок та логістику. Інвестування в військову промисловість корисне для підвищення захисту країни та підтримки військових операцій.

Іншим способом інвестування в умовах війни є інвестування в інфраструктуру. Це може включати в себе інвестиції в будівництво та реконструкцію доріг, мостів, залізниць, аеропортів, енергетичних об'єктів та іншої інфраструктури. Інфраструктурні інвестиції можуть допомогти відновленню економіки країни[3].

Питома вага інвестиційного потенціалу (\$177 млрд) належить енергетиці. Потужного удару по вітчизняній енергетиці завдала і тепер доля галузі – в руках ЗСУ та інвесторів. Спроби росії використовувати енергопостачання як зброю змушує ЄС зробити Європу незалежною від російського палива, Україні також потрібен терміновий план енергетичної незалежності й міжнародна допомога для його реалізації під час відновлення країни. Україна увійшла у ТОП-20 світового рейтингу держав за обсягами інвестицій у відновлювані джерела енергії. Нині у світі спостерігається стійка тенденція до зростання ВДЕ, а приріст інвестиційних потоків в Україні відновлювані джерела енергії є доволі динамічним. Електроенергетика, заснована на відновлюваних джерелах енергії, створить певність ринку, необхідну для залучення інвестицій, розширюючи спектр стимулів та механізмів інвестування для відновлюваної енергетики.

Наступний щабель за потужністю інвестиційного потенціалу (\$123 млрд) належить логістиці та інфраструктурі. Вдале географічне розташування України на перетині доріг Європи, Азії та Близького Сходу, яка включена до Нового шовкового шляху з виходом до моря, робить її важливим транзитним коридором для торгівлі.

\$34 млрд інвестиційного потенціалу припадає на агропромисловий комплекс. Хоча росія намагається зруйнувати аграрну галузь України, яка є в трійці світових експортерів аграрної продукції, інвестиційна привабливість України в агросекторі набуває особливої ваги задля найповнішого використання біологічного потенціалу галузі. Україна відіграє ключову роль у забезпеченні глобальної продовольчої безпеки.

Важливою галуззю промисловості для України, яка посідає перше місце за обсягами виробленої продукції є чорна металургія. Зважаючи на те, що на металургійних підприємствах створюється чверть ВВП України, інвестиційний потенціал металургії та металообробки визначено у розмірі \$26 млрд[4].

Україна, незважаючи на складні умови війни, пропонує широкі інвестиційні можливості у різних секторах економіки. Від енергетики та інфраструктури до інформаційних технологій та туризму, країна привертає увагу інвесторів своїм потенціалом. Розвиток цих галузей може сприяти стабілізації економічної ситуації в країні та сприяти її подальшому розвитку. Важливою умовою для успішних інвестицій є виважене управління ризиками та ретельне планування, а також підтримка з боку уряду для створення сприятливого інвестиційного клімату.

#### **Список використаних джерел :**

1. Кінах М. Чи можливі інвестиції під час війни? URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/chi-mozhlivi-investiciyi-pid-chas-viyeni.html>
2. Панкова Л. І., Камалова-Кутинець О. М. Аналіз тенденцій та перспектив залучення іноземних інвестицій в умовах економіки війни. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2022-6-03-02>
3. Блага Н. В., Аширова Т. М., Серєда К. В. Інвестиції в умовах війни URL: [https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/5724/1/12\\_05\\_2023.pdf#page=124](https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/5724/1/12_05_2023.pdf#page=124)

4. Петро Віблій; Анна Блавт Інвестиційний потенціал України в умовах війни URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/42534>

**Синєгубова О.Є.**

**Науковий керівник: к.е.н., доц., Круглякова В.В.**

*Львівський національний університет імені Івана Франка*

**ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ НА ЕКОНОМІКУ  
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ**

У період воєнного конфлікту, вплив міжнародних фінансових організацій на економіку України стає предметом важливого аналізу та обговорень. Зіткнення з військовою агресією вимагає не лише зусиль національних урядових структур, але й широкої міжнародної підтримки, яка включає фінансову допомогу та стратегічне планування. У цьому контексті виявляється вагомий вплив таких міжнародних фінансових організацій, як Міжнародний валютний фонд (МВФ), Група світового банку, Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) та інших. Розгляд цього впливу в контексті воєнного часу стає особливо актуальним у зусиллях забезпечити стійкість економіки та соціально-економічну підтримку для населення у важкий період кризи.

Україна після початку військової агресії з боку РФ постійно отримує фінансову допомогу від урядів – Світового банку, ЄБРР та МВФ. Загальна сума траншів від зазначених інституцій становить 4,325 млрд. дол. Частково це грантова допомога, яку Україна не повертатиме. Але більша частина – кредити з мінімальними відсотками, які Україна погашатиме після завершення війни [1].

В першій половині березня 2022 року Міжнародний валютний фонд надав Україні екстрену фінансову допомогу у розмірі 1,4 млрд. дол. США, що є частиною програми «швидкого фінансування» RCF (Rapid Credit Facility). Ці кошти насамперед спрямовані на пом'якшення економічних наслідків війни. Надання Україні кредиту МВФ стало унікальною подією в історії Фонду, оскільки кредитування країн, які перебувають у стані активного збройного конфлікту, суперечать базовим принципам функціонування МВФ. Фінансування за програмою RCF передбачає нульову процентну ставку, пільговий період 5,5 років і кінцевий термін погашення 10 років [2].

Світовий банк теж не залишається осторонь фінансових потреб України під час війни з росією. Світовий банк затвердив додатковий пакет бюджетної підтримки для України під назвою «Фінансування відновлення України після економічної надзвичайної ситуації» або «Вільна Україна» на суму 489 млн. дол. Пакет складається з додаткового кредиту на \$350 млн та гарантій на суму 139 млн. дол., а також мобілізації безплатного фінансування у розмірі 134 млн. дол. та паралельного фінансування у розмірі \$100 млн, внаслідок чого загальна мобілізована підтримка становить 723 млн. дол. Нещодавно Світовий банк затвердив додатково виділення 200 млн. дол. для України з метою соцзабезпечення вразливих категорій населення. Тобто, загальна підтримка з боку Світового банку – 925 млн. дол. [1].

Світовий банк також створив трастовий фонд (MDTF - Multi-Donor Trust Fund), який є гнучким та безпечним механізмом передачі грантових ресурсів в Україну. Внески до нього вже надійшли від Данії (близько 20,5 млн. євро), Ісландії (близько 0,46 млн. євро), Латвії (близько 5 млн. євро), Литви (близько 5 млн. євро) та Великої Британії (близько 60 млн.євро). Світовий банк також працює над проектами допомоги сусіднім з Україною країнам для підтримки біженців [2].

Європейський інвестиційний банк здійснює не тільки кредитну діяльність, але й виступає найбільшим позичальником грошових ресурсів на міжнародних фінансових ринках капіталу. З 2004 року Україна розпочала свою співпрацю з Європейським інвестиційним банком щодо створення нормативно-правової бази з метою залучення



його грошових коштів для реалізації спільних інфраструктурних, енергетичних, природоохоронних та інших інвестиційних проектів. Кредитний портфель ЄІБ в державному секторі України станом на 1 травня 2022 року складає 5 182 млн. євро, ці кошти передбаченні для впровадження 25 проектів, 21 з яких вже реалізовується, а 4 проекти перебувають на стадії підготовки до реалізації. Всього із 5 182 млн. євро вже використано 1 532,82 млн. євро[3].

ЄБРР схвалив проект «Війна з Україною – пакет стійкості ЄБРР», початковий розмір якого становить 2 млрд. євро, щоб задовольнити негайні потреби людей, які постраждали від війни, та, коли дозволяють умови, підтримати суттєву відбудову України. Пакет ЄБРР охоплює підтримку сфери енергетичної та ядерної безпеки, муніципальних послуг, освіти, ліквідності підприємств малого та середнього бізнесу в Україні та в сусідніх країнах. ЄБРР декларує готовність взяти участь у програмі післявоєнної реконструкції України, відновленні функціонування бізнесу та життєво важливої інфраструктури, підтримці належного управління. Фінансування ЄБРР направлено на підтримку українських компаній у формі відтермінування позик, підтримки ліквідності та фінансування торгівлі, допомоги в релокації з метою продовження діяльності.

Єврокомісія у квітні 2022 р. надала Україні грант у розмірі 120млн. євро у загальному пакеті надзвичайної фінансової допомоги Україні. Кошти буде спрямовано до загального фонду державного бюджету з метою фінансування найактуальніших видатків держави, у т. ч. пов'язаних із забезпеченням гарантованого соціального захисту громадян, функціонуванням критичної інфраструктури та сектору безпеки [2].

При співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями виокремлюють як позитивні, так і негативні наслідки. До позитивних результатів можна віднести:

- впровадження реформ, метою яких є стабілізація української економіки;
  - зменшення дефіциту державного бюджету та покращення ситуації з платіжним балансом;
  - стабілізація валютно-обмінного курсу гривні і посилення банківської системи;
  - збільшення золотовалютних резервів Національного банку України;
- зростання міжнародного авторитету України, що надає можливість доступу до коштів інших міжнародних фінансових організацій та приватних інвесторів; полегшення умов обслуговування зовнішнього боргу держави .

До негативних наслідків співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями відносять:

- можливість не цільового витрачання отриманих коштів;
- зростання зовнішнього боргу держави;
- непрозорість роботи із коштами міжнародних організацій;
- недостатня підтримка малого і середнього бізнесу як на законодавчому рівні, так і в плані реальних фінансових програм;
- згортання проектів після припинення фінансування;
- недостатній рівень «інноваційності» проектів тощо.

Але шляхом підвищення контролю за цільовим використанням коштів, ліквідації корупції, підвищення інвестиційної привабливості та кредитоспроможності вітчизняних підприємств вказані проблеми та інші, що можуть виникнути можна вирішити. Таким чином можливо зменшити залежність економіки України від ресурсів МФО та поглибити участь країни на світових фінансових ринках [4].

У висновку можна зазначити, що міжнародні фінансові організації відіграють ключову роль у підтримці економіки України в умовах воєнного конфлікту. Їхні програми фінансування та підтримки сприяють стабілізації фінансової системи, забезпеченню ліквідності та реформам для покращення економічної ситуації. Важливою є також координація зусиль міжнародних партнерів та урядом України для



досягнення спільних цілей з метою підтримки населення та забезпечення сталого розвитку країни після нашої перемоги.

#### **Список використаних джерел :**

1. Маршук Л. Вплив міжнародних інституцій на фінансовий стан України в умовах воєнного часу URL: <http://surl.li/tfkdb>
2. Курносенко Л. В. Проблеми та особливості міжнародної фінансової підтримки України в умовах війни URL: <https://pard.mk.ua/index.php/journal/article/view/295/250>
3. Ющик Ю.В. Вплив інвестицій міжнародних фінансових організацій на розвиток економіки України URL: <https://archive.journal-grail.science/index.php/2710-3056/article/view/290>
4. Раціборський Н. В Вплив міжнародних фінансових організацій на фінансову систему України URL: [https://er.chdtu.edu.ua/bitstream/ChSTU/4795/1/%D0%A7%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0\\_2\\_%D0%A0%D1%96%D0%B2%D0%BD%D0%B5.pdf#page=40](https://er.chdtu.edu.ua/bitstream/ChSTU/4795/1/%D0%A7%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0_2_%D0%A0%D1%96%D0%B2%D0%BD%D0%B5.pdf#page=40)

**Суровик А.С.**

**Науковий керівник: к.е.н., доц. Сич О.А.**

*Львівський національний університет імені Івана Франка*

### **ОЦІНКА ФІСКАЛЬНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ В УКРАЇНІ**

ПДВ є важливим джерелом доходів бюджету. Його фіскальна особливість характеризується тим, що через наявність широкої бази оподаткування, на даний податок мають менший вплив кон'юнктурні коливання цін на сировину, матеріали та енергоносії. Ця особливість відрізняє ПДВ від інших податків та підтверджується достатньо стабільною динамікою частки податку у доходах бюджету. Процес адміністрування ПДВ, незважаючи на обсяги надходжень, що він забезпечує, супроводжується великою кількістю проблем та непорозумінь.

Характерною рисою українського ПДВ є застосування універсальних ставок для більшості операцій, що спрощує процес нарахування та дає доступ для контролю за його надходженням до бюджету. Даний важіль регулювання економіки має свої певні переваги та недоліки, див Табл 1. [1].

*Таблиця 1*

#### **Переваги і недоліки податку на додану вартість**

<b>Переваги</b>	<b>Недоліки</b>
Рівні умови щодо сплати для виробників та продавців	Складний механізм нарахування та сплати
Постійний характер наповнення бюджету	Часто використовуються з метою ухилення від оподаткування
Стимулює витіснення із ринку «слабких» підприємств»	Високий податковий тягар лягає на кінцевих споживачів

*Джерело: складено на основі [2]*

В українській системі податок на додану вартість являється основним бюджетоутворюючим податком. Це зумовлено високими ставками, цінами та обсягами виробництва та споживання. Особливий ефект дає також рівень інфляції, який впливає на цінову політику вітчизняних виробників [2].

Щоб визначити фіскальну ефективність є певні індикатори, найпершим є коефіцієнт відношення ефективності ПДВ у ВВП [3]. Для його розрахунку використовують таку формулу:

$$K_{BE} = \frac{ПН_{ПДВ}}{ВВП} * \frac{100\%}{СП_{ПДВ}}, \quad (1)$$

де:  $K_{BE}$  - коефіцієнт відношення ефективності;  
 $ПН_{ПДВ}$  – фактичні надходження ПДВ;  
 $ВВП$  – валовий внутрішній продукт;  
 $СП_{ПДВ}$  – загальна ставка ПДВ.

Класичний підхід щодо визначення ефективної ставки ПДВ передбачає визначення співвідношення фактично сплаченого ПДВ і категорій споживання, з яких він сплачується:

- кінцевих споживчих витрат домогосподарств;
- кінцевих споживчих витрат некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства;
- кінцевих споживчих витрат уряду, що представляють показник видатків зведеного бюджету за мінусом оплати праці працівників бюджетних установ, виплат процентів (доходу) за зобов'язаннями, субсидій і поточних трансфертних виплат. Ці показники розраховані в Таблиці 2.

У формулі це виглядає так:

$$ЕФС_{ПДВ} = \frac{ПН_{ПДВ}}{В_{дг} + В_{но} + В_{у}} * 100\%, \quad (2)$$

де:  $ЕФС_{ПДВ}$  – ефективна ставка ПДВ;  
 $ПН_{ПДВ}$  – фактичні надходження ПДВ;  
 $В_{дг}$  - кінцеві споживчі витрати домогосподарств;  
 $В_{но}$  - кінцеві споживчі витрати некомерційних організацій;  
 $В_{у}$  - кінцеві споживчі витрати уряду.

Останнім показником виступає продуктивність ПДВ, який полягає у відношенні ефективної ставки ПДВ до нормативної ставки ПДВ і відображає рівень оподаткування податкової бази.

Останнім показником виступає продуктивність ПДВ, який полягає у відношенні ефективної ставки ПДВ до нормативної ставки ПДВ і відображає рівень оподаткування податкової бази [15].

Такий показник можна записати наступним чином:

$$ПР_{ПДВ} = \frac{ЕФС_{ПДВ}}{СП_{ПДВ}} * 100\%, \quad (3)$$

де:  $ПР_{ПДВ}$  – продуктивність ПДВ;  
 $ЕФС_{ПДВ}$  – ефективна ставка ПДВ;  
 $СП_{ПДВ}$  - загальна ставка податку на додану вартість.

Таблиця 2

**Індикатори фіскальної ефективності ПДВ за 2019-2023 рр.**

Показники	2019	2020	2021	2022	2023
Податок на додану вартість, млрд. грн.	378,7	400,6	536,5	476,0	580,8
Валовий внутрішній продукт, млрд. грн.	3974,5	4194,1	5459,5	5191,0	5481,7
Кінцеві споживчі витрати домогосподарств, млрд. грн.	2918,3	3054,0	3717,8	4710,5	4804,7
Кінцеві споживчі витрати некомерційних організацій, млрд. грн.	39,84	40,17	49,32	67,91	76,06
Кінцеві споживчі витрати уряду, млрд. грн.	398,9	426,4	538,3	635,2	711,4
Коефіцієнт ефективності ПДВ у ВВП	0,48	0,48	0,49	0,46	0,53

Ефективна ставка ПДВ, %	11,3	11,4	12,5	8,8	10,4
Продуктивність ПДВ, %	56,4	56,9	62,3	44,0	51,9

Джерело: складено на основі [4,5]

Коефіцієнт відношення ефективності податку на додану вартість у ВВП у досліджуваному періоді показав приріст у розмірі 0,05 пунктів за період 2019 - 2023 рр.

Розрахунки коефіцієнту ефективності ПДВ у ВВП протягом 2019 -2023 років демонструють стійку тенденцію до зростання, окрім 2022 року, через початок повномасштабного вторгнення та вказують на підвищення ефективності податку в ці роки. В середньому фіскальна ефективність ПДВ за аналізований період склала 54,3%. Це фактично доводить, що сумарний індикатор ефективності ПДВ має досить значний для національної економіки рівень.

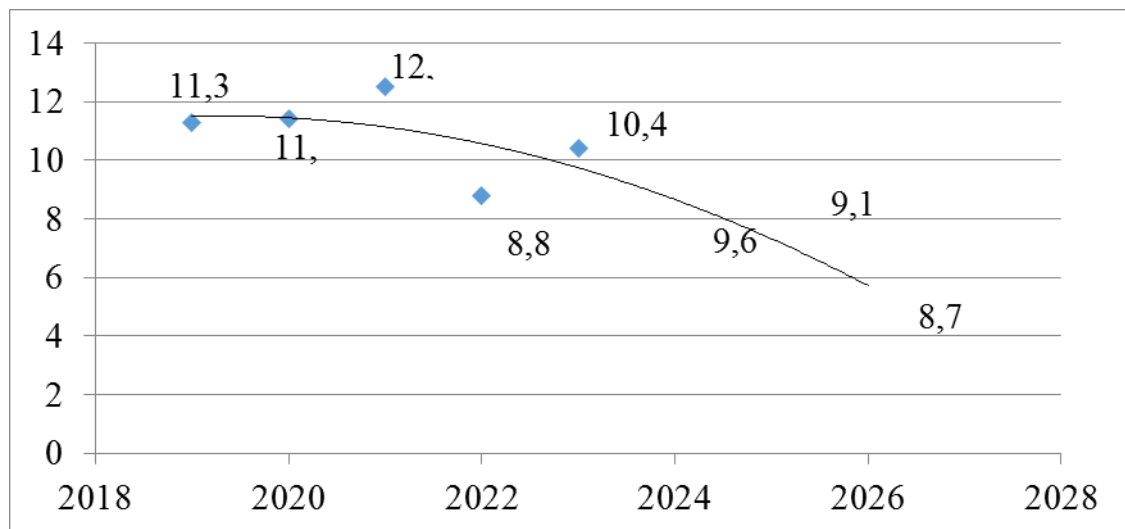


Рис. 1. Прогноз ефективної ставки ПДВ за поліноміальним трендом

Джерело: складено за даними Табл.2.

За здійсненим прогнозом можна побачити, що ефективна ставка ПДВ продовж трьох наступних років буде падати, це має негативний вплив як і на місцеві, так і на державний бюджет України. Якщо ще у 2021 році попри COVID-19 ставка зросла із попередніми роками, то у 2022 після початку повномасштабного вторгнення росії в Україну вона знову почала падати.

#### Список використаних джерел:

1. Глухенька А. О., Юрчук Н. П. Прогнозування фіскальних ефектів адміністрування податків в Україні: автореф. Вінниця, 2018. URL: <http://socrates.vsau.org/b04213/html/cards/getfile.php/15281.pdf> (дата звернення 29.02.2024).
2. Іванишина О. С., Порохонюк І. І. Оцінка фіскальної ефективності податку на додану вартість. Економічні науки. 2018. №31. URL: [http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis\\_nbuv/cgiirbis\\_64.exe](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe) (дата звернення 04.03.2024).
3. Шуневич А. С. Фіскальна ефективність податку на додану вартість в контексті оптимізації непрямого оподаткування. Вчені записки Університету «КРОК». 2020. №1. URL: <https://snku.krok.edu.ua/index.php/vcheni-zapiski-universitetu-krok/article/view/274/304> (дата звернення 06.03.2024).
4. ВВП України. Мінфін: веб-сайт. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/> (дата звернення 29.02.2024).

5. Державна служба статистики України. Доходи та витрати населення: веб-сайт. URL: [https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat\\_u/2023/02/zb\\_doch\\_21.pdf](https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/02/zb_doch_21.pdf) (дата звернення 07.03.2024).

**Тарарук Н.**

**Науковий керівник: к.е.н., доц. Сич О.А.**

*Львівський національний університет імені Івана Франка*

**ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ ДОХОДІВ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ**

Важливою характеристикою податкової політики держави є рівень податкового навантаження на платників податків та економіку країни в цілому. Для відображення впливу податкової системи на економічну діяльність платників податків та стан економіки країни в цілому використовують різні поняття: «податкове навантаження», «податковий тягар», «податковий тиск», «податковий прес» і т. ін. Варто зазначити, що всі ці поняття є синонімами, тому характеризуючи вплив податків на економіку країни можна використовувати будь-яке з них.

Податкове навантаження (тягар) – це фінансовий індикатор, що характеризує обсяги податкових вилучень, які впливають на економіку в цілому та на окремих її платників (Таблиця 1). Податкове навантаження визначають як на рівні держави так і на рівні окремих платників податків. Сутність податкового навантаження держави розглядають з двох сторін: якісної та кількісної [1].

Таблиця 1

**Рівень податкового навантаження в Україні за 2019-2022 рр.**

Показники	2019	2020	2021	2022
Податкові надходження до Зведеного бюджету, млрд грн	1070,3	1136,7	1453,8	1343,2
Валовий внутрішній продукт (у фактичних цінах), млрд грн	3974,6	4194,1	5459,6	5191,0
Рівень податкового навантаження (без ЄСВ), %	26,93	27,10	26,62	25,88
Надходження ЄСВ, млрд грн	273,5	294,4	349,0	425,3
Загальний рівень податкового навантаження (з ЄСВ), %	33,8	34,1	33,0	34,1

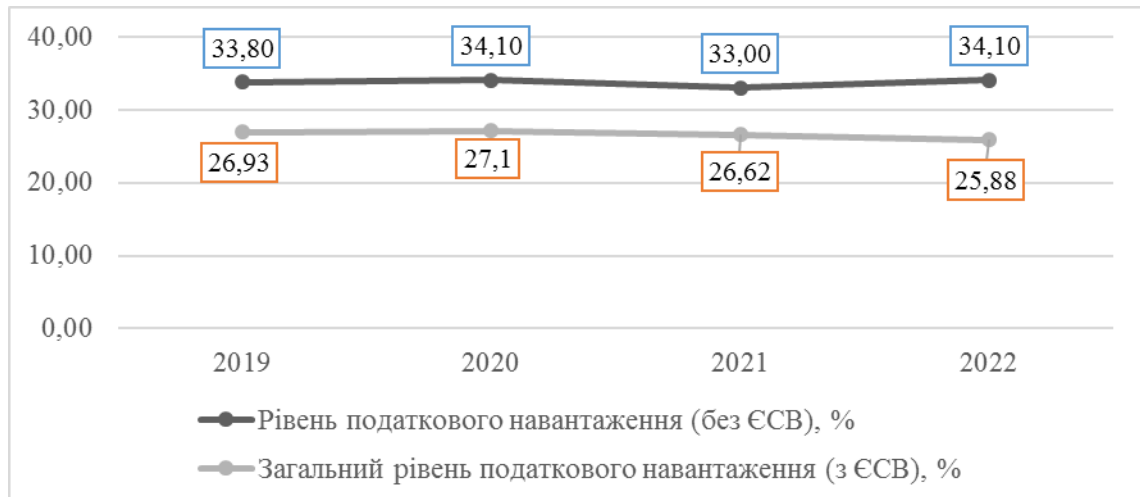
\*Джерело: [2]

У 2022 р. порівняно з 2021 р. спостерігаємо зменшення рівня податкового навантаження на 0,74 %, його значення становить 25,88 %. На відміну від нього, загальний рівень податкового навантаження зріс на 1,1 % й становить 34,1 %. За цей період відбулося значне зменшення валового внутрішнього продукту та податкових надходжень. Однак при цьому в 2022 р. надходження єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування становили 425,3 млрд. грн, що на 76,2 млрд. грн, або 21,8 % більше порівняно з 2021 р.

Єдиний соціальний внесок напряму пов'язаний із заробітною платою. При незмінній ставці в 22% від розміру мінімальної зарплати, маємо зростаючу динаміку середньої зарплати на 01 січня: 2019 р. – 9 223 грн., 2020 р. – 10 727 грн., 2021 р. – 12 337 грн., 2022 р.- 14 577 грн., що підвищує надходження до бюджету ЄСВ та збільшує загальний рівень податкового навантаження на ряду з загальнодержавними і місцевими податками та зборами.

Поступове зниження податкового навантаження на фізичних осіб сприятиме збільшенню заощаджень домогосподарств, підвищенню платоспроможного попиту населення, а отже розвитку виробництва та збільшенню реальних доходів платників податків і, як наслідок, – зростання податкової бази. Слід зауважити, що на

загальний рівень податкового навантаження, окрім загальнодержавних і місцевих податків та зборів, значний вплив має надходження єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. У підприємницькій діяльності ЄСВ спричиняє суттєвий фіскальний тиск на фонд оплати праці. Хоча ЄСВ не належить до податкових платежів, вважаємо доцільним враховувати його при розрахунку рівня податкового навантаження. Значна різниця між значеннями загального рівня податкового навантаження та рівня без урахування ЄСВ відображено на рис. 1.



**Рис. 1. Динаміка рівня податкового навантаження в Україні за 2019-2022 рр.**

*\*Джерело: [2]*

Аналіз податкового навантаження в Україні, проведений графічним способом, показав, що динаміка має стабільний характер. Найменший діапазон між значеннями загального рівня податкового навантаження та рівня без урахування ЄСВ спостерігається у 2019 р., найбільший – у 2022 р.

Системи оподаткування в усьому світі наймовірно різноманітні, у різних країнах існують різні структури оподаткування. Податки, які сплачують фізичні особи та підприємства, значно відрізняються від країни до країни, починаючи від надзвичайно низького рівня оподаткування до дуже високого.

Проведемо порівняльний аналіз податкового навантаження в Україні та світі (Табл. 2).

*Таблиця 2*

**Показники податкового навантаження в Україні та світі**

Місце в рейтингу	Країна	Податкове навантаження
1	Данія	46,34%
2	Франція	45,4%
3	Бельгія	42,92%
4	Швеція	42,91%
5	Італія	42,45%
12	Німеччина	38,81%
20	Польща	35,38%
21	Чеська Республіка	34,94%
28	Естонія	33,07%
36	Латвія	31,2%
65	Грузія	22,22%
75	Болгарія	20,3%
83	Україна	19,2%

94	Молдова	17,3%
119	Румунія	14,6%

\*Джерело: [2]

За даними табл. 2, перші 5 місць із найвищим податковим навантаженням в світі, що перевищують 40% мають європейські країни. Деякі з цих країн також стягують відносно високі податки на додану вартість – до 21% у деяких випадках. Крім того, деякі європейські країни, такі як Німеччина та Франція, відомі своїми порівняно високими корпоративними податками. В деяких країнах світу ПДФО взагалі відсутній, а в інших він може досягати 50%, а Швеція – 57%. Навіть у межах однієї країни податки можуть значно відрізнятись залежно від типу товарів і послуг, що купуються.

Данія має найвищу ставку податку в світі з податковим тягарем 46,34%. Це пояснюється їїньою розгалуженою системою соціального забезпечення, яка надає щедрі пільги сім'ям та окремим особам, а також інвестиціями в інфраструктуру та послуги, такі як охорона здоров'я, освіта та громадський транспорт.

Отже, аналіз податкового навантаження в Україні та у світі вказує на значне вплив податкової системи на економічну активність та фінансову стійкість країни. Відмічається поступове збільшення податкового тягаря, зокрема через зростання надходжень єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. У порівнянні з іншими країнами, Україна має середній рівень податкового навантаження, однак подальше зростання може мати негативний вплив на економічний розвиток та конкурентоспроможність країни.

#### **Список використаних джерел:**

1. Біла І.С. Вплив податкової політики на розвиток підприємницького сектору в Україні. / Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 18 : Економіка і право. - 2011. - Вип. 14. - С. 18-24. <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/8120/1/3.pdf>. (дата звернення: 18.03.2024)

2. Лук'янчук С. Чи високі в Україні податки? Порівняння податкових ставок у розвинених країнах світу Текст.2021. <https://texty.org.ua/articles/103913/chy-vysoki-v-ukrayini-podatku-porivnyannya-podatkovyih-stavok-u-rozvyynenyh-krayinah-svitu/> (дата звернення: 18.03.2024)

**Ткачук А.В.**

**Науковий керівник: к.е.н., доц. Сич О.А.**

**Львівський національний університет імені Івана Франка**

#### **АНАЛІЗ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ У 2021-2023 РОКАХ**

Рейтинг «Глобальний індекс інновацій» (GII) України (2021-2023) представлений у Таблиці 1 за останні три роки. Доступність даних та зміни в структурі моделі GII впливають на порівняння рейтингів GII з року в рік. Статистичний довірчий інтервал для рейтингу України в 2023 знаходиться між 48 та 56 місцями.[1]

*Таблиця 1*

#### **Рейтинг GII України (2021-2023)**

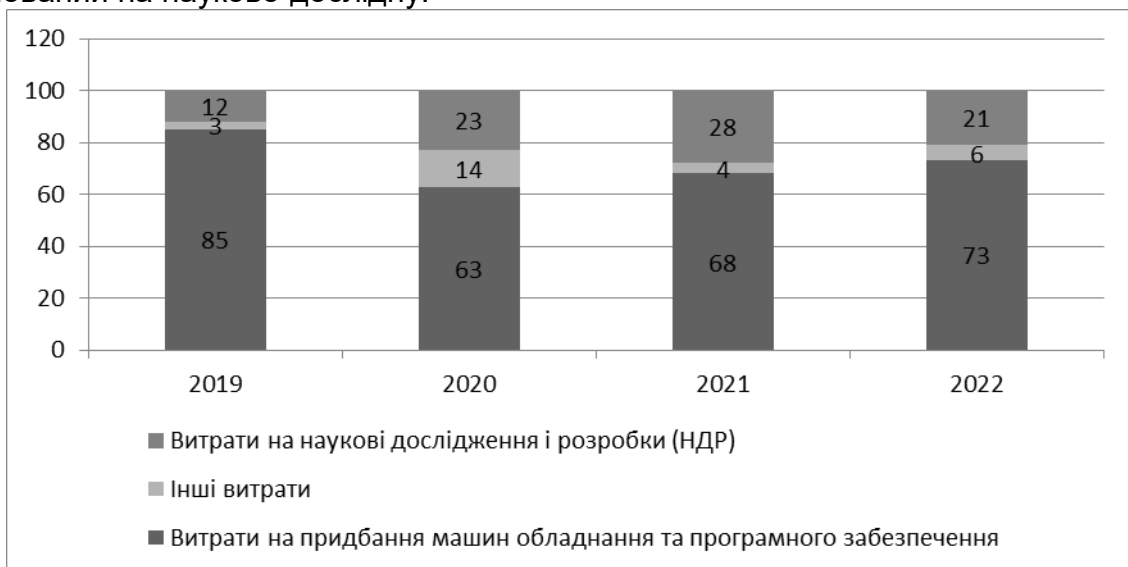
	GII	Інноваційна діяльність	Інноваційні результати
2021	49	76	37
2022	57	75	48
2023	55	78	42

Джерело: складено на основі [1]

У 2023 році Україна показала кращі результати за обсягами інновацій, ніж за інноваційними показниками. Цього року Україна посідає 78 місце за інноваційними ресурсами. Ця позиція нижча, ніж торік. Україна посідає 42 місце за обсягом інновацій. Ця позиція вища, ніж торік.

Розвиток підприємств через інновації є важливим механізмом, що визначає ефективний напрямок економічного зростання, основні аспекти діяльності, раціоналізацію витрат, потенційне підвищення конкурентоспроможності та поліпшення якості продукції. Однак впровадження інновацій – це довгостроковий процес, що вимагає значних інвестицій та супроводжується системою ризиків. Це призводить до того, що учасники ринкових відносин не завжди готові ризикувати, віддаючи перевагу вже перевіреним технологіям.

У 2022 році підприємства, що здійснювали інновації, головним чином витрачали кошти на придбання машин, обладнання та програмне забезпечення – 73%. Це на 17,3% менше, ніж у 2019 році (рис.1). З іншого боку, збільшилися частки інноваційних витрат на інші напрями, і особливо помітний приріст витрат спрямований на науково-дослідну.



**Рис.1.Інноваційні витрати за 2019–2022 рр., % від фінансування**  
Джерело: складено за даними: [2]

Протягом періоду дослідження виявлено, що малі підприємства виявляють великий інтерес до інноваційної діяльності, особливо в сферах промисловості та надання послуг. У 2022 році середні частки інноваційно-активних малих підприємств становили 17,3% для галузей промисловості та 16,3% для сфери послуг. Порівняно, великі підприємства виявляли більший рівень інтересу, займаючи 44,4% та 32,7% відповідно.

Крім цього, малі підприємства проявляють зацікавленість у впровадженні нетехнологічних удосконалень, які стосуються як галузей промисловості, так і послуг. Застосування таких інновацій дозволяє підприємствам ефективно вдосконалювати свої процеси управління та пристосовувати їх до ринкових умов. Малі підприємства, порівняно із великими, мають нижчий рівень інвестиційного ризику, що пояснює їхню спроможність оперативніше впроваджувати і тестувати нові ідеї та методи.

Таким чином, можна сказати, що малі підприємства є важливими каталізаторами інноваційної діяльності, оскільки вони володіють численними перевагами, такими як швидкість впровадження і тестування інновацій, ефективний перехід від інноваційної ідеї до продукту, висока мотивація праці та низькі непрямі витрати. [2]

Навіть при усіх вказаних перевагах малих підприємств у сфері інновацій, важливість інноваційної активності великих підприємств впливає з необхідності

збереження конкурентоспроможності та технологічної відповідності. Великі підприємства можуть накопичувати значні ресурси, включаючи трудові та матеріальні ресурси, фінансовий капітал, а також залучати значні кредити для впровадження нових технологій та процесів.

Мікропідприємства (зазвичай мають менше 10 співробітників) виявили найвищий рівень інноваційної діяльності серед всіх категорій підприємств, що становить 59%.

Малий бізнес (зазвичай має від 10 до 50 співробітників) показав менший рівень інноваційної активності порівняно з мікропідприємствами, але все ще зберіг значну частку в 26%.

Середні підприємства (зазвичай мають від 50 до 250 співробітників) та великі підприємства (зазвичай мають більше 250 співробітників) демонструють ще менший рівень інноваційної діяльності, що становить відповідно 12% та 8%.

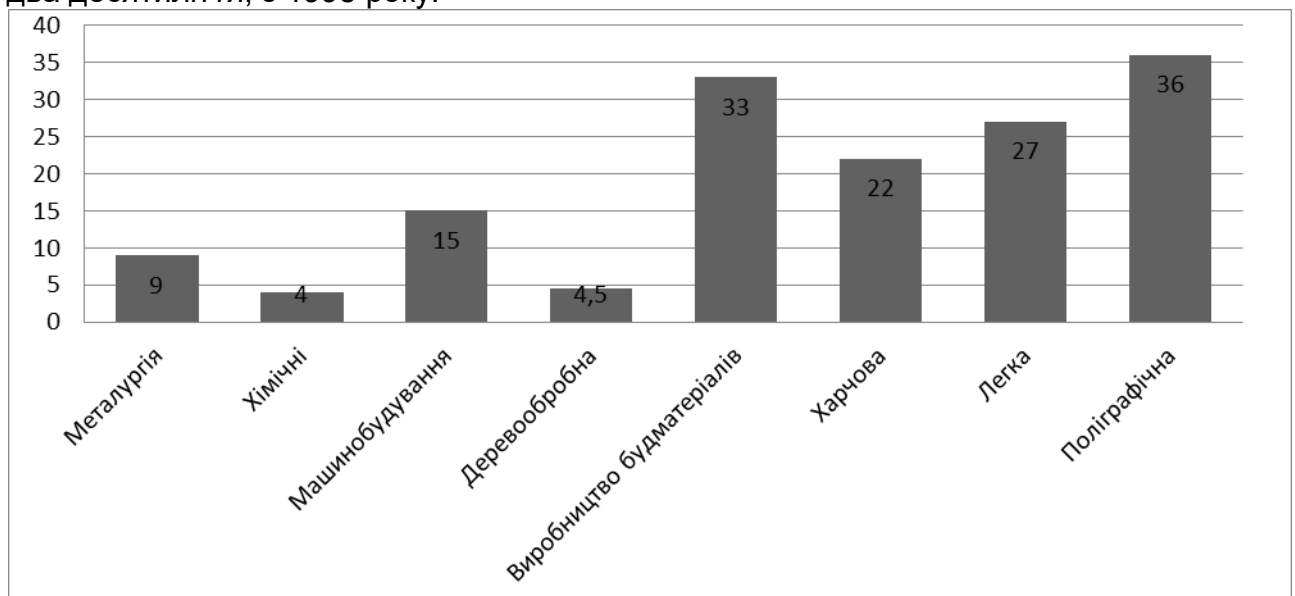
Отже, можна зробити висновок, що розмір підприємства має вплив на рівень його інноваційної активності, з мікропідприємствами, які виявилися найбільш інноваційними, та великими підприємствами, які мають найменший відсоток інноваційної діяльності.

На рис. 2. ми можемо побачити, що на 18% підприємств не мали інноваційної діяльності ні до війни, ні під час війни.

Рисунок демонструє, що зі зростанням розміру підприємства зростає ймовірність наявності інноваційної діяльності; найчастіше інноваційна діяльність проявляється в хімічній промисловості, металургії та машинобудуванні, в той час як в будівництві та поліграфії найменше підприємств з інноваційною діяльністю.

На рис. 3 використано список перешкод для зростання виробництва довготривалого опитування Business Tendency Survey, у якому до російського повномасштабного вторгнення в Україну проблема застарілих технологій була однією з найменш актуальних.

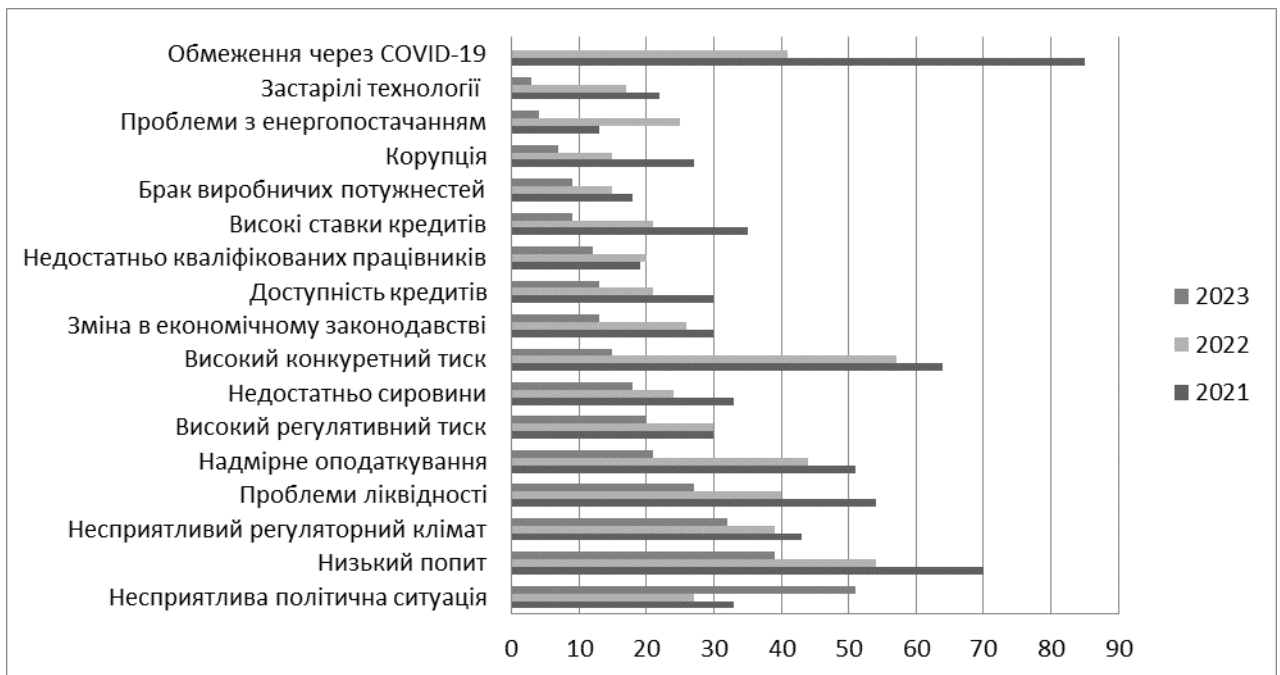
У квітні 2023 року серед перешкод для зростання виробництва лише 3% підприємств вказали застарілі технології (17% у четвертому кварталі 2021 року). Через війну домінують такі проблеми як несприятлива і політична ситуація та низький попит. Результати опитувань підтверджують зміну пріоритетів бізнесу. У квітні 2023 року серед перешкод для зростання виробництва лише 3% підприємств вказали застарілі технології. Це найнижчий показник за всі хвили досліджень ІЕД за останні два десятиліття, з 1998 року.



**Рис. 2. Ніколи не було інноваційної діяльності за галуззю промисловості, % опитаних.**

Джерело: складено за даними: [3]





**Рис. 3. Перешкоди для зростання виробництва**

Джерело: складено за даними: [3]

Сьогодні домінують такі проблеми, як несприятлива політична ситуація (сюди бізнес включає і війну) і низький попит. Кризові явища зменшували увагу бізнесу до проблеми застарілих технологій, зокрема також менше говорили про таку перешкоду під час економічної кризи 2008 - 2009 років, після початку агресії росією у 2014 році та економічної кризи 2014 - 2015 років. Як виняток, лише кризові явища, пов'язані з пандемією COVID-2019, збільшили увагу бізнесу до технологій.

#### **Список використаних джерел:**

1. *Global Innovation Index 2023 – Innovation in the face of uncertainty.* URL: [eurosvita.net](http://eurosvita.net)
2. Ковальчук В.М. Аналіз тенденцій інноваційного розвитку національної економіки. *Економіка і суспільство* Випуск # 58 / 2023
3. Анжел Є. Стан інновацій в Україні під час війни. 2023 URL: [slideshare.net](http://slideshare.net)

**Фольтович Д.Р.**

**Науковий керівник: к.е.н., доцент Ясіновська І.Ф.**

*Львівський національний університет імені Івана Франка*

#### **ОСОБЛИВОСТІ БАНКІВСЬКОГО ПРОЕКТНОГО ФІНАНСУВАННЯ**

На даний час, банківське проектне фінансування стало невід'ємною частиною системи фінансового забезпечення інвестиційних процесів, що посилило актуальність наукових досліджень в цьому напрямку. Більшість вітчизняних банків виступають як активні учасники на ринку проектного фінансування, але при цьому вони помилково відносять послуги з довгострокового кредитування до цієї категорії.

Це вимагає уточнення основних ознак проектного фінансування, оскільки клієнтам пропонуються різноманітні послуги з розробки та реалізації інвестиційного проекту, які можуть включати заставу устаткування, нерухомості, акцій, гарантій, поручительства та інше. Оскільки проектне фінансування є високо ризикованим видом діяльності, дослідження практики вітчизняних банків з покращення існуючих та впровадження нових інструментів управління проектними ризиками є актуальним завданням.

Проектне фінансування – це вид банківського фінансування з використанням різноманітних джерел та застосування різних фінансових інструментів за умов, що

джерелами погашення заборгованості є проектні грошові потоки, а забезпеченням боргу виступають активи учасників фінансування. З огляду на аспекти практичного застосування проектне фінансування постає як цілісна система, яка охоплює всі аспекти розробки проекту та договірних відносин в процесі його реалізації [1].

Особливостями проектного фінансування порівняно з банківським кредитуванням є такі:

- більш широке використання джерел фінансування на основі залучення, крім банківських кредитів, коштів, отриманих від емісії цінних паперів (акцій, облігацій), власних коштів корпорацій, пайових внесків. В окремих випадках можуть залучатися державні кошти. Позичковий капітал у проектному фінансуванні переважає, частка його може сягати 70 – 90% вартості проекту;

- більш високий ризик для інвесторів. В традиційних схемах проектного фінансування передбачено надання кредиту без права регресу на позичальника. У наш час така форма фінансування має обмежене використання. Детальна увага у проектному фінансуванні приділяється оцінці та розподілу ризиків серед учасників;

- більш складні схеми взаємодії учасників в процесі реалізації проекту. Слід зауважити, що взаємодія учасників в процесі реалізації проекту визначається галузевими особливостями, джерелами фінансування, участю держави у реалізації проекту ін;

- проект має обмежений життєвий строк, який визначається такими факторами як: строк дії контрактів, ліцензій, обсяг корисних копалин. Борг проектного фінансування повинен бути повністю сплаченим до завершення проекту [2].

Проектне фінансування є високо ризиковим напрямом діяльності, який передбачає застосування відповідних методів, інструментів, ноу-хау, потребує значних фінансових ресурсів, персоналу, що обумовлює певну спеціалізацію на ринку банківських послуг, яка притаманна потужним банкам, як правило, з іноземним капіталом, що мають вихід на ринок зовнішніх запозичень або одержують фінансування від материнських структур. На ринку проектного фінансування в Україні спостерігається активізація діяльності потужних вітчизняних банків та посилення впливу провідних зарубіжних банків, що традиційно спеціалізуються на наданні цих послуг. Даний вид банківських послуг в Україні запроваджується за класичними методиками міжнародних банків, які передбачають створення в кредитних установах окремого спеціалізованого департаменту з проектного фінансуванням. Послуги з проектного фінансування в Україні надають: Ощадбанк, Укргазбанк, Райффайзен Банк Аваль, Укресімбанк, Укрсоцбанк [3].

На думку фахівців, проектне фінансування в Україні є менш розвиненим порівняно з інвестиційним кредитуванням. Позики при проектному фінансуванні надаються на строк – 7 – 10 років на умовах самоокупності, якщо сума перевищує 50 млн. дол. США, то можливо створення банківського синдикату для фінансування реалізації проекту. Частка власних коштів позичальника у фінансуванні реалізації проекту коливається у розмірі 15 – 50% від бюджету проекту [4].

Отже, проектне фінансування порівняно з іншими видами банківського фінансування має притаманні йому особливості, до яких слід віднести те, що фінансування здійснюється на основі створення проектної компанії, важливими функціями якої є узгодження інтересів основних учасників, у т.ч. щодо розподілу ризиків. До основних інструментів управління ризиками у проектному фінансуванні належать: інструменти забезпечення виконання договірних зобов'язань, інструменти фінансового ринку, спеціальні фонди та резерви. Подальший розвиток проектного фінансування в Україні гальмується внаслідок дії

факторів, обумовлених особливостями банківської діяльності, а також пов'язаних з впливом макроекономічних чинників.

#### **Список використаних джерел:**

1. Баранецький І.О. Особливості та перспективи розвитку венчурного підприємництва в Україні // Формування ринкових відносин в Україні – 2004. – №4. – С.46-53.
2. Лактіонова О.А. Проектне фінансування : навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей. Вінниця, 2018. 216 с.
3. Калусенко В. В. Аналіз інвестиційного портфеля банків України та стратегія управління ним / В. В. Калусенко // Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України, 2019. – № 1. – С. 63-78. – DOI 10.33244/2617-5940.1.2019.63-78.
4. Майорова Т. В. Проектне фінансування : підручник / Т. В. Майорова, О. О. Ляхова та ін.; за заг. та наук. ред. проф., д.е.н. Т. В. Майорової. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : КНЕУ, 2017. 434 с.

**Фурман О.О.**

**Науковий керівник: д.е.н., проф. Назаркевич І.Б.**  
*Львівський національний університет імені Івана Франка*  
**ЄДИНИЙ ПОДАТОК ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ**

Оподаткування є однією із найважливіших сфер державного регулювання економічної системи України, а також має значне фіскальне значення для державного та місцевого бюджетів. Під час воєнного стану особливого значення набирає принцип гнучкості податкової системи, що допомагає швидко адаптуватись до впливу зовнішніх або ж внутрішніх чинників. Тому з початком повномасштабного вторгнення значних змін зазнало податкове законодавство. В тому числі змін зазнав і єдиний податок.

Відтак, на початку повномасштабного вторгнення Верховною Радою України було прийнято рішення про надання українському підприємству стимулів задля продовження ведення бізнесу. Тому згідно із Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» фізичні особи та підприємства, оборот яких не перевищує 10 млрд. грн. сплачували єдиний податок в обсязі 2% з обороту та були звільненні від сплати ПДВ, податку на прибуток та інших податкових навантажень [1]. Ця норма відіграла роль компенсатора, з одного боку зменшення податкового навантаження на суб'єктів господарювання в умовах війни, щоб підтримати їх платоспроможність, з іншого боку – забезпечити безперервність надходжень єдиного податку до місцевих бюджетів, щоч і в менших обсягах.

Певною мірою такий захід фіскальної політики дав змогу українському малому бізнесу адаптуватися до нових реалій. Як наслідок, надходження від єдиного податку у 2023 р. перевершили довоєнний 2021 р. (див. табл. 1).

*Таблиця 1.*

#### **Показники грошових надходжень за єдиним податком, млн. грн.\***

	I півріччя		
	2021	2022	2023
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	412,6	381,6	493,2
Переробна промисловість	17 931,30	5 796,60	12 443,10
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	11 818,60	9 431,20	16 504,00

Фінансова та страхова діяльність	3 692,30	2 259,40	7 649,40
Надання інших видів послуг	9,7	2,9	10,1

\*Розроблено автором на основі [2]

Аналізуючи наведену вище таблицю за сферами діяльності, можна побачити, що найбільший приріст надходжень єдиного податку спостерігається у фінансовій і страховій діяльності, більш ніж удвічі. Натомість зниження обсягів надходжень за єдиним податком відбувається у переробній промисловості, що є вже довгостроковим тривалим трендом та певною мірою наслідком деіндустріалізації економіки України.

Проте 30.06.2023 Президент підписав Закон «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану» [3]. Дане рішення могло бути пов'язане із бажанням підвищити фіскальне значення даного податку та зменшення стрімко зростаючого дефіциту Зведеного бюджету України.

Отже, під час моніторингу стану податкової системи та дослідження єдиного податку в період воєнного стану зокрема, можна зробити висновок про важливість ознаки гнучкості системи та вміння влади оперативно приймати зміни на законодавчому рівні. Єдиний податок і надалі залишається одним із головних бюджетоутворюючих податків місцевого рівня, тому оптимізація шляхів його адміністрування є важливим напрямком податкової політики.

#### **Список використаних джерел:**

1. Закон України № 2120-IX від 15.03.2022 Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>
2. Державна податкова служба України. Окремі показники декларування податку на прибуток по галузям. URL: [https://tax.gov.ua/data/material/000/607/726006/PNP\\_112023.pdf](https://tax.gov.ua/data/material/000/607/726006/PNP_112023.pdf)
3. Закон України №3219- IX від 30.06.2023 Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3219-IX#Text>

**Шеремета Л.М.**

**Науковий керівник: к.е.н., доц. Ясіновська І.Ф.**

*Львівський національний університет імені Івана Франка*

**ФІНАНСУВАННЯ ДЕВЕЛОПЕРСЬКИХ ПРОЄКТІВ**

Девелоперська компанія – це фінансовий посередник на ринку нерухомості, що акумулює кошти інвесторів або вкладає власні кошти з метою реалізації проекту розвитку об'єкта нерухомості, виступаючи при цьому автором ідеї та беручи на себе відповідальність з організації й управління цим проектом. Об'єктом діяльності девелоперських компаній є реалізація інвестиційних проектів у сфері нерухомості [1].

Забезпечення фінансування проекту в необхідних масштабах і відповідно до етапів його реалізації є однією з найважливіших для будь-якого інвестиційного проекту, проекту розвитку нерухомості і, отже, для кожного девелопера.

Проблема фінансування проекту включає в себе:

- забезпечення оптимального співвідношення між власними і позиковими засобами при фінансуванні проекту;
- забезпечення проекту найбільш надійними і дешевими джерелами і механізмами залучення зовнішнього фінансування і повернення зовнішніх ресурсів;

- забезпечення сталого безперебійного фінансування проекту на всьому його протязі і підтримання ліквідності проекту.

З урахуванням того, що проекти з розвитку нерухомості, як правило, не можуть бути реалізовані без залучення зовнішнього фінансування, ідеальним варіантом для девелопера є забезпечення такого варіанту фінансування, який забезпечував би максимальну ефективність власного капіталу, одночасно дозволяючи залучити зовнішніх інвесторів [2].

Проектними ознаками девелопменту є унікальність кожного об'єкта нерухомості, а також обмеження новацій за ресурсами, часом та цільовими параметрами. Девелоперські проекти, на відміну від інших інвестиційних, відрізняються своїми характерними особливостями, які роблять їх найбільш складними, насамперед з точки зору залучення інвестицій та мають ряд особливостей (табл. 1).

Таблиця 1

**Аналіз особливостей девелоперських проєктів як окремого підвиду інвестиційної проєктної діяльності**

<b>Умови організації девелопменту</b>	<b>Особливості організації</b>	<b>Фінансування проєктів</b>
Урахування ринкових імплементацій при реалізації девелоперських проєктів з розвитку нерухомості.	Обсяги інвестицій перевищують сукупність ресурсів учасників проєкту	Можливе тільки за умови залучення додаткових зовнішніх фінансових ресурсів
Залучення стратегічного інвестора	Значна частка стратегічного інвестора у проєкті при формуванні партнерства	Після вкладення приблизно 10% власних коштів у проєкт, девелопер залучає стратегічного інвестора, який бере на себе не менше 25% вартості проєкту
Використання фінансових ресурсів на досить великі строки	Значні залучені кошти страхових компаній або банків, іпотечних брокерів	Здійснюється за рахунок внесків замовників та коштів інвесторів
Невизначеність в досягненні цілей девелоперських проєктів і високих ризиків	Довгострокові терміни реалізації девелоперських проєктів	Додатковим джерелом фінансування є венчурне інвестування
Врахування незмінних факторів протягом реалізації проєкту	Місце розташування об'єкта девелопменту	Фінансування можливе за рахунок будівельних кредитів
Розвиток окремих територій	Економічне, соціальне та містобудівне значення проєктів девелопменту	Сек'юритизація та цінні папери, забезпечені іпотечними кредитами

Джерело: розроблено автором на основі [3].

Прийняття рішення щодо вибору форм фінансування девелоперського проєкту у сфері нерухомості зазвичай здійснюється за такими етапами:

- формування варіантів девелоперського проєкту з точки зору витрат та можливих прибутків;
- попереднє вивчення життєздатності проєкту;
- розробка плану реалізації проєкту;
- організація фінансування проєкту;

- контроль за виконанням плану та умов фінансування [3].

Класична схема фінансування девелопменту комерційної нерухомості, складається з трьох напрямків:

- Будівельні кредити;
- Довгострокові кредити;
- Власний капітал.

Комерційні банки є основним джерелом як короткострокових, так і довгострокових кредитів в Україні. Банки неохоче беруть участь у спільних підприємствах, зате вони погоджуються на іпотечні кредити, які дають девелоперу вище процентне відношення суми кредиту до вартості проекту, а банку - більш високу прибутковість за рахунок участі в грошових потоках від проекту.

Мабуть, найбільш поширеним типом фінансового партнера в Україні є приватний інвестор, яким може бути практично будь-хто. Іноді приватні інвестори повністю фінансують вартість проекту. Прибуток може ділитися по-різному, від співвідношення 80 / 20 (80% інвестору) до 50/50.

Практично кожного з кредиторів цікавлять джерела додаткового капіталу, чи достатньо у девелопера ресурсів, щоб у разі необхідності підтримати проект, чи знадобляться ресурси кредитора (що для кредиторів неприйнятно).

Кредитори повинні переконатися, що у девелопера є грошові кошти або хоча б можливість знайти додаткове фінансування у тому випадку, якщо процентна ставка під час будівництва підніметься, або здача в оренду буде проходити повільніше, ніж очікувалося, або відбудеться непередбачений перевитрату коштів.

Звичайно кредитори вимагають, щоб власний капітал становив від 20% до 30% витрат на девелопмент. Необхідна частка власного капіталу залежить від того, наскільки досвідчена команда, що займається девелопментом, від різниці між собівартістю проекту та його оціночною вартістю, від ситуації на ринку і від стану фінансової сфери в цілому [4].

Прийняття рішення щодо вибору форм фінансування девелоперського проекту у сфері нерухомості зазвичай здійснюється за такими етапами:

- формування варіантів девелоперського проекту з точки зору витрат та можливих прибутків;
- попереднє вивчення життєздатності проекту;
- розробка плану реалізації проекту;
- організація фінансування проекту;
- контроль за виконанням плану та умов фінансування [5].

Власні, залучені та запозичені кошти дозволяють забезпечити фінансування девелоперських проектів. Внаслідок специфіки девелоперського проектування на різних етапах його реалізації залучаються різні джерела фінансування, причому чим більший ступінь готовності проекту, тим більша частка зовнішніх ресурсів у структурі фінансування. Це пов'язано з особливістю девелоперського проектування та його ризиковим характером на початкових стадіях реалізації.

#### **Список використаних джерел:**

1. Азарова І. Б. *Характерні особливості та класифікація девелоперських проектів. Управління розвитком складних систем.* 2017. URL : <http://212.111.196.173/bitstream/handle/987654321/2780/3.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
2. Максимов С. Н. *Економіка нерухомості: підручник.* 2015. 336 с. URL : [https://stud.com.ua/44555/ekonomika/ekonomika\\_neruhomosti](https://stud.com.ua/44555/ekonomika/ekonomika_neruhomosti)
3. Андрєєва В.А. *Фінансування девелоперських проектів як механізм функціонування ринку нерухомості. Вчені записки Університету «КРОК» №3 (59), 2020.*
4. *Фінансування девелопменту* . URL : <http://services.svdevelopment.com/ua-development-methodology-financing.html>

5. Кікена Т. О. Проектне фінансування в реаліях українського ринку (на прикладі фінансування об'єктів комерційної нерухомості). Вісник Львівського університету. 2008. № 40. С. 282-286

**Щекодін А.О.**

**Науковий керівник: к.е.н., доц., Клепанчук О.Ю.**

*Львівський національний університет імені Івана Франка*

**ЗМІНИ В ПОДАТКОВОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

В умовах широкомасштабної збройної агресії та запровадження воєнного стану в країні український уряд запровадив низку змін до податкового законодавства. Ці зміни були спрямовані на підтримку бізнесу в умовах воєнного стану та стимулювання економічної діяльності.

Перш за все змін зазнали процедури адміністрування, контролю та обліку платників податків.

Так, Законом України № 2120-ІХ від 15.03.2022 р. [1] на період воєнного стану зупинено перебіг податкових строків, зокрема строків давності, передбачених ст. 102 ПК України.

Передбачено, що пеня за ст. 129 ПК України не нараховується, а нарахована - підлягає списанню, якщо таке порушення є результатом введення воєнного стану. Одночасно з цим шкода заподіяна бездіяльністю контролюючого органу спричиненою воєнним станом, відшкодуванню не підлягає.

Мораторій на податкові перевірки, встановлений у 2020 році у зв'язку з пандемією COVID-19 зупинено і замінено іншим аналогічним мораторієм на період воєнного стану.

Так Законом 2142-ІХ від 24.03.2022 р. у пп. 69.2 п. 69 підрозділу 10 розділу ХХ ПК України [2] передбачено, що на час воєнного стану податкові перевірки не розпочинаються, а розпочаті перевірки зупиняються. Виключенням з цієї заборони є фактичні перевірки та камеральні перевірки у зв'язку із бюджетним відшкодуванням, перевірки декларацій платників єдиного податку 4-ї групи. Однак вже 12.05.2022р. було прийнято в цілому законопроект № 7360 [3], яким відновлено і документальні перевірки податкової звітності.

Законом 2142-ІХ від 24.03.2022 р. [2] було передбачено, що у випадку відсутності можливості у платника податків виконати податкові обов'язки (будь-які) через бойові дії чи введення військового стану, такий платник податків має їх виконати протягом 6 місяців після припинення або скасування воєнного стану. А фізичні особи, що безпосередньо приймають участь у відсічі збройної агресії - протягом 1 місяця з дня появи такої можливості.

Проте законопроектом № 7360, прийнятим 12.05.2022 р. [3] ці строки змінили: 6-місячний строк для бізнесу скорочено до двох місяців. А для платників податків - фізичних осіб навпаки - збільшено до 60 днів.

Також передбачено порядок дій, у випадку втрати первинних бухгалтерських документів через бойові дії чи окупацію. Так платник має подати до податкової звернення у довільній формі про неможливість вивезення первинних документів або їх знищення. Після цього він отримує імунітет від перевірок зазначених періодів. А показники фінансової звітності не можуть бути піддані сумніву лише через відсутність підтверджуючих первинних документів. При цьому запроваджується презумпція правомірності дій платника податків, а їх неправомірність має доводити фіскальна служба. Якщо все ж таки з цього приводу податкова винесе податкове повідомлення-рішення, то до винесення остаточного рішення по процедурі оскарження контролюючий орган не може піддавати сумніву показники податкової звітності.



Також законодавцем встановлено, що фізичні особи - підприємці та особи, що займаються незалежною професійною діяльністю і знаходяться на загальній системі оподаткування, можуть відносити до витрат суми або товари, передані Збройним Силам України або іншим воєнізованим формуванням чи державі на потреби оборони.

Також не залишилося поза увагою і доходи фермерів - одноосібників. У п. 23 підрозділу 1 розділу XX ПК України тепер передбачено, що під час воєнного стану у випадку продажу власної сільськогосподарської продукції податковому агенту, доходи отримані від нього оподатковуються таким податковим агентом. Тобто при продажу власної продукції іншому агровиробнику чи трейдеру, останній має виконати функції податкового агента і утримати ПДФО та військовий збір.

При цьому такі податкові агенти у податковому розрахунку відображають лише загальну суму виплаченого доходу на користь фізичних осіб без зазначення окремих операцій та персональних ідентифікаційних даних їх отримувачів.

Отже, зміни в податковому законодавстві, які були запроваджені українським урядом в умовах воєнного стану, стали важливою мірою підтримки бізнесу. Ці зміни допомогли багатьом підприємствам вижити та зберегти робочі місця. Важливо також зазначити, що український уряд продовжує слідкувати за ситуацією в економіці та вносить необхідні зміни до податкового законодавства.

### **Список використаних джерел**

1. *Зміни Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану.* URL : <https://ips.ligazakon.net/document/t222120?utm>
2. *Зміни Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану.* URL : <https://ips.ligazakon.net/document/view/t222142?utm>
3. *Урядовий портал.* URL : <https://www.kmu.gov.ua/bills/proekt-zakonu-pro-vnesennya-zmin-do-podatkovogo-kodeksu-ukraini-ta-inshikh-zakoniv-ukraini-shchodo-osoblivostey-podatkovogo-administruvannya-podatkov-zboriv-ta-edinogo-vnesku-pid-cha>

**Яворська С. І.**

**Науковий керівник: д.е.н., проф., Назаркевич І. Б.**

*Львівський національний університет імені Івана Франка*

### **ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ**

У ринковій економіці мале та середнє підприємництво (МСП) виступає тим сектором, який визначає темпи економічного зростання, структуру та якість валового національного продукту. У більшості розвинених країнах на МСП припадає близько 60-70% ВВП. Серед засобів, за допомогою яких держава регулює економічні процеси, в тому числі розвиток малого та середнього підприємництва, важливу роль відіграють саме податкові інструменти та важелі, зокрема податкове стимулювання.

24 лютого 2022 року в Україні запровадили воєнний стан внаслідок військової агресії та повномасштабного вторгнення. Зазначені обставини зумовили зміни завдань державного керівництва, і в сучасних умовах основним є не покращення економіки, а її збереження. Економічна стійкість держави в умовах протистояння залежить зокрема від активізації бізнес-діяльності, її здатності ефективно протистояти викликам часу. Як виявилось, працювати в умовах війни підприємці та бізнес здатні відносно стабільно, а це запорука наповнення державного бюджету країни, підтримки працюючого населення в умовах воєнного стану та збереження його платоспроможності.



Саме тому уряд країни зосередився на запровадженні ініціативи щодо мотиваційних пріоритетів і механізмів стимулювання, які будуть спрямовані на підтримку підприємництва під час війни. Ці ініціативи необхідні для послаблення вимог до кредитування, ведення бізнесу, можливості релокації з територій, де ведуться активні бойові дії тощо [1].

17 березня 2022 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» № 2120–ІХ від 15 березня 2022 року. Закон вносить суттєві зміни до правил оподаткування в Україні у зв'язку з воєнним станом.

Узагальнено, зміни стосувалися таких нововведень:

- було дозволено проводити фактичні податкові перевірки з будь-яких питань та камеральні податкові перевірки щодо бюджетного відшкодування ПДВ (тобто частково скасований мораторій, введений до цього на всі перевірки);
- було встановлено мораторій на проведення перевірок щодо сплати ЄСВ;
- був введений податок 2 % від обороту для бізнесу (новий формат єдиного податку третьої групи), як альтернатива сплати ПДВ та податку на прибуток, для компаній та фізичних осіб з оборотом до 10 млрд грн. на рік;
- було дозволено формувати податковий кредит із ПДВ без зареєстрованих податкових накладних (за умови їх реєстрацію після завершення воєнного стану);
- фактично, було скасовано акцизний податок на постачання пального;
- було дозволено застосовувати санкції за порушення порядку здійснення розрахункових операцій при продажу підакцизних товарів;
- було дозволено не нараховувати ЄСВ фізичним особам – платникам єдиного податку;
- були внесені окремі зміни щодо питань оподаткування надання чи отримання благодійної допомоги, а також врегульовано низку інших питань оподаткування [2].

У свою чергу, згідно із Законом «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану» № 8401 від 31.01.2023 припинилася дія окремих норм, що стосуються податкової системи, які раніше мали діяти до скасування воєнного, надзвичайного стану на території України, але не пізніше 1 липня 2023 року.

Зокрема, згідно із Законом від 01.08.2023 відбулося:

- закінчення можливості для фізичних осіб — підприємців і юридичних осіб бути платниками єдиного податку III групи зі ставкою 2% від суми доходу;
- закінчення можливості для фізичних осіб — підприємців платників єдиного податку I та II груп уникати сплати єдиного податку. Перехід підприємства або фізичної особи-підприємця на 2-відсотковий єдиний податок передбачав не повне скасування, а тимчасове припинення їх реєстрації як платників податку на додану вартість [3].

Важливо розуміти, що вищезгадані зміни є короткостроковими та проявляють свою ефективність лише у критичних умовах, тоді як їх впровадження в стабільний період може мати негативні наслідки, обмежувати можливості оптимального функціонування податкової системи та її позитивні наслідки для держави у довгостроковій перспективі. Тимчасовий характер більшості запропонованих змін обумовлений їх недоцільністю для державного розвитку та можливою шкідливістю при постійному впровадженні. Зазначені трансформації є кризовими заходами, спрямованими на спрощення процедур адаптації бізнесу до нових умов, і виявляються ефективними лише протягом обмеженого періоду [4].

Таким чином, пріоритетним завданням системи оподаткування МСП в умовах війни є необхідність збалансувати потребу у збільшенні доходів із сприяттям економічному відновленню, особливо для малих і середніх підприємств, які є опорою економіки України. Тому варто запровадити податкові пільги для реінвестування при одночасному збільшенні фіскалізації операцій з виведення капіталу. Відповідно до

цього, збільшення оподаткування операцій з виведення капіталу забезпечуватиме реалізацію фіскальної функції. Натомість стимулююча функція проявлятиме себе через надання податкових пільг для малих і середніх підприємств, які реінвестують прибуток назад у бізнес, наприклад, в обладнання чи навчання працівників. Це стимулюватиме зростання та створення робочих місць, а в довгостроковому періоді – збільшення фіскального потенціалу українського малого і середнього бізнесу.

#### **Список використаних джерел:**

1. Чернюк Т. В. Системи оподаткування в умовах війни: правовий та фінансовий аспекти. Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса. 2022. № 2(14). С. 258–262.
2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 р. № 2120-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20> (дата звернення: 12.05.2024).
3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану: Закон України від 30.06.2023 р. № 3219-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3219-20> - Text (дата звернення: 12.05.2024).
4. Греца В. Я. Модифікація податкової системи в умовах воєнного стану. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2023. № 2(23). С. 24–30.

**Ясько А. Д.**

**Науковий керівник: к.е.н., доц. Попович Д. В.**

*Львівський національний університет ім. І. Франка*

### **СТРАХУВАННЯ ВОЄННИХ РИЗИКІВ: СТРАТЕГІЇ ТА ВИКЛИКИ ДЛЯ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ**

Актуальність страхування воєнного ризику не може бути недооцінена в контексті сучасних геополітичних та соціально-економічних реалій. За останні десятиліття світ став свідком різкої зміни в геополітичному ландшафті, що призвело до збільшення кількості конфліктів та загроз безпеці. Поява нових форм загроз, таких як тероризм та кібератаки, а також агресія з боку інших країн, підкреслює важливість розробки ефективних стратегій управління воєнним ризиком. У цьому контексті страхування воєнного ризику стає важливим інструментом для захисту майна, життя та фінансових інтересів як фізичних осіб, так і корпоративних суб'єктів. Забезпечення адекватного страхового покриття в разі військових конфліктів стає ключовим завданням для забезпечення стабільності та безпеки як на національному, так і на глобальному рівнях. Тому вивчення стратегій та викликів, що виникають у зв'язку зі страхуванням воєнного ризику, має велике значення для подальшого розвитку цієї сфери страхової діяльності.

Страховання – це один з найефективніших фінансових інструментів, який дозволяє компенсувати збитки, спричинені негативною дією різних ризиків. Найчастіше збитки, спричинені політичними заворушеннями, військовими діями чи терористичними атаками страховики не компенсують за класичними договорами страхування. Однак, у наш час, в Україні та світі сформувався попит на страховий захист від дії таких ризиків. Деякі страхові компанії почали запроваджувати елементи страхування майна та життя від дії воєнних ризиків у своїх страхових продуктах. При цьому вартість страхування воєнних ризиків у країні, де йде війна дуже висока, особливо в регіонах наближених до лінії зіткнення, що обумовлює потребу в перестрахованні таких ризиків або створенні гарантійних фондів для відшкодування збитків чи зниження вартості такого страхування. Також гостро стоїть потреба у

страховому захисті інвестицій, що забезпечить стабільне й безпечне середовище для їх здійснення, сприятиме відновленню та економічному розвитку країни [1].

Основна мета страхування воєнного ризику полягає в тому, щоб забезпечити фінансову захищеність індивідів, підприємств та організацій у випадку, якщо їхня власність, життя чи діяльність постраждають внаслідок воєнних подій. Для цього страхові компанії розробляють спеціальні страхові продукти, які враховують особливості воєнних ризиків та потреби своїх клієнтів.

Під наслідками військових подій та ризиками війни, стосовно різних страхових продуктів, можна розуміти:

1. Воєнні дії – цей аспект включає в себе ситуації, де страхова компанія надає захист від подій, таких як попадання снарядів, мін, куль, обвал будівель, наслідки пожежі, мінування територій тощо. Наприклад, це може бути страхування від нещасних випадків.

2. Воєнні ризики – це ситуації, коли страхова компанія надає захист від ризиків, пов'язаних з військовими діями, такі як руйнівна дія від ударних хвиль, наїзд або зіткнення з військовою технікою, падіння сторонніх об'єктів оборонного і спеціального призначення, пошкодження вогнем або теплом внаслідок близького розміщення від пожежі. Наприклад, це може бути страхування автомобіля [2].

З точки зору дослідників, відкрита збройна агресія російської федерації щодо України призвела до сповільнення темпів розвитку ринку страхування, про що свідчать основні його показники. Й без того низький рівень проникнення страхування, детермінований недостатнім матеріальним становищем потенційних споживачів, недовірою до страхових компаній та низькою культурою страхування, ймовірно демонструватиме подальше зниження. Обмеження страхових виплат через зростання збитків, яких зазнають страхувальники внаслідок воєнних дій, та які не мають страхового покриття, навіть, якщо майно та інші активи є застрахованими, обумовить зниження мотивації в клієнтів страхових компаній. Це пояснюється тим, що стандартні договори страхування, якими користується український бізнес та фізичні особи, виключають страховий захист від військових ризиків з переліку страхових випадків [3].

Страхування воєнного ризику може бути особливо важливим для підприємств та осіб, які фізично знаходяться у регіонах з підвищеним ризиком воєнних конфліктів або терористичних загроз. Також це може бути важливим для міжнародних організацій, що здійснюють діяльність у країнах з нестабільною політичною ситуацією. У зв'язку зі складністю та непередбачуваністю воєнного ризику, розвиток ефективних стратегій та продуктів страхування є ключовим завданням для страхових компаній. Також важливим аспектом є співпраця з перестраховими компаніями для зменшення фінансових ризиків та забезпечення стійкості страхових портфельів у разі воєнного конфлікту.

Під час страхування воєнного ризику страховик стикається з рядом викликів, які вимагають особливої уваги та ефективних стратегій. Деякі з цих викликів включають:

- Недостатнє або неповне розуміння ризику: воєнний конфлікт може приймати різні форми та масштаби, що робить прогнозування та оцінку ризиків вкрай складними. Недостатнє розуміння характеру та наслідків воєнного ризику може призвести до недооцінки або неправильного ціноутворення страхових продуктів.

- Нестабільність та непередбачуваність: воєнний конфлікт може спалахувати раптово та непередбачувано, що ускладнює планування та прийняття стратегічних рішень для страхових компаній. Нестабільність політичної ситуації у світі може призвести до змін у рівнях ризику та потреб у страховому покритті.

- Високі витрати на виплати: воєнний конфлікт призводить до масштабних руйнувань та збитків, що створює значні витрати на страхові виплати для страхових компаній. Масштабність збитків може перевищувати здатність страхової компанії до

фінансового відшкодування, особливо у випадку, коли конфлікт виходить за межі прогнозних сценаріїв.

- Питання перестраховування: страхування воєнного ризику може потребувати великих обсягів перестраховування для захисту страхових компаній від значних фінансових ризиків. Забезпечення доступності та адекватності перестраховування може бути складною задачею у зв'язку з високим рівнем невизначеності та ризику.

Отже, страхування воєнного ризику – це вид страхування, спрямований на захист від можливих збитків та втрат, які можуть виникнути внаслідок воєнного конфлікту або військових дій. Цей вид страхування може охоплювати різні аспекти, включаючи страхування майна, транспорту, життя та здоров'я, підприємницьких ризиків та інших сфер.

#### **Список використаних джерел:**

1. Приймак І. І., Тимків Н. А. Страхування інвестицій від воєнних ризиків: сутність, необхідність та перспективи розвитку в Україні. Економіка та суспільство. Вип. 59. 2024. URL: <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3377> (дата звернення: 22.04.2024).
2. Ткачук Н. М., Ярощук В. О. Ризики в умовах воєнного стану: сутність і особливості страхування. Фінансове та інформаційно-аналітичне забезпечення безпеки бізнесу в умовах воєнної економіки та повоєнного відновлення : матеріали XII Міжнар. наук.-практ. конф., Харків, 22–23 листопада 2023 р. С. 289-291. URL: [https://dspace.ksaeu.kherson.ua/bitstream/handle/123456789/8954/Tezy\\_22-23\\_2023.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=289](https://dspace.ksaeu.kherson.ua/bitstream/handle/123456789/8954/Tezy_22-23_2023.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=289) (дата звернення: 22.04.2024).
3. Чвертко Л. А., Лусий Ю. Є. Проблеми організації страхування воєнних ризиків на страховому ринку України. Сучасні проблеми і перспективи економічної динаміки : матеріали ІХ Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. здобувачів вищ. освіти та молодих учених (м. Умань, 17 листоп. 2022 р.) С. 97-99. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/15217/1/%D0%A1%D0%A3%D0%A7%D0%90%D0%A1%D0%9D%D0%86%20%D0%9F%D0%A0%D0%9E%D0%91%D0%9B%D0%95%D0%9C%D0%98%20%D0%86%20%D0%9F%D0%95%D0%A0%D0%A1%D0%9F%D0%95%D0%9A%D0%A2%D0%98%D0%92%D0%98%20.pdf#page=97> (дата звернення: 22.04.2024).